

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

7

VÍDEŇSKÉ PERSPEKTIVY

Od konce ledna tohoto roku probíhají ve Vídni konzultace některých zainteresovaných zemí, jejichž cílem je připravit konferenci o snížení počtů ozbrojených sil a výzbroje v Evropě. Význam těchto jednání jistě není nutně podrobně zdůvodňovat. Stačí připomenout, že představitelé zemí Severoatlantického paktu vytvořili postupně takové agresivní vojenské uskupení, jaké dosud svět v době míru neviděl. V důsledku této jejich politiky žije současně lidské pokolení již celé čtvrtstoletí na pokraji války, která by rozsahem hroziící zkázy neměla v jeho dějinách obdoby. Aby se tato možnost nestala jednoho dne skutečností, jsou státy Varšavské smlouvy nuceny trvale udržovat ke své ochraně množství vojsk úměrné tomuto ohrožení a každoročně takto nenávratně plýtvat lidskými silami a materiálními hodnotami, jichž by jinak bylo možné využít ke zvýšení životní úrovně současných i budoucích generací.

Vedoucí sovětské delegace O. Chlestov proto jistě hovořil ze srdce všech mírumilovných lidí našeho kontinentu, když po přiletu do Vídně zdůraznil, že je spolu se svými ostatními průvodci pověřen vést rozhovory o snížení počtů vojenských sil v Evropě v konstruktivním duchu, projednat všechny procedurální otázky a připravit vše pro úspěch konference. Se stejným posláním se dostavily k přípravným konzultacím i delegace dalších socialistických zemí. Také jim jde o to, aby evropský mír byl v budoucnu zabezpečován spolehlivě-

ším a méně nákladným způsobem, než jaký představuje dosavadní komplikovaný systém udržování rovnováhy vojenských sil.

Rada měsíců vídeňských rozhovorů přinesla prozatím jen omezené výsledky. Podle závěrečné dohody z 27. června budou přímými účastníky připravované konference a předpokládanými signatáři sjednaných smluv o snížení počtů vojsk a výzbroje Sovětský svaz, Československo, Německá demokratická republika, Polsko, Spojené státy, Německá spolková republika, Kanada, Velká Británie a země Beneluxu. Statut pozorovatelů budou mít Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Norsko, Dánsko, Itálie, Řecko a Turecko. Ozbrojené síly a vojenská zařízení rozmístěné na jejich území předmětem jednání konference předběžně nebudou. Konference, jejíž název se prozatím nepodařilo dohodnout, začnou 30. října 1973.

Nemělo by nás ovšem překvapit, budou-li stejně malé pokroky přinášet i vlastní jednání. Mnohé těžkosti nepochybně vzejdou již z věcného obsahu konference.

Jistě není snadné zastavit závody ve zbrojení, které vinou představitelů světového imperialismu nabyly v ulynulém čtvrtstoletí nemalé setrvačnosti a vytvořily řadu komplikovaných a navzájem mnohdy velmi složitě propojených problémů. Nemá-li na nich připravovaná konference ztroskotat, je nutné předem pečlivě vyřešit nejen její organizační a procedurální pravidla, nýbrž také především co

nejpřesněji vymezit okruh otázek, v nichž je za současných podmínek případná dohoda vůbec možná. Bylo by totiž nebezpečnou iluzí předpokládat, že vyjednávači členských států Severoatlantického paktu přijeli do Vídně jen s dobrými předsevzetími a úmysly.

V tomto směru již leccos napověděly některé hlasy ze zákulisí, které se ozvaly hned v prvních dnech zahájených rozhovorů. Zvědaví zpravodajové tiskových agentur zjistili, že v západním táboře dostaly sotva započaté rozhovory kuloární název „konference mnoha otázek“. Stránkami časopisů prošla např. též informace, že západoněmecký ministr zahraničních věcí W. Scheel měl svému vnukovi při volbě povolání radit, aby se stal expertem na otázky pro odzbrojení. Všeobecně se pak šíří názor, že každý, kdo s připravovanou konferencí má co dělat, získal dobrý „job“ na celý zbytek svého života.

Nepochybně můžeme připustit, že autoři těchto výroků v nejednom směru nadsazují. Odborníkům zbývá skepsa vlastní — již proto, že jsou s problémy své odborné oblasti lépe obeznámeni než širší veřejnost. V daném konkrétním případě je však přesto na místě krajní obezřetnosti. Nutí k tomu především celá historie současných vídeňských rozhovorů.

V zahraniční politice Sovětského svazu a dalších socialistických zemí, které jsou dnes sdruženy v organizaci Varšavské smlouvy, bylo úsilí o odbourání vojenské konfrontace podstatnou součástí již prakticky od konce 2. světové války. Tak např. Sovětský svaz na prvním zasedání Valného shromáždění Spojených národů v prosinci roku 1946 doporučoval, aby všichni členové organizace dali k dispozici údaje o svých vojenských silách, rozmístěných mimo svoje vlastní území. Obdobný návrh, rozšířený o opatření ke snížení mezinárodního napětí, podaly socialistické státy v červnu roku 1948. Na berlínské konferenci ministrů zahraničních věcí Sovětského svazu, Spojených států, Velké Británie a Francie v roce 1954 podal Sovětský svaz návrhy na snížení počtu ozbrojených sil na území obou německých států. O rok později na ženevské schůzce šéfů vlád těchto mocností a na další konferenci jejich ministrů zahraničních věcí předložili sovětské představitelé návrh na dohodu o kolektivní bezpečnosti v Evropě, zahrnující i směrnicí ke snížení počtu zde rozmístěných vojenských sil a zásady celkového omezení zbrojení.

Další návrhy ke snížení napětí v Evropě o omezení počtu vojenských sil a výzbroje předkládali představitelé socialis-

tických zemí i v dalších letech. Reakce představitelů zemí Severoatlantického paktu na tuto iniciativu byla vždy negativní.

Projevují-li dnes přece jen ochotu trochu zasednout k jednacímu stolu, pak především proto, že je pro ně nadále politicky neúnosné nedbat důrazných výzev socialistických zemí. Velikost tlaku, jemuž jsou dnes ve svých vlastních zemích vystaveni, nejlépe ilustrují nářky „skalních“ antikomunistů nad poválečnou generací, které prý nesprávně pojatá výchova nevstoupila „dostatečný smysl pro dějinné souvislosti“. Výsledkem toho — k jejich nemalému zděšení — je, že stále početnější vrstvy obyvatelstva západoevropských zemí mají na posuzování mnohých realit současného světa, „už stejná kritéria jako na druhé straně“, tj. u nás. H. Greipel, který počátkem dubna t. r. v týdeníku „Deutsche Wochenzeitung“ s neobvykle dobrou mírou postřehu takto definoval posun, k němuž došlo ve vědomí západní veřejnosti od nejmrazivějších let studené války, se ovšem mýlí v hodnocení příčin této změny. Ani ta nejrafinovanější „výchova“ by totiž v tomto směru již asi mnoho nenapravila.

V Německé spolkové republice a v dalších západoevropských zemích se přestává jednoduše tvářit v tvář stále očividnějším skutečností věřit překroucenému výkladu událostí z dob druhé světové války a z prvních poválečných let. Stále širší okruh lidí si uvědomuje, že to, co imperialistická propaganda po léta prezentovala jako důkazy údajného úsilí komunistického světa zmocnit se plodů západní civilizace, bylo ve své podstatě jen nevyhnutelnou a zcela oprávněnou reakcí obyvatel zejména východní poloviny Evropy na předchozí imperialistickou politiku, která je podvackrát za života jediné generace přivedla na pokraj fyzické záhuby a vrhla sociálně ekonomický vývoj v jejich zemích o celá desetiletí nazpět. Stále větší část západoevropské veřejnosti si dnes lépe uvědomuje, že strašák údajné hrozící komunistické agrese sloužil a i nadále slouží jen ke zneužívání lidských a materiálních zdrojů jejich vlastních zemí pro realizaci světových cílů představitelů amerického imperialismu a navíc ohrožuje jejich bezpečnost a prosperitu.

Na novou evropskou generaci, která prý chápe stabilitu jako něco samozřejmého a cítí se již méně vázána principem atlantické jednoty než generace předcházející, si ostatně postěžovat také H. Kissinger, když z popudu prezidenta Nixona 23. dubna t. r. dával k úvaze náměty pro rekonstrukci dosavadního americko-západoevropského spojení. Také on byl

nucen konstatovat narůstání odporu proti globální angažovanosti Spojených států, který v posledních letech začíná stále více sdílet i americké veřejné mínění. Proto ve svém vystoupení potlačil primitivní antikomunistické ladění a požadoval — byť s notnou dávkou neurčitosti — aby se atlantická aliance snažila pro svou nadcházející přestavbu získat podněty „spíše ze svých cílů než ze svých obav“.

V tomto změněném ovzduší budou agitační typy H. Greipela pravděpodobně jen těžko uvádět do souladu s tradiční antikomunistickou věroukou např. i argumenty nového ministra obrany Spojených států E. L. Richardsona, jimiž letos koncem března v texaském San Antoniu zdůvodňoval základní cíle současné politiky Nixonovy vlády. Také on při obhajobě pokračujícího programu vojenské „pomoci“ americkým spojencům již nehovořil, jak bývalo dříve zvykem, o nutnosti obrany „západní civilizace“ či „svobodného světa“ proti hrozbě komunistického vojenského útoku. Příjemce amerických zbrojních dodávek a jiných podpor tohoto druhu definoval tentokrát zcela prosaicky jako státy, „jejichž lidské a hospodářské zdroje nebo zeměpisné poloha jsou pro Spojené státy důležité“.

Na adresu domácích kritiků, kteří tento program označují za jeden z pramenů nesrovnalostí v americké platební bilanci, při této příležitosti uvedl, že „je tomu právě naopak, neboť více než 99 procent prostředků, vynaložených na tento program, je vydáváno ve Spojených státech na nákup amerických výrobků u amerických firem“. Současně vyjádřil naději, že američtí spojenci a přátelé nakoupí letos ve Spojených státech zbraně a jinou vojenskou techniku nejméně za 4 miliardy dolarů.

Aplikováno na západní Evropu, znamená tato definice americké alinační politiky výslovnou degradaci zdejších zemí především na masové dodavatele levného „kanonienfutu“ ve strategicky mimořádně důležité části světa a na koupěschopné odběratele amerických přebytků „tvrdého zboží“. To samo o sobě jistě není nijak objektivně zjištění. Nová je pouze míra otevřenosti, s níž byly dávno známé skutečnosti nazvány tak zřetelně a jasně pravým jménem. Za těchto okolností není příliš překvapující, jestliže se některé členské státy Severoamerického paktu pokoušejí více prosazovat své vlastní zájmy a zjevně či skrytě omezovat americkým Pentagoneм bezohledně vynucované válečné přípravy. Nejde jen o případ Francie, která ve druhé polovině 60. let vystoupila z vojenské organizace Severoatlantického pak-

tu a způsobila jeho tvůrcům v předvečer 20. výročí jeho trvání nemálo těžkých starostí. Projevem téže tendence byla i neochota Norska připojit se k Evropskému hospodářskému společenství, které přes současné rozpory nepřestali jeho američtí patroni považovat za organickou základnu atlantické vojenské mašinérie. Totéž platí o případu Dánska, které pobouřilo atlantické strategy jednostranným rozhodnutím omezit své vojenské výdaje asi o 30 miliónů dolarů a snížit počty svých ozbrojených sil o 5 000 mužů a odpovídající množství tanků a obrněných transportérů. Jak napověděl nedávný sjezd západoněmecké sociální demokracie v Hannoveru, začíná dnes další stupňování vojenských výdajů narážet na silící nesouhlas i v Německé spolkové republice, která až doposud všeobecně platila za nejochotnějšího evropského spojence amerických imperialistických kruhů. Nejnovějším potvrzením intenzity působení těchto tendencí je též celkově velmi zdrženlivá reakce na H. Kissingerem ohlášené principy „nové“ evropské politiky Spojených států, která požaduje podstatné posílení atlantického „partnerství“ cestou dalšího podřízení západoevropských zemí americkému vedení.

Ryze „praktické“ a přisně účelové nazírání Washingtonu na Evropu, které tak nepokrytě vyjádřil ministr Richardson a konec konců i H. Kissinger, nemá ovšem jen za následek silící nechuť západní Evropy podílet se ještě více než dosud na vytváření vojenskopolitických a jiných předpokladů pro vylepšenou variantu americké politiky „z pozice síly“. Druhou rovinou jeho účinků je, že i první krůčky k přetvoření evropského kontinentu v oblast trvalého míru jsou spojeny s nemalými obtížemi. Ještě více může situaci zkomplikovat stále zřejmější skutečnost, že mezinárodní aliance zbrojařských monopolů a s nimi spřažených atlantických generálů a politiků spatřuje ve vídeňských rozhovorech příležitost ne ke snížení nebezpečí vzniku nové evropské války, nýbrž právě naopak: z jejich hlediska příležitost k vytvoření výhodnějších podmínek pro její případné rozpoutání. Jako hlavní argument, pomocí něhož chtějí tohoto svého zločinného cíle dosáhnout, jim slouží demagogie s tzv. geografickou asymetrií.

Podstatu tohoto argumentu zvlášť „pád- ně“ zdůvodnil jeden z nejčilejších vydavatelů vojenskostrategické literatury — Ústav strategických studií v Londýně. V úvaze o problematice omezení evropského zbrojení, uveřejněné v periodickém sborníku „Military Balance“ z konce minulého roku, dospěl na základě komplikovaného zhod-

nocení nejrozumnějších vojenskopolitických ukazatelů k závěru, že nakonec jedinou trvale neměnnou a exaktně měřitelnou (a tedy i nespornou) veličinou vojenského poměru sil v Evropě je rozdílná vzdálenost hlavních mobilizačních a zásobovacích center Sovětského svazu a Spojených států amerických od středoevropské čáry do-
tyku.

Jde o argument velmi působivý, byť již ne zcela nový. Ideu geografické asymetrie mlčky již od počátku zahrnovali v požadavku představitelé Severoatlantického paktu, aby opatření směřující k omezení počtu vojenských sil v Evropě byla „vyvá-
žena“, tj. aby státy Varšavské smlouvy několikanásobně větším rozsahem svých odzbrojovacích opatření kompenzovaly skutečnost, že ze Sovětského svazu je do nitra střední Evropy asi 800 km, zatímco ze Spojených států 5000 — a navíc po moři. Vojenský zeměpis je nepochybně dů-
ležitou strategickou veličinou. Problémy soudobé vojenské strategie jsou však přece jen složitější, než aby se daly řešit obyčejným pravítkem u školní mapy světa. Připomínka několika málo dalších základ-
ních vojenskopolitických skutečností uká-
že, že tolik zdůrazňovaná geografická „ne-
souměrnost“ má se zeměpisem jen velmi málo společného a že je navíc v rozporu se základní logikou lidského myšlení.

Pracovníci zmíněného Ústavu strategic-
kých studií stejně jako jiní propagátoři „vyváženosti“ odzbrojovacích opatření, k nimž se druzí i sám H. Kissinger, mají
jistě pravdu, když předpokládají, že hlavní-
ním článkem atlantické aliance jsou Spo-
jené státy americké a že v rámci organi-
zace států Varšavské smlouvy plní tuto
klíčovou funkci Sovětský svaz. Jen tyto
dvě mocnosti skutečně disponují takovým
strategickým raketovým jaderným poten-
ciálem, na jehož roužiti by závisel výsle-
dek všeobecného válečného střetnutí obou
současných světových soustav. Pro tento
případ má však geografická asymetrie vý-
znam spíše opačný, než jí přisuzují zá-
padní vojenskostrategičtí experti.

Bvl to totiž Sovětský svaz a k němu
přidružené socialistické země, které se
představitelé světového imperialismu po
léta snažili sevřít co nejtěsněji řetězcem
předsunutých vojenských základů ve
všech částech světa. A v minulosti, kdy
Spojené státy měly předstih ve výrobě
jaderných zbraní a po jistou dobu dokon-
ce i monopol v jejich držení, působily geo-
grafické poměry zcela jednoznačně v je-
jich prospěch. Na těchto faktorech také
představitelé Spojených států zakládali
v 50. letech svou politiku jaderného vydí-
-

rání, politiku „z pozice síly“. Dočasně
mohli s jistou věrohodností předstírat, že
ze svého, širokými oceány krytého posta-
vení spolehlivě ochraňují kapitalistickou
část Evropy před údajným nebezpečím ko-
munistické vojenské invaze a zdůvodňovat
tím svůj nárok na dominující postavení
v kapitalistickém světě. Výhody, které při
poměrně převaze v jaderném zbrojení ply-
nuly Spojeným státům z jejich zeměpisné
polohy, nikdy také v této době jejich před-
stavitelé neopomenuli ve své politice vůči
socialistickým zemím uplatnit.

Tento stav, typický zejména pro 50. léta,
se nezměnil z jejich dobré vůle či většího
pochopení pro oprávněné nároky socialistic-
kých zemí na větší bezpečnost. Zkorigo-
valo je teprve intenzivní obranné úsilí So-
větského svazu, orientované na urychlenou
výstavbu raketových jaderných zbraní vel-
kého dosahu a mohutné účinnosti. Jak
v důsledku toho Spojené státy pozbývaly
dočasně výsady nedotknutelnosti, ztrácel
geografický faktor postupně svůj někdejší
vojenskopolitický a psychologický význam
— ovšem pouze v tomto svém mezikonti-
nentálním měřítku.

Připravené vídeňské rozhovory o ome-
zení počtu vojsk a výzbroje se však netý-
kají raketových jaderných zbraní strate-
gického určení, nýbrž pouze těch sil a pro-
středků, které jsou rozmístěny ve středo-
evropských zemích a které by byly použity
i za předpokladu, že by válka mezi oběma
hlavními vojenskopolitickými koalicemi
současného světa měla být alespoň z po-
čátku vedena jen klasickými zbraněmi.
V tomto případě, který je již po dvě de-
setiletí předmětem usilovných spekulací
atlantických vojenských odborníků, není
ovšem kapitalistická Evropa vůbec odká-
zána na přispění zeměpisně značně vzdá-
lených Spojených států, třebaže to zápa-
dní propaganda tak usilovně tvrdí.

Nepřijatelnost aplikace principu geo-
grafické asymetrie a na ní založeného po-
žadavku „vyváženosti“ odzbrojovacích opa-
tření v Evropě dokazují shodou okolností
již údaje, které obsahují další kapitoly
zmíněného sborníku londýnského Ústavu
strategických studií a které by vlastně
měly — aby byla dodržena základní pra-
vidla logiky — dokumentovat vojenskou
slabost atlantické Evropy. Nic takového
ovšem ze souhrnu těchto údajů nevyply-
vá. Z celkového počtu 2,2 miliónů přísluš-
níků pozemních vojsk Severoatlantického
paktu je tam pouze 150 000 amerických a
u taktického letectva, které je druhým
hlavním druhem vojsk použitelných k ve-
dení konvenční války, činí tento poměr
4 000 : 635 bojeschopným letounům. Výraz-

nější je americký podíl pouze u válečného námořnictva. K tomu je ovšem nutné uvést, že 6. námořní flotila ve Středomoří je současně určena k prosazování zájmů Spojených států mimo rámec působnosti Severoatlantického paktu — na Středním Východě. Rovněž 2. námořní flotila Spojených států v Atlantiku má „globálnější“ poslání.

Velikost rezerv, použitelných k dalšímu podstatnému zvýšení vojenské moci kapitalistické Evropy, můžeme podle údajů z téhož pramene ilustrovat skutečností, že zdejší členské země atlantické aliance mají asi 130 miliónů obyvatel, tj. asi o 100 miliónů více než Spojené státy, a že ze svého celkového hrubého národního produktu vynakládají v současné době na zbrojení podíl o více než o polovinu menší než jejich zámožnější patroni. Tyto značně vysoké lidské a hospodářské zdroje „atlantické“ Evropy, na nichž jsou v rozhodující míře závislé konvenční mobilizační možnosti, jsou také již po řadu let důvodem neustálého nátlaku představitelů Spojených států, aby se podstatně více než dosud podílela na „společných“ válečných přípravách. Dodáme-li ještě, že londýnská „vševědová“ v uvedeném sborníku odhadují, že celkový počet obyvatelstva a hrubý národní produkt amerických spojenců v Evropě je přibližně stejný jako u zemí Varšavské smlouvy včetně Sovětského svazu dohromady, bude podvod s geografickou asymetrií a na ní založeným požadavkem „vyvážených“ odzbrojovacích opatření zcela zřejmý.

Právě záměry představitelů Severoatlantického paktu zvlášť výrazně vyniknou v ještě omezenějším středoevropském rámci, který po mnohých průtazích nakonec vzali za základ pro vídeňské rozhovory. Podstatu věci pro tento konkrétní případ poddhalil nynější zástupce generálního inspektora Bundeswehru generál K. Schnell. Ještě jako podnáčelník štábu Severoatlantického paktu požadoval na podzim roku 1971 — tj. v době, kdy již jeho nejvyšší představený spolkový kancléř W. Brandt při rozhovorech se sovětskými představiteli na Krymu alespoň slovně uznával, že redukce počtu vojsk v Evropě má být na újmu bezpečnosti kterékoli ze zúčastněných stran — aby prostor sníženého zbrojení, omezený na západní straně pouze na Německou spolkovou republiku a na země Beneluxu, v zájmu „vyvážení“ údajně asymetrie místních vojenských faktorů zahrnoval na straně států Varšavské smlouvy nejen celé území Německé demokratické republiky, Československa, Polska a Maďarska, nýbrž i celé

sovětské Pobaltí, Bělorusko a Ukrajinu. Tedy prostor více než pětikrát větší.

Ústupkem není ani to, jsou-li dnes atlantičtí experti ochotni ze své lícitace vypustit západní okrajové území Sovětského svazu. I na takto vymezeném prostoru je totiž v poměru k ploše jen poloviční hustota obyvatelstva a čtyřikrát nižší objem průmyslových kapacit než na území Německé spolkové republiky a států Beneluxu. Úměrně tomu je tu také menší hodnota ostatní vojensky využitelné infrastruktury, tj. komunikací, skladů, služeb všeho druhu apod.

Takovéto vymezení geografického rámce ke snížení množství vojsk a výzbroje by zachovávalo Severoatlantickému paktu jak dosavadní možnost koncentrovanějšího rozmístění pohotových vojenských jednotek na území Německé spolkové republiky, tak i možnost rychlejšího přísunu mobilizovaných útvarů na směry jejich předpokládaného zasazení — tedy možnost s dostatečným časovým předstihem dosáhnout v klíčovém středoevropském prostoru výhodnějšího poměru sil k uskutečnění prvních vojenských operací počátečního období války. Samozřejmě, že útočných operací, od jejichž úspěšného průběhu si atlantiční strategové slibují rychlý zisk několik set kilometrů pásu území mezi Alpami a Baltem, na kterém by pak mohli bez nejmenších zábran přikročit k vystupňování konfliktu v jadernou válku nebo se pokusit pod touto hrozbou nadiktovat „nové evropské uspořádání“ podle svých představ.

Tyto jejich dobrodružné výpočty nepostrádají v některých směrech racionální jádro. Připomeňme si alespoň dvě základní roviny jejich úvah, kde nemusí jít o čiré spekulace.

Především bude pravděpodobně účelné pozastavit se u otázky poměru sil pozemních vojsk ve středoevropském prostoru, jak jej pro propagační účely hodnotí atlantické prameny. V současné době, kdy jsou představitelé Severoatlantického paktu zaujati plánem domáhat se pod heslem geografické asymetrie u jednacího stolu co nejrozsáhlejšího vlastního zvýhodnění, zdůrazňují, že převahu mají vojska států Varšavské smlouvy. Z minulosti jsou ovšem známa i jiná hodnocení. Koncem 60. let se příležitostně citovalo např. stanovisko tehdejšího ministra obrany Spojených států R. McNamary, který poměr sil pozemních vojsk v Evropě považoval celkově za vyrovnaný a připouštěl pouze dílčí jeho výkyvy v procesu jejich mobilizačního rozvíjení. Předseda sboru náčelníků štábů amerických ozbrojených sil admirál T.

Moorer počátkem minulého roku ve svém referátu pro představitele senátních výborů Spojených států již doporučoval počítat s tím, že by převaha mohla být na straně států Varšavské smlouvy. Současně však své posluchače upozornil, že při komplikovanosti celé otázky mohou mít jiní experti i poněkud odlišný názor. Také již citovaný „závěr“ pracovníků londýnského Ústavu strategických studií, že jedinou nespornou veličinou vojenského poměru sil v Evropě je geografická asymetrie, ponechává otevřená zadní dvířka pro libovolná hodnocení.

Důvody této snahy zůstat pokud možno u nejobecnějších tvrzení nepřímo vyplývají z úvahy k vídeňským rozhovorům, kterou 22. února t. r. uveřejnil západoněmecký časopis „Stern“ a která zvlášť názorně ukazuje, jak ošidná může být manipulace s příliš „konkrétními“ čísly. Pro prostor, který v současné době vyjednavači Severoatlantického paktu prosazují za základ předběžných konzultací — tj. Německou demokratickou republiku, Československo, Polsko, Maďarsko na straně jedné a Německou spolkovou republikou se zeměmi Beneluxu na straně druhé — „vypočetl“ její autor s odvoláním na údaje již vícekrát zmíněných londýnských „znalců“ poměr sil umístěných vojsk na 1,269 000 : 1,010.550 mužům ve prospěch států Varšavské smlouvy. Každý jiný příležitostný čtenář pramenů tohoto druhu se pak pochopitelně může rozpačitě otázat, kam např. zařadí 306 000 příslušníků ozbrojených sil, kteří — vybavení snad až 1800 tanky, 3300 obrněnými transportéry a s pohotovou zálohou v hodnotě téměř 75 000 mužů — jsou rozmístěni v severní Itálii s čelnými sledy předsunutými až do alpských průsmyků. Tvrzení o přílišné vojenské slabosti Severoatlantického paktu ve středoevropském prostoru se mu za těchto okolností sotva bude jevit jako dostatečně přesvědčivé. Tím spíše pak nám.

Druhá oblast úvah expertů Severoatlantického paktu, která si zaslouží více pozornosti, se týká taktického letectva. Jeho vhodné použití by podle jejich názoru mohlo podstatně přispět i v podmínkách vedení války klasickými prostředky k rychlému ovlivnění vývoje situace na válčišti. Při daném poměru sil ve střední Evropě spatřují tuto možnost v zasazení taktického letectva prvořadě na podporu boje pozemních vojsk v protikladu k dosud ražené zásadě, že jeho nejdůležitějším úkolem na válčišti je vybojování nadvlády ve vzduchu. V extrémní podobě se tento směr úvah projevilo ve studiích italského generála N. Pastiho „Obranná strategie NATO“, kte-

rá byla ve zkráceném znění uveřejněna v listopadovém čísle americké „Military Review“ z roku 1969.

N. Pasti ve své agitaci pro — jak dnes již víme — novou variantu politiky „z pozice síly“ vyšel ze závěru, že rozhodujícím úkolem všech složek ozbrojených sil Severoatlantického paktu je v případě vzniku lokálního konfliktu v Evropě za každou cenu zabránit vytvoření náhlého „fait accompli“, tj. znemožnit pozemním silám Varšavské smlouvy rychlé obsazení části nebo celého území některého z členských států atlantické aliance. Splnění tohoto úkolu by měla být podle jeho názoru cele podřízena i činnost taktického letectva. Veškeré jeho síly — včetně přepadových stíhacích letounů — by se měly od prvního okamžiku vzniku ozbrojeného konfliktu v Evropě podílet především na ničení tankových a motorizovaných proudů. Strategické bombardovací letouny by měly plnit nejnutnější úkoly izolace prostoru bojové činnosti. Od pokusů o vybojování nadvlády ve vzduchu by se pro tuto chvíli mělo podle jeho názoru upustit vůbec.

Pastioho závěrům nechyběl reálný základ. Již v době jejich zveřejnění byly v souladu s řadou změn, které představitele Severoatlantického paktu činili v rámci přezbrojování svých vojsk a v koncepci jejich použití. Můžeme uvést především podstatné zlepšení systému řízených střel operačně taktického určení, které se takto prakticky staly hlavním pohotovostním prostředkem jaderného napadení na válčišti a uvolňovaly nemalé síly taktického letectva k plnění jiných úkolů. Dále to byl stále rostoucí podíl bombardovacích stíhacích letounů s velkou únosností vhodných i k použití končení munice, důraz na vývoj víceúčelových letounů, jakož i návrat k výrobě letounů, specializovaných k plnění přímé podpory boje pozemních vojsk. Na plnění těchto úkolů z všech denních a povětrnostních podmínek byl také již v té době stále zřejměji orientován celý systém taktického a operačního přípravy taktického letectva včetně jejího všestranného zabezpečení. Jeho reálné možnosti byly systematicky ověřovány i prakticky — především v rámci agrese proti lidu Indočíny. U pozemních vojsk odpovídalo Pastioho doporučením všeobecné zvyšování jejich palébní síly a operační pohyblivosti, posilování prvosledových svazků moderními prostředky PVO s cílem snížení jejich závislosti na letecké obraně a konečně i rozsáhlá opatření ke zdokonalení jejich mobilizačního rozvinutí — zejména na území Německé spolkové republiky.

Ke studii N. Pastiho dodejme, že časopis „Military Review“, který je hlavním vojenskopolitickým časopisem amerických vojenských vysokých škol, další diskusi na toto téma nezveřejnil. Zato z informací o výstavbě ozbrojených sil atlantické aliance v posledních čtyřech letech můžeme vyvodit, že nejedná z jeho idejí postupně dostává nebezpečně hmatatelnou podobu. Nebezpečnou proto, že zvlášť dobře mohou být uplatněny v koncepci diametrálně odlišné — ne při proklamované obraně území států Severoatlantického paktu, nýbrž naopak k agresi proti socialistickým zemím.

K tomuto závěru opravňuje zejména skutečnost, že dalším nepochybným zdrojem úvah expertů Severoatlantického paktu o obsahu konvenčního období agrese proti socialistickým zemím je mnohokrát ověřená zkušenost z let druhé světové války, kdy strategická obrana měla dokonce i při celkově vyrovnaném poměru sil obou stran naději na úspěch výhradně jen tehdy, byl-li s dostatečným časovým předstihem odhalen zámysl připravované nepřátelské ofenzívy a podařilo-li se jí čelit odpovídajícím manévrem dostatečně silných záloh. Jako jediná zvlášť řešení tohoto náročného úkolu pouze Sovětská armáda, a to ještě jen ve dvou případech: na podzim roku 1941 v bojích o přímé přístupy k Moskvě a v roce 1943 při odražení letní ofenzívy hitlerovců u Kurska. Pro menší státy znamenal neúspěch v operacích počátečního období války neodvratnou porážku. Dokonce i zkušenosti hitlerovců generály, ač se mohli opírat o potenciál téměř celé Evropy, kráčí neodvratně vstříc bezpodmínečné kapitulační.

V praktikách západních expertů má tato zkušenost z období druhé světové války dvojitou funkci. Na jedné straně jim usnadňuje udržet západoevropského měšťáka ve stavu trvalých obav barvitě líčenou vidinou sovětských tanků na Rýně či dokonce na pobřeží Atlantiku a pojišťovat si tak jeho souhlas se stále novými vojenskými výdaji. Na druhé straně jim samým nedává spát představu, že by to mohly být naopak jejich mechanizované svazy, které by se za příznivé vojenskopolitické situace snad jednou mohly prodat na čáru řeky Odry a Moravy. V této souvislosti bude jistě vhodné připomenout, že právě poukazem na zkušenosti z let 1939—1945 odůvodňoval francouzský generál Ch. Ailleret odmítavý postoj své země k dorobdružnější strategii „ružné reakce“ kterou představitelé Spojených států amerických od přelomu 50. a 60. let usilovně vnucovali svým evropským spojencům.

Zásadní neshoda v této otázce nakonec posloužila gaullistické Francii jako důvod k odchodu z vojenské organizace Severoatlantického paktu. Naproti tomu zejména západoněmecké vládnoucí kruhy přijaly ochotně tuto strategickou koncepci za svou v nepochybné naději, že při její aplikaci podstatně zvýší svůj vliv v rámci atlantické aliance a budou jí moci lépe využívat i k realizaci svých vlastních expanzivních záměrů. Koncem 60. let se také skutečně spolekneť mezi Washingtonem a Bonnem stalo hlavní osou atlantické aliance a bylo jedním z nezbytných faktorů, které přispěly k nastolení západoněmecké hegemonie v Evropském hospodářském společenství. Další vývoj v tomto směru závisí v rozhodující míře na tom, jaký bude konečný výsledek střetnutí mezi rozvíjející se mírovou ofenzívou socialistických zemí a právě zahajovanou americkou protiakcí, směřující k upevnění otřesené atlantické aliance a k těsnějšímu sjednocení všech sil kapitalistického světa.

Z hlediska našich bezpečnostních zájmů zbývá dodat, že od doby, kdy podstatně pokročila remilitarizace Německé spolkové republiky a kdy bylo vytvořeno další velké úderné uskupení pozemních sil a taktického letectva v severní Itálii, mohou praktickému „ověření“ konvenční složky současné atlantické strategie skutečně spolehlivě a trvale zabráňovat pouze kontingenty sovětských vojsk, které jsou vyčleněny k přímé posile armád některých středoevropských států Varšavské smlouvy. Význam jejich přítomnosti ve středoevropském prostoru pro udržení míru na celém kontinentu ještě spíše poroste, zejména v případě, že vládnoucí kruhy Německé spolkové republiky a dalších států Severoatlantického paktu přistoupí na navrhované prohloubení své součinnosti s americkým imperialismem a budou pod rouškou smířlivých gest vůči socialistickým zemím dál pokračovat ve všestranném zvyšování ofenzivních schopností svých ozbrojených sil a ve zdokonalování systému jejich mobilizačního doplňování.

Z tohoto důvodu také prozatím neztrácí nic ze své aktuálnosti vojenskopolitická část rezoluce XIV. sjezdu naší komunistické strany, která prohlásila zajištění spolehlivé obrany země a socialistických vyvolávaností našeho lidu za trvalý úkol celé společnosti, ozbrojených sil i všech státních a společenských orgánů a institucí — za úkol, který může být splněn jen v rámci jednotného úsilí zemí Varšavské smlouvy, v plném souladu se zájmy všech jejích členských států a v nerozborném přátelství a společenství se Sovětským svazem.

U Kyjeva

V letních měsících 1943, v době, kdy se tvořila v Novochopersku 1. čs. samostatná brigáda, sváděla Sovětská armáda úporné boje s fašistickým protivníkem na Kurském výběžku. Hitlerovský hlavní štáb toužil po odvetě za zdrcující porážku u Stalingradu soustředil u Kurska dvě mohutné úderné skupiny, které měly sevřít do ocelových kleští vojska Středního a Voroněžského frontu, zničit je a rozvrátit střed linie sovětských vojsk. Hitler a jeho generalita stále ještě doufali, že je v jejich silách srazit národy SSSR na kolena, tak jako toho dosáhli u většiny ostatních národů Evropy. Po porážkách u Moskvě a Stalingradu mohli v polovině roku 1943 pomýšlet na odvetu jen proto, že spojenci SSSR odkládali vytvoření druhé fronty na západě.

Rozdrcení orelského a bělgorodsko-charkovského úderného uskupení fašistických armád však odhalilo v plné nahotě nereálnost a dobrodružnost fašistické vojenské strategie. Za zničené elitní sbory a divize již neměli hitlerovci plnohodnotnou náhradu. Pod úderý sovětských vojsk se začala jejich fronta na levobřežní Ukrajině hroutit.

Sovětská armáda dokázala s využitím předností socialistického společenského zřízení přivodit sama rozhodující obrát ve válce. Strategická iniciativa přešla definitivně do jejich rukou. Fronta se den ode dne vzdalovala od Novochoperska. V letním a podzimním tažení Sovětské armády pronikla vojska Středního, Voroněžského, Stepního a Jihozápadního frontu k Dněpru na jeho středním toku a z chodu vytvořila

na jeho západním břehu několik předmostí.

Mohutný tok Dněpru, široký v některých místech až 3,5 km, s vyšším západním břehem byl pro útočící sovětská vojska obtížnou přirozenou překážkou. Německé velení doufalo, že na linii Kerčského poloostrova, řeky Moločné, středního toku Dněpru a řeky Sož se jim podaří útok sovětských vojsk zastavit. Nacistická propaganda šířila do světa zprávy o tomto tzv. „výchozím valu“, na němž měla Sovětská armáda vykrváčet a který měl poskytnout Třetí říši potřebný čas, aby zmožňovala další lidské a materiálové rezervy, které by jí umožnily znovu přejít na východní frontě do ofenzivy.

Za této situace byla úspěšně dokončena bojová příprava 1. čs. samostatné brigády v Novochopersku a sovětské velení rozhodlo rozkazem z 22. září, že brigáda odejde na frontu. V devíti esalonech se přepravovala brigáda postupně od 30. září z Novochoperska do železniční stanice Priluki ležící 150 km východně od Kyjeva. Až do 12. října probíhal přesun bez větších nesnází, i když zvýšená aktivita nepřátelského letectva svědčila o přibližování se fronty. Téhož dne ve večerních hodinách však postihl tragický osud čtvrtý esalon č. 18605, soupravu v níž se přepravoval 1. dělostřelecký oddíl. Několik set metrů před Jachnovščinou na trati Něžin—Priluki byl napaden německými letadly. Obsluhy velkorážních protiletadlových kulometů svedly s nepřítelem v rozmezí několika okamžiků nelítostný boj a podařilo se jim částečně ochránit jim svěřený oddíl.

Přesto však ešalon byl postižen bombardováním velmi těžce. Ztráty na mrtvých 1. dělostřeleckého oddílu činily 50 mužů, u roty VKPL 4 muži (z toho jeden sovětský voják). Stejněho počtu dosahovali i ranění. Tak se předčasně skončila bojová cesta těchto hrdinů, kteří s nadšením vzhlíželi k blížícímu se Kyjevu, za jehož svobodu byli připraveni položit své životy. Z Priluk se brigáda přesouvala již pěšími pochody přímo na západ k Dněpru do přední frontové linie.

V té době již vojska Voroněžského frontu zahájila boje za osvobození Kyjeva. Od 12. října se opakovaně pokusila vojska 40., 27., 47. a 3. gardové tankové armády obchvátit Kyjev z jihozápadu. Nepřítel však úder sovětských vojsk jižně od Kyjeva očekával, vybudoval na ohroženém směru odolnou a hluboce členěnou obranu. Útoky sovětských vojsk jižně Kyjeva proto nedosáhly stanovených cílů.

Sovětské velení však začalo od 24. října připravovat jeden ze svých mistrovských manévru a operací, jejímž cílem bylo překvapit protivníka a zasadit mu zdrcující úder tam, kde jej neočekával. Hlavní stan Sovětské armády vydal příkaz soustředit síly Voroněžského frontu (od 20. října přejmenovaného na 1. Ukrajinský front) na pravé křídlo frontu a úderem severně od Kyjeva zničit kyjevské uskupení fašistických vojsk a osvobodit Kyjev.

Úspěch manévru spočíval v jeho utajení před nepřitelem. Přesuny vojsk, jejichž jádro tvořila 3. gardová tanková armáda generála Rybalka, se uskutečňovaly jen v noci při nejpečlivějším dodržování všech prostředků utajení. K oklamání nepřítelů o směru hlavního úderu frontu, byly na jeho levém křídle v masovém rozsahu použity makety tanků. Hlavní stan Sovětské armády uložil velitelství frontu ukončit přeskupení vojsk do 1. až 2. listopadu a útok pravého křídla frontu zahájit ve dnech 3. až 4. listopadu.

1. čs. samostatná brigáda, která se v polovině října soustředila v prostoru Nový Bykov 50 km západně od Priluk dostala příkaz k přesunu do Svaromě na východním břehu Dněpru, asi 20 km severně Kyjeva. V několika usilovných denních pochodech se přesunovaly jednotky brigády fašisty zpustošenou ukrajinskou zemí, již v bezprostředním přifrontovém pásmu. U Svaromě vybudovala Sovětská armáda jeden z přechodů na západní břeh Dněpru. Tudy proudila v druhé polovině října masa vojsk, zbraní a vojenského materiálu, čehož bylo všeho třeba k připravenému útoku. V noci z 22. na 23. října překročily válečný most u Svaromě i jednotky

1. čs. samostatné brigády. Konečně byly na toužebně očekávané pravobřežní Ukrajině, již mnohem blíže k domovu, než tomu bylo ještě před několika měsíci. Čekal je však čestný úkol — po boku Sovětské armády osvobodit staroslavný Kyjev.

Brigáda se nacházela na ljužetském předmostí. Nevelký trojúhelník již svobodné ukrajinské země severně Kyjeva. Jeho dvě strany, ne delší než 15 km, tvořil soutok řeky Irpeň s Dněprem, jeho třetí strana procházela lesy severně Kyjeva na čáře Vyšgorod—Moščun. Předmostí mělo rovinatý charakter a z větší části bylo pokryto lesním porostem. Skýtalo vhodné prostředí pro utajené soustředění útočného uskupení vojsk a útoku tankového svazu.

Hlavní úder z ljužetského předmostí vedla 38. armáda, jejímž velitelem byl generál K. S. Moskalenko. 38. armáda měla v době útoku čtyři střelecké sbory (21., 23., 50., 51.). Podřízena jí byla 1. čs. samostatná brigáda, 5. gardový tankový sbor a 7. dělostřelecký průlomový sbor. Úkolem armády bylo prolomit frontu na čáře Moščun—Vyšgorod a útočit ve směru Svjatošino, Vasilkov. Po prolomení hlavního pásma nepřátelské obrany měla 38. armáda zabezpečit zasedání do bojů 3. gardové tankové armády a 1. gardového jezdeckého sboru. Dále bylo 38. armádě uloženo obejít Kyjev ze západu, osvobodit jej a do sklonku 5. listopadu dosáhnout linie Vasilkov, Tripolje.

Velitel 38. armády se rozhodl vést hlavní úder vnitřními křídly 51. a 50. střeleckého sboru v prvním sledu za podpory 5. gardového tankového sboru ve směru na Svjatošino. Ve druhém sledu armády měly útočit 21. a 23. střelecký sbor. Členění bojové sestavy armády do dvou sledů mělo zabezpečit odrazení předpokládaných protiúderů nepřítelů a narůstání úderné síly útočících vojsk v hloubce nepřátelské obrany.

Průlom nepřátelské obrany plánoval štáb armády na úzkém 6 km úseku fronty s cílem dosáhnout na směru hlavního úderu vysoké koncentrace dělostřelectva. Některé slabé stránky tohoto řešení, které spočívaly v možnosti nepřítelů přehradit dělostřeleckou palbou úzké hrdlo průlomu bylo možno pominout vzhledem k předpokládanému rychlému tempu rozvíjení útoku. 1. čs. brigáda měla bojovat na směru hlavního úderu armády v sestavě 51. střeleckého sboru, jejímž velitelem byl generál Avdějenko. První den operace měla postupovat ve druhém sledu sboru, v průběhu druhého dne přejít do prvního sledu.

V prostoru soustředění na ljužetském předmostí pokračoval výcvik brigády. Ně-

kolik stovek metrů od zemljanek našich jednotek procházela přední linie fronty. Štáb organizoval součinnost se sousedními sovětskými jednotkami, průzkum nepřátelské obrany a rekognoskaci cest na ose předpokládaného postupu. První šarvátky s nepřítelem svedli naši ostřelovači a průzkumníci.

Předmostí se den ode dne plnilo novými útvary. Ve skrytu lesního porostu, pečlivě maskované, byly v plné pohotovosti tankové útvary generálporučíka Rybalka, na mýtinách a lesních pasekách připravovali své palební postavení dělostřelci.

Zahájení útoku se čekalo den ode dne, každý voják znal heslo: „Osvobodíme Kyjev k 26. výročí Velikého října“.

Komunistická organizace brigády stmelovala její řady a dále upevňovala ve spolupráci s osvětovým aparátem a veliteli bojového ducha jednotky. Na besedy přišli hrdinové Sovětské armády, kteří jako první překročili Dněpr. Pevně si slíbili s vojáky naší brigády, že bok po boku budou neúprosně bít nepřítel a společně osvobodí nejen Kyjev, ale i Prahu.

V osm hodin ráno 3. listopadu se lesy ljužetského předmostí zachvěly pod úderem dělostřelecké palby. Na směr hlavního úderu 38. armády dosáhla hustota dělostřelectva na kilometr fronty počtu 380 hlavních. V pásmu 51. dělostřeleckého sboru v průměru 344 hlavních, v pásmu střeleckého sboru 416 hlavních na kilometr fronty. Dělostřelecké přípravy a podpory útoku se účastnili i čs. dělostřelci 1. děl. oddílu. Umlčeli jednu kanónovou a jednu minometnou baterii nepřítel.

Velká vlastenecká válka dosud nepoznala tak mohutné soustředění dělostřelectva pro přípravu útoku. Přední okraj nepřátelské obrany byl smeten a jednotky 51. a 50. střeleckého sboru, jemuž velel S. S. Martirosjan úspěšně pronikaly do hloubky hlavního pásma obrany nepřítel. Sovětskému velení se podařilo překvapit protivníka, který nečekal tak těžký úder z ljužetského předmostí. Jak však sovětské velení předpokládalo, fašisté bránili úporně každý metr půdy. V druhé polovině dne zjistil letecký průzkum přesuny záloh nepřítel ke Kyjevu z jihu.

Koncem prvního dne útoku prolomila vojska 38. armády obranu nepřítel v šíři 10 km a do hloubky 5 až 7 km. Nepodařilo se však prolomit taktickou hloubku německé obrany v celém útočném pásmu 50. a 51. střeleckého sboru. Fašisté úporně bránili prostor Vyšgorodu a Moščunu a podnikali z těchto směrů protiútoky do boků úderného uskupení obou střeleckých sborů.

V noci na 4. listopad zasadil velitel 38. armády do boje 23. střelecký sbor s úkolem útočit vpravo od 50. střeleckého sboru, podél východního břehu řeky Irpeň. K ránu 4. listopadu vstoupila do boje na rozkaz velitele frontu i 3. gardová tanková armáda s úkolem rozvíjet úspěch 38. armády ve směru na Vasilkov.

4. listopadu pokračovaly celý den úporné boje na okrajích lesů severně Kyjeva, v prostoru dětského sanatoria a kyjevského předměstí Priorka. Vojska 38. armády a 3. gardové tankové armády postoupila za tento den jen o 2–3 km.

1. čs. samostatná brigáda podřízená veliteli 51. střeleckého sboru se ve dnech 3. až 4. listopadu přesunovala jako záloha sboru jižním směrem, blíže ke Kyjevu. V noci na 5. listopad účastnili se průzkumníci 1. a 2. praporu spolu se sovětskými jednotkami odražení protiútoky nepřítel v prostoru dětského sanatoria. Zničili dva německé tanky a získali zajatce, byly však i první ztráty na naší straně.

V noci na 5. listopad pokračoval útok 38. a 3. gardové tankové armády prudkou ztečí po krátké dělostřelecké přípravě. Tanky generála Rybalka s rozsvícenými reflektory a za ječení sirén prorazily obranu zmateného nepřítel, jedním mohutným skokem obešly Kyjev ze západu, přetály důležitou komunikaci na Žitomír a rychlým tempem pronikaly dále na jih. Situace Němců v Kyjevě se stala neudržitelná. Již v ranních hodinách 5. listopadu hlásil průzkum, že Němci Kyjev opouštějí.

Německé útvary, které se stáhly na vnitřní městské obranné pásmo, se však i nadále úporně bránily. Bylo zřejmé, že německé velení chce získat čas potřebný k vyvedení jednotek z hroziícího obklíčení a v duchu své taktiky spálené země i ke zničení města. Zabránit nepříteli v těchto úmyslech mohl jenom rozhodný a rychlý útok vojsk 38. armády.

Ráno dne 5. listopadu obdržel velitel brigády rozkaz velitele 51. střeleckého sboru k útoku. Brigádě bylo uloženo útočit na pravém křídle sboru mezi 240. a 163. střeleckou divizí ve směru na předměstí Syrec a Soloměnku. Až do předměstí Syrec se přimykalo pásmo brigády ze západu k okrajovým čtvrtím Kyjeva, dále pak se lomilo na jihovýchod a procházelo samotným městem. Jeho šířka byla 2 km. Úkol prvního dne měl pět postupných cílů, vzdálenost z východiště útoku k pátému postupnému cíli byla 10 km.

Velitel brigády plukovník L. Svoboda rozhodl soustředit hlavní síly na pravém křídle, kde byly příznivější předpoklady pro obcházení a vymanévrování obrany

nepřítele. Sestava brigády: 1. polní prapor a tankový prapor vpravo, 2. polní prapor vlevo. Zálohu velitele brigády tvořila kombinovaná rota, s četou těžkých kulometů, baterie protitankových kanónů a jezdecká hlídka.

Krátce před polednem 5. listopadu brigáda dorazila do východiště útoku na okrajích lesního masivu severně Kyjeva. Před levým sousedem brigády, 240. střeleckou divizí, ve vzdálenosti několika set metrů, objevovaly se střechy kyjevského předměstí Priorka. Před brigádou byl mírně zvlněný terén luk a polí. Ve 12 hodin 30 minut vyrazily jednotky do útoku. Levý soused brigády, 240. střelecká divize, narazila na tuhý odpor hitlerovců z Priorky a její postup se zpomalil. V útočném pásmu brigády byl odpor nepřítele slabší, jenom postup 2. praporu na levém křídle byl zpomalen rušivými palbami z Priorky.

Ve 13.20 hodin postoupil 1. prapor podporovaný tankovým praporem téměř o 3,5 km. Jeho rychlý postup nezastavil ani bráněný a zaminovaný protitankový příkop. Zatím co ženisté za pomoci samopalníků poručíka Sochora budovali průchody pro tanky a doprovodné zbraně, pronikal již 1. prapor k osadě Nabljudatělnaja Vyška. Němci se rozhodli osadu bránit. Jejich odpor byl zlomen rozhodným útokem 1. a 3. roty 1. praporu a tankového praporu, který pronikl do týlu nepřítele. Ve 14.15 hod. dosáhl 1. prapor třetího postupného cíle a postoupil z východiště útoku 4,5 km.

Odpor nepřítele však sílil, brigáda se stále úžeji přimykala ke Kyjevu. Do jeho zdi měla vstoupit po žitomířské dálnici. Bránou města byl most, po kterém dálnice překlenula železniční trať. Na svazích v okolí mostu a v osadách přilehlých k žitomířské dálnici vybudovali Němci obranu opřenou o palebné sruby, palebná postavení tanků a protitankových děl. Jednotkám brigády se podařilo zdolat nepřátelský odpor dovednou součinností pěších rot 1. praporu, samopalníků tankového praporu, tankistů a průzkumníků. Zatím co 1. rota poutala nepřítele čelní palbou, pronikla průzkumná četa 1. praporu a četa samopalníků podporučíka Petrasy obchvatem z boků do nepřátelské obrany jižně žitomířské dálnice. Zničením odporů v okolí mostu a jeho obsazením dříve než se Němcům podařilo vyhodit jej do povětří otevřel se průchod pro rotu středních tanků do ulic města. Útočné pásmo brigády se lomilo k jihovýchodu ve směru na Hlavní nádraží, předměstí Soloměnku a k břehům Dněpu jižně Kyjeva.

V době, kdy tankisté a 1. prapor začali očisťovat od nepřítele městské bloky ko-

lem žitomířské dálnice, vedl 2. prapor na levém křídle brigády úporné boje a přístup k předměstí Syrec. Jeho postup, stejně jako postup levého souseda 240. střelecké divize byl zdržován silnými odpory a méně schůdným terénem. Jenom v prostoru Syrece vyvracel 2. prapor devět palebných srubů. V 16.30 hodin požádal velitel 2. praporu velitele brigády o pomoc tanků. Plukovník Svoboda nařídil rotě lehkých tanků podporučíka Tesafíka, aby využila úspěchu 1. praporu a útokem do týlu nepřítele v prostoru předměstí Syrec podpořila postup 2. praporu. K obchvácení nepřítele v Syrci se připojila i praporení záloha, jejímž velitelem byl podporučík Vojtěch Černý. Když do boků nepřítele v Syrci začaly pronikat i jednotky sovětské 240. střelecké divize, nepřítel ustoupil. Vyvrácení odporů v Syrci urychlilo další postup 2. praporu na levém křídle brigády do nitra Kyjeva.

Na žitomířské třídě mezitím již 1. prapor a rota středních tanků vedly boj dům od domu. Úspěch slavila součinnost tankistů s pěšáky a samopalníky. Při zdolávání odporů v závodu „Bolševik“ pomohly našim vojákům svými znalostmi situace nepřítele dvě pomocnice ukrajinských partyzánů Lida Uvarenková a Olga Kučerová.

K pátému postupnému cíli na výšinách jižně pěchotního učiliště začaly pronikat jednotky 1. praporu kolem 17.00 hodin. V součinnosti s tankovou jednotkou 163. střelecké divize obsadila 1. rota 1. praporu v 17.45 hodin výšinu 166,4 u pěchotního učiliště a tak jako první jednotka brigády splnila úkol dne.

K témuž cíli se však postupně probíjely i ostatní jednotky brigády. Na levém křídle vyvrátili tankisté a samopalníci odpor nepřítele v objektu Kinofabriky a pronikli až do středu města. V těchto bojích prokázal vynikající taktické schopnosti velitel rot lehkých tanků podporučík Tesafík, který spolu s četou samopalníků rot něho Šumanského pronikl do týlu nepřítele v Kinofabrice a přinutil jej k ústupu. Rota lehkých tanků a Sochorovi samopalníci po vyhnání nepřítele z Kinofabriky směle postoupili do středu města, dobyli kyjevské osobní nádraží a splnili i na levém křídle brigády úkol dne.

Během 5. listopadu dostala Kyjevská útočná operace prudký spád. Úspěch měl útok 38. armády, její divize spolu s 1. čs. brigádou pronikly do středu města a úderní klín 3. gardové tankové armády se blížil nezdádně k Vasilkovu. Německá armáda při chvatném ústupu ničila město. V této situaci obdržel velitel brigády od generála Moskalenka rozkaz vyrazit ještě

v noci k dalšímu útoku a dosáhnout Dněpru v předměstí Stalinka. Ve 2.00 hodiny 6. listopadu pokračoval útok roty lehkých a středních tanků podporovaných samopalníků a ženisty v udaném směru. V 6.50 hodin dosáhly naše jednotky břehu Dněpru a splnily uložený úkol. Při rozednění byl již boj o Kyjev rozhodnut, ukrajinské hlavní město bylo opět svobodné. Obyvatelstvo Kyjeva vítalo s otevřenou náručí hrdiny Sovětské armády a 1. čs. brigády.

Osvobozením Kyjeva útok 1. Urajinského frontu nekončil, pokračoval až do 12. listopadu a jeho výsledkem bylo vytvoření předmostí strategického významu na pravém břehu Dněpru o šíři 230 km a hloubce 150 km. Sovětská armáda osvobodila další významná místa Ukrajiny — Žitomír, Fastov, Tripole. Přírodní překážka, kterou měl představovat pro Sovětskou armádu střední tok Dněpru, neodolala a zhroutila se i celá koncepce „výhodního valu“. Sovětská armáda si otevřela cestu k osvobození dosud okupovaných území Ukrajiny, do Polska a na Karpaty. Mezi německé skupiny armád „Süd“ a „Mitte“ vnikl hluboký klín sovětských vojsk, který přefal důležité rokádní komunikace hitlerovců a stal se východištěm dalších útočných a obklíčovacích operací Sovětské armády na jižní Ukrajině.

Je ctí vojáků čs. jednotky v SSSR, že jim bylo umožněno bojovat po boku sovětských vojsk za osvobození Kyjeva. O důvěře sovětského velení v bojové mistrovství naší jednotky svědčí, že byla nasazena spolu s 240. a 163. střeleckou divizí na směr hlavního úderu 38. armády. 1. čs. brigáda důvěru neklamala. V úspěchu, kterého dosáhla, se zračily vysoké morální kvality příslušníků brigády a jejich bojového mistrovství. Výnosem nejvyššího sovětu SSSR byl vyznamenán velitel brigády plukovník Svoboda Suvorovovým řádem II. stupně. Titul Hrdiny Sovětského svazu, byl udělen veliteli roty samopalníků tankového praporu Antonínu Sochorovi a veliteli roty lehkých tanků Richardu Tesaříkovi. Leninovým řádem byl vyznamenán velitel čtyř samopalníků Sergej Petras a náčelník štábu tankového praporu Vladimír Janko. Sovětská vláda vyznamenala 42 důstojníků, 4 rotmistry, 64 poddůstojníků a 29 vojáků sovětskými řády a medailemi.

President republiky vyznamenal Československým válečným křížem 1939 „in memoriam“ 41 příslušníků brigády, kteří v boji o Kyjev padli. Rovněž dalších 295 příslušníků brigády bylo vyznamenáno čs. válečným křížem.

Zároveň udělil president republiky válečná vyznamenání generálům, důstojníkům a seržantům Sovětské armády, kteří se zasloužili o bojové úspěchy čs. brigády.

Vítězství Sovětské armády v kyjevské operaci bylo výsledkem její narůstající převahy nad fašistickými vojsky. Morální převaha sovětských vojsk vyplývající z osvoboditelského charakteru jejich bojů nalezla vyjádření v hrdinství jednotlivců i celých jednotek při zdolávání hluboce členěné obrany nepřitele a v rozhodném způsobu vedení bojů, při stanovení cíle, osvobodit Kyjev k výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Příkladem bojové odvahy, statečnosti a houževnatosti v překonávání odporu hitlerovců i terénních překážek byli jak v jednotkách Sovětské armády, tak i v 1. čs. brigádě komunisté.

V kyjevské útočné operaci se plně projevila převaha sovětského vojenského umění a jeho další tvůrčí rozvoj. Sovětské velení dokázalo utajit přípravy k operaci a uvést fašistické velení v omyl z hlediska směrů hlavního úderu sovětských vojsk. Velitelství frontu zabezpečilo v přípravném období rozsáhlé přesuny vojsk, spojené s vyvedením celých svazů z přední frontové linie a jejich přemístění podél fronty na vzdálenost 150 i více kilometrů, včetně překročení dvou velkých vodních toků (řek Desny a Dněpru).

Velitel Voroněžského frontu zabezpečil úspěch průlomu taktické hloubky nepřátelské obrany vysokou koncentrací sil na směru hlavního úderu (z hlediska dosaďadního průběhu Velké vlastenecké války bylo pozoruhodné především soustředění sil dělostřelectva). O rozvíjení úspěchu v hloubce nepřátelské obrany rozhodl dovedný manévř svazu tankových vojsk. Samotné boje o město se vyznačovaly vysokou manévřovostí, pronikáním do týlu a boků nepřátelské sestavy, dovednou součinností jednotlivých druhů vojsk a schopností velitelů a štábů vést samostatně a iniciativně boj.

Plukovník ing. Ladislav Dyčka

K *přikrytí státní hranice*

Operace na počátku války mohou být v závislosti na způsobu rozpoutání zahajovány různými způsoby. V posledních letech do popředí vystupuje stále více možnost zahájení války po určitém období zvýšeného napětí. Vyplývá to nejen z nejnovějších vojenskopolitických koncepcí západních vojenských teoretiků, ale i z praxe výstavby, organizace a dislokace jejich ozbrojených sil. Naše armáda musí být připravena zahájit rozhodnou bojovou činnost v jakýchkoliv podmínkách zahájení války s cílem odrazit agrese potenciálního nepřítele, přenést bojovou činnost na jeho území a zničit jeho ozbrojené síly. Z těchto důvodů se vracíme k některým zkušenostem z Velké vlastenecké války, které se osvědčily a zachovaly si platnost do dnešních dnů. Jednou z takových zkušeností je zahajování útočných operací z výchozího prostoru.

Přikrytí státní hranice jsme procvičovali i v minulosti, avšak v souvislosti se zahajováním operací dostalo jiný charakter a obsah, stalo se součástí výchozího prostoru a svými cíli a úkoly musí odpovídat úkolům vojsk, které mají z tohoto prostoru zahajovat operace.

V článku se proto zaměřím na hlavní zásady organizace výchozího prostoru vojsk pro útok, vzájemnou souvislost s přikrytím státní hranice, organizaci boje divize v přikrytí státní hranice a možné způsoby přechodu do útoku.

1. Úloha, místo a úkoly motostřelecké (tankové) divize ve výchozím prostoru a při přikrytí státní hranice

a) Cíle, úkoly a organizace výchozího prostoru

Nutnost budování výchozího prostoru je dána vysokým stupněm pohotovosti raketových jaderných prostředků nepřítele, jeho letectva i uskupení pozem-

ních vojsk na Západním válčišti, možností nenadálého jaderného úderu a úhrozy proniknutí pravděpodobného nepřítele na naše území.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války dokázaly, že ty operace Sovětské armády, které začínaly z dobře připraveného a zeničtěně vybudovaného východního prostoru, byly úspěšné.

Východní prostor¹⁾ připravujeme s cílem:

- uchránit vojska před jadernými údery nepřítele;
- odrazit útok jeho pozemních vojsk;
- vytvořit výhodné podmínky k uvedení vojsk do bojové pohotovosti, jejich přesunu do operační sestavy a přechodu do útoku prvního operačního sledu v jakýchkoliv podmínkách zahájení války.

Nejúplněji východní prostor budujeme na směrech pravděpodobných úderů nepřítele. Zde prakticky budujeme hluboce členěnou obranu s rozvinutou sítí pásem a postavení.

Divize prvního sledu připravují první pásmo (čáru), jehož přední okraj může být v závislosti na terénu a jiných podmínkách ve vzdálenosti 20—40 km od státní hranice. Tato vzdálenost má vyloučit možnost působení nepřátelského dělostřelectva na hlavní síly divize, snížit možnost působení taktických prostředků jaderného napadení typu Honest John, podstatně omezit nepříteli možnost vedení průzkumu rozmístění hlavních sil pozorováním a radiotechnickými prostředky. Vzdálenost 20—40 km od státní hranice v žádném případě neznamena, že bychom záměrně tato území vydávali nepříteli a že tato norma je neměnná bez ohledu na možnosti nepřítele, terén apod.

Pásmo budujeme o 2—3 postaveních a celkové hloubce 20 km, na postaveních budujeme překryté zákopy, úkryty pro živou sílu, okopy pro bojovou techniku a materiál. To znamená, že divize 1. sledu budují prakticky obranu v pásmu, které je totožné s pásmem jejich přechodu do útoku, tj. na hlavním směru v šířce 20 km. Před prvním pásmem budujeme pásmo překrytí, které má charakter zabezpečovacího pásma.

Divize 2. sledu armády rozmísťujeme v prostorech, které jsou výhodné k vytvoření druhého pásma, ve vzdálenosti 50—70 km od státní hranice. Divize ve vševojskové záloze frontu rozmísťujeme v prostorech, které jsou výhodné k vytvoření třetího pásma východního prostoru. Na rozdíl od divizí 1. sledu, které budují a zaujímají obranu, divizím 2. sledu a frontovým zálohám určujeme prostory soustředění, umožňující rozptýlené rozmístění a pásma odpovědnosti za ničení vzdušných výsadek a za udržení pořádku.

V některých případech budou vojska zahajovat útok z prostoru soustředění. Může tomu být zejména tehdy, kdy nepřítel nezaujal operační sestavu pro útok a z jeho uskupení v hloubce nemůžeme dostatečně přesně určit směry jeho činnosti. Zaujetí východního prostoru svazky prvního sledu by ztěžovalo manévr vojsk k vytvoření potřebného uskupení.

b) Úloha a místo divize ve východním prostoru

Divize 1. sledu armády (ať tanková, či motostřelecká) bude plnit řadu úkolů, jejichž charakter i obsah bude záviset

¹⁾ Poznámka redakce:

Někteří autoři používají termín „východní položení“.

Podle vševojsk-52-1 je název „východní položení“ již nepoužívaný. Doporučuje se používat termínu „východní prostor“.

Někteří autoři však na tom trvají, zejména při použití na strategickém stupni.

- na jejím místě v operační sestavě armády a bojovém předurčení pro útočnou operaci,
- na složení, uskupení a rázu bojové činnosti nepřítele,
- na charakteru terénu v příhraničním pásmu,
- v neposlední řadě i na způsobu zahájení války nepřítelem.

Divize, která bude působit na směr, kde aktivní činnost nepřítele nepředpokládáme (nebo nepřítel může působit jen omezenými silami), bude zpravidla na rozkaz velitele armády bezprostředně zahajovat přesun ke státní hranici s cílem co nejrychleji přenést bojovou činnost na území nepřítele. V závislosti na charakteru činnosti nepřítele bude překonávat zabezpečovací pásmo a prolamovat jeho obranu (přejde-li nepřítel předem do obrany), nebo povede střetný boj.

K překrytí státní hranice bude divize vydělovat jen část sil, jejímž úkolem bude ovládnout výhodné přechody přes státní hranici a udržet je do příchodu hlavních sil. Tím zabezpečí přesun a rozvinutí hlavních sil divize ve výhodných prostorech.

Divize na směr předpokládané aktivní činnosti nepřítele bude mít zpravidla úkol — vyčleněnými silami překrytí odrazit útok nepřítele, zastavit ho v pásmu překrytí a zasazením hlavních sil zničit nepřítele, který se vklíní na naše území a přejít do útoku.

Divize na směr, kde nepřítel soustředí značnou převahu sil a prostředků, bude mít zpravidla za úkol pevnou obranou odrazit útok nepřítele, nedopustit jeho proniknutí do hloubky vlastního území a vytvořit podmínky k zasazení armádních záloh a konečné zničení nepřítele. V některých případech může být tato divize vyčleněna do pásma překrytí i jako celek.

Divizi 2. sledu armády můžeme použít k rozvíjení operace, nebo obraně k protiúderu na vklínivšího se nepřítele, popřípadě k jeho zastavení přechodem do obrany na druhém pásmu obrany.

Uskupení sil a prostředků, učlenění divize ve výchozím prostoru a její bojová sestava musí odpovídat bojovému úkolu, zámyslu činnosti, terénu a musí zabezpečovat:

- uchování bojeschopnosti vojsk po jaderných i leteckých úderech nepřítele;
- odrazení nepřítele vyčleněnými silami a prostředky, jeho zničení a zabezpečení přechodu do útoku úderného uskupení;
- narůstající sílu palby a odporu při odrazení agrese nepřítele, který vytvořil velkou převahu sil a prostředků a možnost jeho ničení mohutnými palebními údery všech druhů zbraní a protiztečemi;
- možnost manévru vojsk na ohrožené směry.

c) Bojová sestava divize;

Bojová sestava divize ve výchozím prostoru zahrnuje:

- útvar a jednotky, vyčleněné do překrytí;
- první sled;
- druhý sled nebo vševojskovou zálohu;
- raketový útvar;
- dělostřelectvo;
- PL prostředky;
- PT zálohu;
- POZ, OZP;
- chemickou zálohu.

Do přikrytí státní hranice budeme v pásmu divize vyčleňovat zpravidla motostřelecký pluk zesílený dělostřelectvem a ženijními jednotkami. Bude-li pásmo přikrytí příliš široké, nebo očekáváme-li v pásmu divize aktivní činnost větších sil nepřítele, můžeme kromě motostřeleckého pluku vyčlenit u nás i samostatný tankový prapor, popřípadě i motostřelecký (tankový) prapor od dalšího pluku.

První sled divize ve výchozím prostoru budou zpravidla tvořit dva pluky, které zaujmají úseky obrany na prvním a druhém postavení prvního pásma výchozího prostoru. V těchto úsecích budují obranu ve smyslu ustanovení Polního řádu ČSLA. Těmto plukům stanovíme úkoly pro přechod do útoku, popřípadě k protiztečím na nepřítele, který se vklíní do zabezpečovacího pásma.

Druhý sled divize zaujímá úsek obrany na 3. postavení a dostává obdobné úkoly jako pluky prvního sledu (při přechodu divize do útoku může být tento pluk, zvláště jde-li o tankový pluk, předurčen do prvního sledu).

Zaujímá-li divize výchozí prostor v širokém pásmu, může mít bojovou sestavu v jednom sledu s vyčleněním vševojskové zálohy.

Všem plukům, předurčeným k přechodu do útoku či k protiztečím určujeme osy přesunu ke státní hranici (na čáru rozvinutí k protizteči) tak, aby byla samostatná osa podle možnosti pro každý prapor prvního sledu. Samostatné osy určujeme i pro dělostřelectvo a oddíl vojskových raket.

Oddíl vojskových raket dosahuje plné bojové pohotovosti v prostoru soustředění, odkud na rozkaz zaujímá předem připravený prostor bojového rozmístění.

HPBR i ZPBR umísťujeme zpravidla ve vzdálenosti 6—10 km od předního okraje 1. pásma výchozího prostoru. Jejich umístění v pásmu přikrytí by vystavovalo ovr nebezpečí ničení i dělostřelectvem nepřítele. Při zahájení války s použitím jaderných zbraní a v případě použití ovr v prvním jaderném úderu volíme pro oddíl předsunutá palebná postavení baterií v pásmu přikrytí, které budou zaujímat po zjištění příznaků zahájení války jadernými zbraněmi.

Divizní dělostřeleckou skupinu budeme vytvářet pouze při zesílení divize armádním dělostřelectvem. Houfnicový oddíl divizního dp obvykle přidělíme pluku, vyčleněnému do pásma přikrytí, oddíl RM si jako velmi účinný palebný prostředek zpravidla ponechá velitel divize pod přímým velením.

Dělostřelectvo divize (včetně přiděleného) zaujímá dočasná palebná postavení v pásmu přikrytí v takové vzdálenosti od státní hranice, aby mohlo ničit nepřítele již na vzdálených přístupech tj. 6—8 km od státní hranice. Z těchto postavení (i ze záložních) musí mít možnost podpořit přechod hlavních sil divize do útoku nebo k protizteči. Hlavní palebná postavení v prvním pásmu výchozího prostoru bude zaujímat pouze v případě, kdy předpokládáme odrážet úder hlavních sil nepřítele na tomto pásmu.

PTZ divize určujeme vyčkávací prostor za bojovou sestavou pluku v pásmu přikrytí a palebné čáry k odrazení útoku tanků nepřítele na nejdostupnějších směrech, k zabezpečení hlavních sil do útoku nebo k protiztečím a k zabezpečení boků. PTZ je schopna přehradit směr v šířce 5 km.

POZ divize — obvykle ve složení četa MUP ženijní roty žpr — je schopen dvěma pokládkami položit minové pole 2,5 km široké.

Do OZP divize můžeme vyčlenit ženijně komunikační rotu žpr. Jejím úkolem bude zabezpečit komunikace pro přesun hlavních sil ke státní hranici nebo na

čáry rozvinutí k protizteči a zabezpečovat nejdůležitější přechody přes státní hranici.

Při vytváření uskupení PL prostředků je třeba sladit rozmístění i činnost PL jednotek pluků s divízním plp tak, abychom organizovali jednotný systém PVO a hlavní úsilí soustředili na obranu nejdůležitějších objektů.

Protiletadlový pluk divize může bránit bateriemi PLK 57 mm oddíl vojskových raket a baterií 30 mm PLdvK VS divize.

Rotu chemické ochrany divize rozmísťujeme poblíž VS divize. Připravuje 1—2 místa speciální očišty ve prospěch ovr, divízních záloh a týlu divize.

VS divize umístíme na 1. pásmu výchozího prostoru tak, aby zabezpečilo velení útvarům jak při vedení bojové činnosti v zabezpečovacím pásmu, tak i při přechodu do útoku nebo k protizteči hlavních sil divize.

Podle ustanovení Polního řádu velitel divize velí útvarům a jednotkám v zabezpečovacím pásmu, tj. i v pásmu příkrytí. Proto bude výhodné k zabezpečení přímého velení rozmísťovat PVS přímo v zabezpečovacím pásmu v prostoru, který zabezpečuje velet silám příkrytí i vojskům přecházejícím do útoku. Se zahájením bojové činnosti bude velitel divize s operační skupinou velet z PVS.

TVS umístíme v prostoru zabezpečujícím velení týlu divize.

2. Organizace a plánování příkrytí státní hranice msd (td)

a) Cíle a zásady příkrytí

Příkrytí státní hranice je souhrn opatření, která řeší vojska v míru a na počátku války, jež jsou zaměřena k odrazení překvapivého napadení nepřítele. Je důležitým operačním opatřením a součástí operace a proto je organizujeme v souladu s jejím zámyslem.

Cílem příkrytí je zabránit pozemním i vzdušným silám nepřítele proniknout na naše území, zabezpečit uvedení vlastních ozbrojených sil do plné bojové pohotovosti, vytvořit podmínky k uskutečnění prvního jaderného úderu a k organizovanému vyvedení, rozvinutí a zasazení hlavních sil prvního operačního sledu do sražení ze zaujatého výchozího prostoru nebo z prostorů soustředění.

Příkrytí chápeme jako operační pojem, neboť zasahuje stupeň front — armáda — divize, neboť ještě u divize můžeme rozdělit její síly na část příkrytí a část předurčenou k přechodu do útoku. Pro nižší stupně je to druh bojové činnosti — obrana.

Vojska příkrytí tvoří vyčleněná část pozemního vojska, vojska Pohraniční stráže, PVO, PVOS a letectva, která jsou z hlediska své vysoké bojové pohotovosti a připravenosti schopná s využitím předem zvolených a připravených čar zabránit proniknutí nepřítele na naše území.

Podle situace mohou vojska příkrytí plnit tyto úkoly:

- ničit taktické prostředky jaderného napadení nepřítele;
- odrazit útok nepřítele, oslabit jeho údernou sílu a nedopustit jeho proniknutí na naše území;
- v případě proniknutí nepřítele do pásma příkrytí ho zničit nebo vytvořit podmínky k jeho zničení zasazením hlavních sil divize, či záloh armády;
- udržet nebo ovládat důležité objekty a čáry, vhodné pro zasazení hlavních sil divize, zabezpečit jejich přechod přes státní hranici a zasazení;
- ničit menší taktické výsadky nepřítele, jeho diverzní skupiny a získávat zprávy o nepříteli.

Konkrétní cíle a úkoly příkrytí vyplývají především z cíle a zámyslu operace. Početnost a kvalita sil příkrytí musí vycházet z reálného hodnocení poměru sil a možností napadení nepřítele. Síly určujeme předem a jejich činnost podrobně plánujeme.

Součástí vojsk příkrytí v pásmu divize budou především:

- roty Pohraniční stráže a bojové oddády PS;
- motostřelecké a tankové útvary (jednotky);
- oddíl vojskových raket;
- dělostřelecké a PT útvary a jednotky;
- jednotky ostatních druhů vojsk a speciálních vojsk.

Kromě toho ve prospěch vojsk příkrytí bude působit letectvo a vojsko PVOS.

Rozhodujícím měřítkem pro hodnotu vyčleňovaných vojsk k příkrytí státní hranice budou jejich možnosti k odrazení hromadného úderu tanků.

Jak jsem již uvedl, k příkrytí budeme vyčleňovat motostřelecký pluk. Svými tanky a PT prostředky může pluk za podpory protitankového oddílu a POZu divize vést úspěšný boj a vyřadit do 200 tanků a jiných obrněných cílů nepřítele. Kromě toho část obrněných cílů mohou vyřadit i jednotky PS svými PT prostředky. To znamená, že zesílený motostřelecký pluk může úspěšně vést boj v příkrytí se silami nepřítele v hodnotě motorizované, nebo horské divize.

Předpokládáme-li útok větších sil nepřítele (na jeho hlavním úderu), pak přiměřeně zvyšujeme i počet vojsk příkrytí a palebných prostředků, např. vyčleníme samostatný tankový prapor, popř. další jednotky. V některých případech bude účelné na směr hlavního úderu nepřítele, k odrazení jeho tankových (obrněných) svazků, vyčlenit celou motostřeleckou divizi a v její prospěch budeme plánovat i zásah armádních záloh.

V horském a zalesněném terénu, kde útok větších sil nepřítele nepředpokládáme, mohou příkrytí organizovat pouze jednotky PS se širokým použitím zátarasů.

V každém případě je třeba mít v pohotovosti další síly a prostředky k zesílení vojsk příkrytí a v jejich prospěch předem plánovat zásah hlavních sil divize i divizních záloh.

Způsob příkrytí bude záviset na charakteru zahájení války, dostatku informací o nepříteli a okamžitých možnostech zahájení bojové činnosti vlastních vojsk.

V podstatě rozlišujeme dva základní způsoby příkrytí státní hranice:

- s předstihem (při bytí i krátkém období zvýšeného ohrožení);
- při překvapivém útoku nepřítele.

První způsob můžeme považovat za základní a nejpravděpodobnější. Příkrytí státní hranice je v tomto případě součástí výchozího prostoru vojsk pro útok. Činnost vojsk příkrytí spočívá v podstatě v zaujetí obrany na široké frontě. Je zpravidla dostatek času k organizaci obrany, systému paleb, ženíjního zabezpečení, součinnosti a velení.

b) Organizace příkrytí hranice

Pásmo příkrytí divize je prostor ohraničený vpředu státní hranicí, vzadu předním okrajem prvního pásma výchozího prostoru a na bocích rozhraním divize se sousedy. Svým charakterem, hloubkou a způsobem vybudování je to zabezpečovací pásmo v obraně mimo dotyk s nepřítelem s tím rozdílem, že v pásmu příkrytí mají vojska základní úkol udržet toto pásmo a vytvořit podmínky k přenesení bojové činnosti na území nepřítele, tj. k útočné činnosti.

V pásmu přikrytí připravujeme opěrné body rot Pohraniční stráže, jedno až dvě postavení pro vojska přikrytí, hojně použijeme minových a jiných zátarasů, organizujeme léčky a důležité objekty bezprostředně u státní hranice připravujeme k ničení. Počet postavení a jejich průběh určuje velitel divize.

Roty PS zaujímají opěrné body přímo na státní hranici a přehrazují nej důležitější přechody.

První postavení motostřeleckého pluku připravujeme v závislosti na terénu 2—3 km a při dobré viditelnosti ze strany nepřítelů až 5 km od státní hranice. Je hluboké až 2 km.

Druhé postavení připravujeme ve vzdálenosti 3—5 km od prvního postavení. Vzdálenost mezi postaveními je nepravidelná a musí vylučovat současné zasazení vojsk rozmístěných na přilehlých postaveních jaderným úderem střední velikosti.

Postavení volíme na čáře, která má co nejvíce přirozených protitankových překážek a usnadňuje zřizování zátarasů. Při dostatku času budujeme i další postavení. V nich připravujeme záložní rajóny obrany (opěrné body), popř. i příčná postavení, která mají sloužit k zastavení pronikajícího nepřítelů a jako východiště k protiztečím.

Základem obrany každého postavení jsou opěrné body rot, široké do 100 m, hluboké až 500 m, připravené především k boji s nepřátelskými tanky a ke kruhové obraně. Mezi rotními opěrnými body mohou být mezery široké 1 až 1,5 km, které musí vojska nepřetržitě pozorovat, postřelovat boční a křížovou palbou všech zbraní, zejména PT, a kromě toho je chráníme zátarasy a palbou dělostřelectva z hloubky.

Rotní opěrné body spojujeme v praporeční rajóny obrany, široké do 5 km a hluboké až 2 km.

V horském a zalesněném terénu budujeme obranu tak, aby umožnila pevně udržet jednotlivé velmi důležité úseky terénu. Obranu organizujeme systémem rotních a četových opěrných bodů, které jsou ve vzájemném palebném styku. V mezerách mezi opěrnými body organizujeme průzkum a hlídkování.

Systém paleb v přikrytí státní hranice tvoří připravené palebné údery na přístupy ke státní hranici, pásma souvislých několikavrstvových paleb všeho druhu před opěrnými body rot PS i před předním okrajem jednotlivých postavení, na bocích i v hloubce, jakož i připravená rychlá soustředění palby na kterýkoliv ohrožený směr nebo úsek.

Systém paleb musí zabezpečovat:

- zničení nepřátelských prostředků jaderného napadení, ničení vojsk nepřítelů v prostorech soustředění, za přesunu ke státní hranici, na čarách rozvinutí nebo ve výchozích prostorech k útoku;

- podporu jednotek PS, které brání opěrné body bezprostředně na státní hranici;

- odrazení hromadných ztečí tanků a pěchoty nepřítelů;

- zničení nepřítelů, který se vklíní do obrany, přípravu protiztečí druhého sledu pluku i útvarů hlavních sil divize;

- palebné zabezpečení mezer a boků, ženiných zátrasů a přírodních překážek;

- palebné zabezpečení předsunutých odřadů, které mají ovládnout důležité prostory (objekty) za státní hranicí a rovněž i hlavních sil při jejich přechodu do útoku.

PT obranu (jako základ obrany) organizujeme na celou hloubku pásma přikrytí. Zahrnuje rotní opěrné body (včetně rot PS) a PT prostředky, které jsou v nich rozmístěny, tankové léčky, tanky druhého sledu pluku, PTZ pluku a divize, palebné čáry připravené k obsazení v průběhu boje a dělostřelectvo, umístěné na tankových směrech.

Rozmístění PT prostředků musí zabezpečovat vzájemné spojení palbou do šířky i do hloubky, možnost manévru palbou, zátarasy a vedení PT palby, jakož i co nejmenší zranitelnosti nepřátelskou palbou.

Bojová sestava motostřeleckého pluku v pásmu přikrytí zpravidla zahrnuje:

- první sled;
- druhý sled nebo vševojskovou zálohu;
- plukovní dělostřeleckou skupinu;
- PL prostředky;
- PTZ a POZ.

V prvním sledu pluku budou zpravidla motostřelecké prapory z nichž prapor na směru hlavního úsilí může být zesílen i tanky tankového praporu (do tr). Vzhledem k šířce pásma přikrytí (20 km i více) bude nutné mít často v prvním sledu v závislosti na terénu všechny tři mspr. Kromě hlavních rájónů obrany můžeme určovat i záložní rájóny obrany. Bojová sestava praporů bude obvykle v jednom sledu se zálohou v síle zesílené čety.

Podle úkolů a terénu mohou být roty praporu rozmístěny různě. Jedna z nich může být vysunuta dopředu (na nejdůležitějších směrech až na úroveň rot PS přímo ke státní hranici), nebo dozadu a vytvářet tak palebný pytel. Na odkrytém boku může prapor uspořádat roty stupňovitě.

Při obraně v horském a zalesněném terénu může prapor bránit i širší rájón než 5 km a jednotlivé směry mohou přehražovat rotní a četové opěrné body.

Druhý sled pluku bude zpravidla tvořit tankový prapor, jen v některých případech i mspr. Umísťujeme ho na 2. postavení na tankovém směru. Připravuje toto postavení, několik palebných čar a protizteč na 1—2 směrech.

Při zahájení bojové činnosti můžeme tankový prapor vyslat jako předsunutý odřad s úkolem zmocnit se přechodu přes státní hranici a udržet výhodnou čáru do příchodu hlavních sil divize.

Plukovní dělostřeleckou skupinu vytváříme z organického a přiděleného dělostřelectva (zpravidla divizní dp bez raketometného oddílu). Hlavní palebná postavení buduje za prapory prvního sledu. K podpoře boje rot PS vyčleňujeme část dělostřelectva do dočasných palebných postavení bezprostředně ke státní hranici. Velitelé vyčleněných baterií a dělostřelečtí pozorovatelé jsou na pozorovatelnách rot PS. Pro manévr dělostřelectva připravujeme záložní palebná postavení.

Dělostřelectvo praporů umísťujeme přímo v praporních rájónech obrany.

Dělostřelectvo připravuje daleké palebné přepady ke zničení nepřítelů na přístupech ke státní hranici, soustředěné, hromadné a přehradné palby k odražení ztečí nepřítelů, umlčování jeho dělostřelectva a minometů, ničení vklínivšího se nepřítelů, přehrazení mezer v obraně a zabezpečení boků. Připravuje palebnou podporu druhého sledu pluku při protiztečích.

PL baterii pluku zpravidla rozmísťujeme k obraně VS pluku. K boji s nízkoleteckými cíli připravíme část ručních zbraní.

PZ zálohu pluku zpravidla tvoří baterie PTRS a baterie shd. Určujeme pro ni vyčkávací postavení a palebné čáry, počínaje zásahy ve prospěch praporů prvního sledu. PTZ v tomto složení může přehradit směr v šířce 2 km.

Do POZ pluku vyčleňujeme družstvo univerzálních minových ukladačů (UMU), které může jednou pokládkou vytvořit minové pole široké 0,5 km. Za den může uskutečnit maximálně 3 pokládky. Působí společně s PTZ nebo samostatně.

VS pluku umísťujeme v hloubce obrany, zpravidla na 2. postavení v prostoru nedostupném pro tanky, obvykle stranou předpokládaného směru hlavního úderu nepřítele. Pozorovatelný budujeme na nejdůležitějších směrech (zpravidla v sestavě praporečních rajónů obrany).

Tankový prapor divize organizuje přikrytí podle obdobných zásad. Jeho boj podporuje divizní dělostřelectvo, PTZ a POZ. Je výhodné ho zesílit pěchotou (rota PS, msr).

Vzhledem ke složitosti a náročnosti úkolů **ženijního zabezpečení** celou řadu ženijních opatření připravujeme předem. Jde o souhrn opatření zahrnující přípravu k zatarasování a ničení v pásmu přikrytí, ženijní úpravu terénu v prostorech plánovaného rozmístění vojsk vyčleněných do přikrytí, opatření k zabezpečení manévru vojsk v příhraničním prostoru a přesunu vojsk z hloubky.

Úplné vybudování výchozího prostoru divize zahrnuje:

- obranné postavení (rajóny, opěrné body) vojsk vyčleněných k přikrytí státní hranice;
- výchozí prostory pluků na prvním pásmu;
- prostory bojového rozmístění a palebná postavení ovr, dělostřelectva a vojska PVO;
- prostory rozmístění vojskových záloh;
- místa velení;
- prostory rozmístění týlových útvarů a zařízení;
- pásma ženijních zátarasů a ničení;
- komunikace a čáry rozvinutí k protiztečím a k přechodu do útočné činnosti;
- maskování a klamná opatření.

Na intenzivním plnění těchto úkolů za plného využití ženijních mechanizačních prostředků se podílí jednotky PS, předurčené ženijní jednotky, vševojskové i vojskové jednotky a útvary divize podle jednotného plánu. Rozsah úkolů je značný. Jejich plnění bude záviset na silách a prostředcích a především na časových možnostech. Úplné vybudování výchozího prostoru divize vyžaduje 8—10 dnů.

c) Organizace přikrytí

Velitel divize se rozhoduje pro přikrytí státní hranice a zaujetí výchozího prostoru zpravidla s dostatečným předstihem na základě nařízení velitele armády. Rozhodnutí bude přijímat zpravidla po rekognoskaci v terénu.

Při rekognoskaci v terénu upřesňuje:

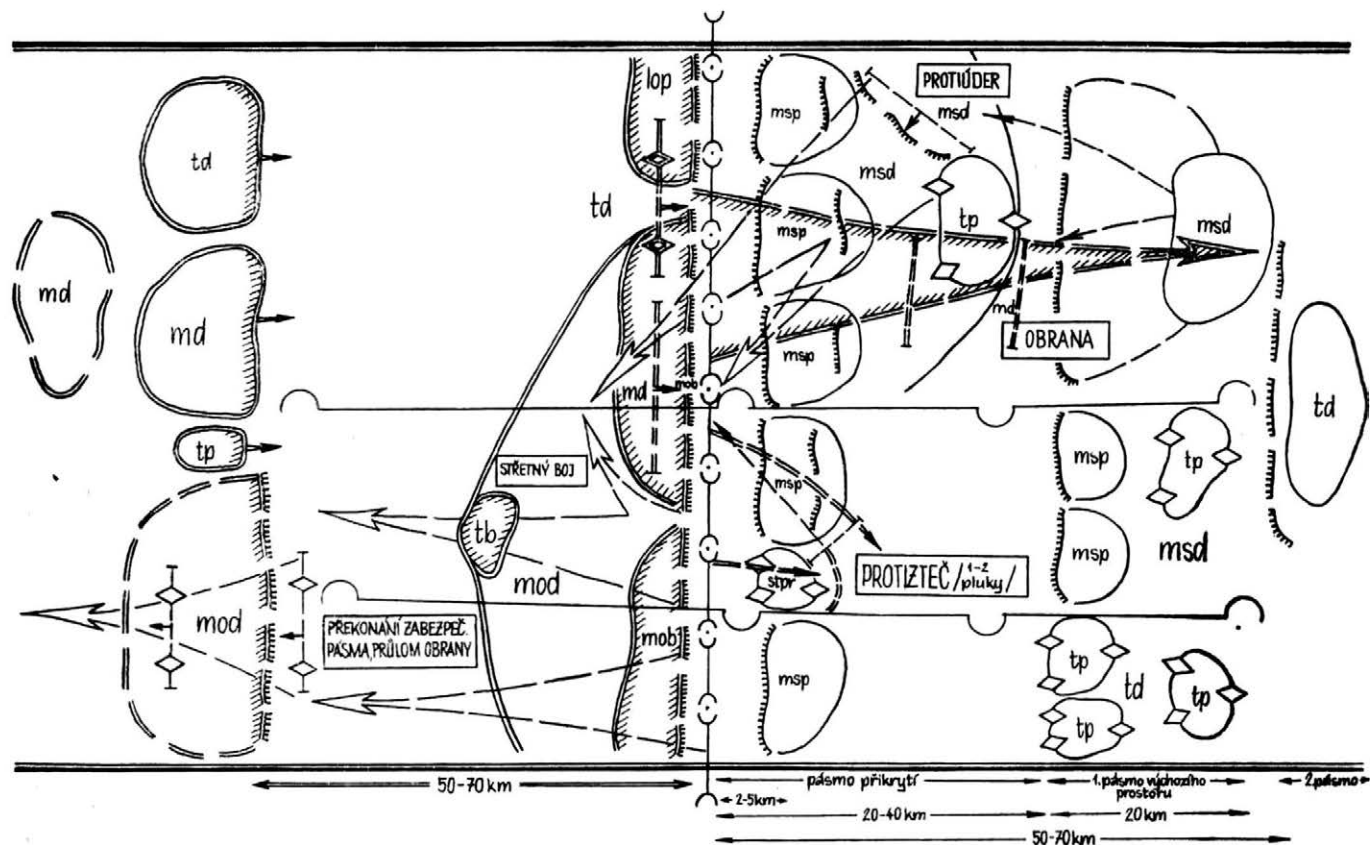
- nejpravděpodobnější směry útoku hlavních sil nepřítele, zejména jeho tanků, čáry rozvinutí nebo výchozí prostory k útoku, kapacitu jednotlivých přechodů přes státní hranici;

- prostory na přístupech ke státní hranici, v nichž plánuje ničení nepřítele palbou dělostřelectva, tanků a údery letectva (popř. i jadernými údery);

- opěrné body rot PS, průběh předního okraje prvního a dalších postavení útvarů (jednotek) přikrytí, praporečních rajónů obrany, prostoru rozmístění PTZ a POZ divize, záložních a klamných postavení (rajónů);

MÍSTO A ÚLOHA DIVIZE VE VÝCHOZÍM PROSTORU A V PŘIKRYTÍ STÁTNÍ HRANICE

Schéma 1

— systém paleb a úkoly prostředků, hlavní a záložní PBR ovr, palebné postavení dělostřelectva (včetně dočasných), PTRS a PL prostředků, palebné čáry tankových jednotek a protitankové zálohy;

— směry protiztečí druhého sledu pluku i hlavních sil divize, čáry rozvinutí na každém směru a osy přesunu k nim;

— způsob a pořadí vybudování systému zátarasů, zpohotovnění stálých obranných objektů, ženijní úpravu pásma překrytí, úpravu cest pro přesun a manévry;

— opatření k zabezpečení boků a mezer;

— opatření k zabezpečení činnosti vojsk v noci a za omezené viditelnosti;

— směry přechodu předsunutých odřadů a hlavních sil divize přes státní hranici, jejich bojové úkoly, směry útoku (čáry zasazení), zabezpečení přechodu do útoku prostředky divize;

— průběh předního okraje prvního pásma výchozího prostoru, jednotlivých postavení, obranných úseků, prostorů rozmístění divizních záloh, systém paleb a úkoly prostředků, směry protiztečí a manévru útvarů, osy přesunu na čáry rozvinutí k protiztečím a ke státní hranici, ženijní úpravy pásma a komunikací;

— prostory míst velení.

V zámyslu činnosti velitel divize stanoví pořadí ničení nepřítele na pravděpodobných směrech jeho útoku, prostory, v nichž má být nepřítel ničen jadernými údery a protiztečemi, prostory na jejichž udržení závisí odolnost obrany, uskupení sil a prostředků v pásmu překrytí a na prvním pásmu výchozího prostoru, učlenění tohoto pásma, učlenění sil a prostředků pro přechod do útoku.

Při stanovení úkolů útvarům uvádí velitel divize průběh předního okraje pásma a postavení a udává:

— pluku vyčleněnému do pásma překrytí — posilové prostředky, úkoly, směry, na nichž je třeba soustředit hlavní úsilí, obranné rájóny praporů, síly a prostředky k zabezpečení mezer a boků, úkoly k zabezpečení přechodu hlavních sil divize do útoku;

— ostatním vševojskovým plukům — posilové prostředky, výchozí prostor, úkoly k protiztečím, úkol k přechodu do útoku, rozhraní;

— ostatním prvkům bojové sestavy — vydává úkoly podle čl. 454 Polního řádu.

Při organizaci součinnosti je velitel divize povinen sladit činnost útvarů divize na pravděpodobných směrech útoku nepřítele podle úkolů, směrů protiztečí a zasazení hlavních sil. Součinnost může organizovat k těmto úkolům:

— zaujetí pásma překrytí a výchozího prostoru;

— vedení bojové činnosti s nepřítelem na přístupech ke státní hranici, v opěrných bodech jednotek PS a na 1. postavení pluku v překrytí;

— ničení vklínivšího se nepřítele a vedení protiztečí;

— přechod hlavních sil divize do útoku a vedení útoku.

Přítom musí zejména sladit:

— palby dělostřelectva a tanků (popř. jaderné údery) a údery letectva k ničení nepřítele na dalekých přístupech, za přesunu ke státní hranici a při rozvinování;

— činnost jednotek PS a jejich podporu palbou dělostřelectva, PT prostředků, zásahem plukovních záloh a činnost jednotek PS při vynuceném odchodu z opěrných bodů;

— činnost jednotek pluku v přikrytí při odrážení nepřátelských ztečí před předním okrajem, plukovních záloh s DPTZ a POZ při ničení nepřítele, který se vklíní do pásma přikrytí, udržení příčných postavení a zabezpečení podmínek k vedení protizteče;

— činnost útvarů divízní protizteče s činností jednotek v pásmu přikrytí, zabezpečení protizteče palbou;

— opatření proti pronikání jednotek nepřítele slabě obsazenými úseky, mezerami v sestavě vojsk přikrytí, k zabezpečení boků a styků, k ničení nepřátelských diverzních skupin a taktických výsadek;

— činnost PO a hlavních sil divize při přechodu do útoku s jednotkami přikrytí a rotami PS (osy, průchod vlastními zátarasy, propuštění přes vlastní hranici, podporu palbou, předání průzkumových zpráv apod.).

Rozhodnutí velitele divize k zaujetí výchozího prostoru, přikrytí státní hranice a přechod do útoku zpracovává štáb divize zpravidla na mapě 50 000. Součástí rozhodnutí je i způsob vyvedení útvarů divize do výchozího prostoru z poplachových prostorů soustředění. Náčelníci druhů vojsk zpracovávají plány zabezpečení podle své odbornosti.

3. Organizace boje msd (td) v pásmu přikrytí a při přechodu do útoku

Zahájení válečného konfliktu bude zpravidla předcházet delší či kratší období zvýšeného ohrožení, ve kterém bude potenciální nepřítel doplňovat vojska, přisunovat pozemní i letecké síly ze zámoří, přisunovat vojska z hloubi území ke státní hranici, připravovat území, činit opatření ve státní správě, ekonomice a jiná.

V této době budou naše vojska uváděna do zvýšené pohotovosti (popř. do plné bojové pohotovosti) a činěna opatření ke skrytému doplnění svazků a útvarů. Při zvýšeném nebezpečí agrese budou vojska vyvedena do prostorů soustředění po bojovém poplachu.

Útvary, vyčleněné k přikrytí státní hranice, mohou být uváděny do vyšších stupňů pohotovosti, než ostatní útvary. Tyto síly budou v období zvýšeného nebezpečí vyváděny do plánovaných prostorů skrytě, zpravidla v noci, s dodržováním přísných maskovacích opatření.

Je žádoucí, aby přikrytí státní hranice bylo zaujato 2—3 dny před možným zahájením války, aby bylo dostatek času k organizaci obrany, systému paleb, organizaci součinnosti až do nejnižších stupňů, ženíjnímu budování terénu i vytvoření systému zátarasů.

Ostatní útvary divize zaujímají výchozí prostor rovněž skrytě, zpravidla najednou pod ochranou vojsk přikrytí v průběhu jedné noci tak, aby do rozednění ukončil rozmístění a maskování. Výchozí prostor by měli zaujmout tak, aby k organizaci boje až do nejnižších stupňů byl nejméně jeden den světlého času.

Přitom ženíjní úpravu terénu zabezpečíme již předem, částečně již v míru, převážně pak v období zvýšeného ohrožení pod záminkou cvičení, soustředění apod.

Do zahájení agrese nepřítele musí být vojska divize uvedena do plné pohotovosti k jejímu odražení.

Bojové činnosti vojsk přikrytí bude předcházet hromadný jaderný úder (bude-li válka zahájena s použitím JZ) nebo hromadný úder letectva nepřítele.

V prvním případě ovr divize se na rozkaz (signál) nadřízeného zúčastňuje

prvního jaderného úderu na cíle a v čase podle plánu. Po odpálení je připraven v co nejkratší době k úderům podle rozhodnutí velitele divize.

Vojska divize a bojová technika využívá vybudovaných ženiijních objektů, aby si v maximální míře uchovala bojeschopnost.

Velitel divize a jeho štáb zjišťují rozsah ztrát a bojeschopnost útvarů divize k plnění bojových úkolů, organizují likvidaci následků jaderných úderů a obnovu bojeschopnosti vojsk.

Do prostorů jaderných úderů v pásmu příkrytí k přehrazení trhlin v bojových sestavách vojsk přesunuje zálohy, zejména protitankové a POZ.

Odražení hromadného vzdušného úderu se zúčastní všechny PL prostředky divize včetně vyčleněných jednotek pro střelbu z ručních zbraní.

Velitel divize je povinen ihned po zahájení nepřátelství organizovat průzkum všemi prostředky s cílem zjistit sílu a složení uskupení nepřítele, zejména jeho tanků, rozmístění jeho prostředků jaderného, napadení, směry útoku, místa velení a radiotechnických prostředků. Na základě výsledků průzkumu upřesňuje úkoly ovr, dělostřelectvu a vojskům příkrytí.

Dělostřelectvo z dočasných palebných postavení ničí přisunující se vojska nepřítele na dalekých přístupech i v prostorech rozvinování přímo u státní hranice.

Jakmile nepřítel zahájí zteč na opěrné body rot PS, palba všech druhů zbraní musí být co nejintenzivnější, soustředěná především na ničení tanků a pěchoty nepřítele. Dělostřelectvo přehradnou palbou ničí tanky nepřítele, rozvrací jejich bojovou sestavu a tím vytváří podmínky k jejich dalšímu ničení palbou PT prostředků.

PT prostředky a tanky zahajují na účinný dostřel palbu na nepřátelské tanky, OT a samohybná děla. Jednotky v obraně oddělují pěchotu nepřítele od jeho tanků a ničí ji palbou. Tanky, které pronikly do obrany, ničí PT prostředky vojsk, rozmístěných na 1. postavení pluku v příkrytí.

Jednotky, které se nepříteli podařilo obejít, zůstávají ve svých opěrných bodech a brání se v kruhové obraně. Odchod z opěrných bodů rot PS je povolen pouze na rozkaz velitele pluku po souhlasu velitele divize. Po odchodu roty PS zesilují obranu praporů prvního sledu nebo zaujímají záložní opěrné body v hloubce příkrytí.

Obdobným způsobem vedou boj jednotky na 1. postavení pásma příkrytí. Velitel pluku v příkrytí zesiluje obranu na rozhodujících směrech použitím záloh, manévrem jednotek ze směrů, kde nepřítel neútočí, zasazením své PTZ a POZ. Na směru úderů tanků nepřítele rozvinuje tpr na palebné čáře. Na nejdůležitějších směrech rozvinuje velitel divize i PTZ na palebné čáře.

Snahou jednotek příkrytí musí být zastavit útok nepřítele přímo na státní hranici, maximálně na 1. posavení obrany pluku, rozvrátit jeho sestavu, způsobit mu ztráty, zabránit přesunu a zasazení jeho záloh a tím vytvořit výhodné podmínky pro zasazení hlavních sil divize a přechod do útoku.

Vklíní-li se nepřítel do obrany, musí velitel pluku zastavit jeho další postup do hloubky a do boků, způsobit mu co největší ztráty hromadnou palbou a protiztečí druhého sledu ho zničit. Za příznivých podmínek se protizteče mohou zúčastnit i jednotky, které zůstaly v opěrných bodech v týlu nepřítele.

Vklíní-li se nepřítel značnými silami a má zřejmou převahu sil a prostředků, zejména tanků (popř. použije-li hromadně jaderných zbraní), 2. sled pluku přejde do obrany. Pluk brání úporně připravená postavení, způsobuje nepříteli ztráty palbou všeho druhu a vytváří podmínky k protiztečí hlavních sil divize.

Jednotky na rozkaz velitele pluku zaujímají příčná postavení, zabraňují nepříteli rozvíjet průlom do boků a zabezpečují čáry rozvinutí hlavních sil divize k protizteči.

Protizteč vedeme zpravidla z chodu do boku a týlu proniknuvšího nepříteli v okamžiku, kdy je nepřítel zastaven a jeho nejbližší zálohy byly zdrženy jadernými údery, palbou bránících se vojsk a údery letectva.

Protizteč divize půjde zpravidla v síle motostřeleckého a tankového pluku. Další msp podle situace, zejména podle síly útočícího nepříteli, jeho možností zasadit hluboké zálohy apod., může plnit různé úkoly:

- obranou na prvním pásmu výchozího prostoru zastavit pronikající útvary nepříteli;
- jako druhý sled být připraven k rozvíjení protizteče;
- přejít jako předsunutý odřad divize do útoku na území nepříteli na směru, kde nepřítel neútočí, nebo útočí pouze omezenými silami.

Před zahájením protizteče ničíme nepříteli palbou všech prostředků a údery letectva (popř. i jaderných zbraní) ho oddělujeme od jeho záloh.

Pluky určené k protizteči se přesunují na čáru rozvinutí a po palebném přepadu zchodu zahajují protizteč. K protizteči se připojují i jednotky pluku v příkrytí.

Má-li protizteč úspěch, velitel divize upřesňuje úkoly útvarům pro přechod státní hranice, dokončení zničení nepříteli a přenesení bojové činnosti na jeho území.

Soustředí-li nepřítel v pásmu divize rozhodující převahu sil a prostředků a divize nebude mít dostatek sil k jeho zničení, bude účelné ho odrazit a zastavit až na prvním pásmu výchozího prostoru hlavními silami divize, způsobit mu značné ztráty, zbavit ho jeho úderné síly a v součinnosti s druhým sledem armády a armádními zálohami ho zničit. V tomto případě vojska příkrytí budou vést bojovou činnost jako předsunuté odřady v zabezpečovacím pásmu podle čl. 435 Polního řádu.

Způsob přechodu divize do útoku přes státní hranici bude záviset především na úkolu divize, místě divize v sestavě armády, na složení a charakteru činnosti nepříteli a na terénu.

Divize přechází do útoku zásadně na rozkaz nadřízeného velitele. V podstatě může přejít do útoku ihned po zahájení bojové činnosti nepříteli nebo po odražení jeho agrese.

V prvním případě divize po překročení státní hranice bude překonávat zabezpečovací pásmo a prolamovat předem připravenou obranu, nebo vést střetný boj s nepříteli, který rovněž na daném směru vede aktivní činnost. Tomuto charakteru bojové činnosti musí odpovídat i bojová sestava divize pro útok. Její součástí budou předsunuté odřady, popř. i taktické vzdušné výsadky.

Úkolem PO je ovládnout přechody přes státní hranici a výhodné čáry k rozvinutí hlavních sil divize. Budou to především východy z horských a lesnatých masívů.

Bude-li nepřítel organizovat zabezpečovací pásmo, bude úkolem PO zničit krycí jednotky nepříteli, nedovolit mu zaujmout obranná postavení v hloubce a co nejrychleji vyjít k předsunuté čáře obrany, kde zabezpečit podmínky k rozvinutí hlavních sil divize a průlomu obrany.

PO divize bude obvykle v síle pluku. V řadě případů bude výhodné organizovat více PO a současně překračovat státní hranici na několika směrech. Ta-

kový úkol může plnit i stpr divize (zesílený pěchotou) nebo druhý sled pluku v příkrytí.

Předsunuté odřady překračují státní hranici ve stanoveném čase „Č“.

Předsunuté odřady musí být schopny na rozkaz (signál) rychle přejít z obranných postavení (rajónů) do pochodové nebo předbojové sestavy a ve vysokém tempu se přesunout ke státní hranici. Boj předsunutých odřadů bude podporovat dělostřelectvo z dočasných palebných postavení vysunutých bezprostředně ke státní hranici.

Přesunuje-li nepřítel své síly ke státní hranici, předsunuté odřady ničí z chodu jeho průzkumné a čelní jednotky, vycházejí do jeho bodů a zabezpečují výhodné čáry k rozvinutí a úderu hlavních sil divize. Hlavní síly divize se přesunují ihned za PO, z chodu se rozvinují a vedou údery do boku a týlu hlavních sil nepřítele.

Pluk vyčleněný do příkrytí státní hranice bude poutat hlavní síly nepřítele na zaujatých postaveních a vytvářet podmínky pro jeho zničení úderem hlavních sil divize. V případě, že nepřítel nepřejde do útoku, bude pluk z příkrytí tvořit druhý sled divize.

Po odražení agrese nepřítele může divize přejít do útoku a obdobným způsobem překročit státní hranice na směrech, kde nepřítel neútočí, nebo kde má slabé síly k protizteči, podařilo-li se mu vklínit se většími silami do pásma příkrytí.

Zvláštnosti organizace příkrytí při nenadálém napadení nepřítele

Při nenadálém napadení nepřítele půjdou vojska do plánovaných prostorů pod úder nepřítele. Plánované čáry budou zaujímat z chodu, přitom tyto čáry (kromě stálých zařízení) nebudou ženijně připraveny.

Tíha bojové činnosti bude zpočátku ležet na jednotkách PS a na vyčleněných silách pohraničních pluků. Hlavní síly divize budou zasazovány do boje z chodu.

Bojová činnost bude mít od počátku charakter střetných bojů. Rozhodující podmínkou úspěchu bude předstížení nepřítele v ovládnutí pohraničních přechodů a v zasazení hlavních sil.

Podaří-li se nepříteli vytvořit na některém směru převahu sil a prostředků a předstihnout naše vojska v ovládnutí státní hranice a vojska příkrytí nestačí včas dosáhnout stanovené čáry, budou nucena se aktivní činností těchto čar zmocnit, nebo v krajním případě nedovolit nepříteli dále pronikat, a vytvořit podmínky pro jeho zničení hlavními silami divize.

Hlavní síly se po bojovém poplachu přesunují na své směry činnosti, z chodu pod příkrytím PO (jednotek příkrytí) ve střetném boji ničí nepřítele.

Při vklínění značných sil nepřítele mohou hlavní síly divize zaujímat obranné čáry v hloubce a vytvářet podmínky pro armádní protiúder.

Do popředí vystupuje požadavek dokonalé organizace průzkumu, rychlé hodnocení situace, iniciativní, rozhodná a smělá činnost velitelů, štábů a vojsk tak, aby se nepříteli nepodařilo proniknout na naše území, ale naopak, aby všechna činnost směřovala k vytvoření podmínek k rychlému přenesení boje na území nepřítele.

NOVÉ KVALITY V TAKTICE A STŘETNÝ BOJ

Vojenství trvale prochází změnami, které se odrážejí v oblasti jeho teorie i praxe. Zde je nutné pevné sepětí teorie s praxí, neboť případné rozpory mezi nimi by vedly k vážným důsledkům v přípravě vojsk.

Téměř nepřetržitý proces změn je typický zvláště pro nejnižší součást vojenského umění a to pro **taktiku**. Ta první reaguje na změny ve výzbroji, v bojové technice a v organizaci vojsk. Proto nemůžeme dovolit, aby taktická (operačně taktická) příprava velitelů, štábů a vojsk nebyla v souladu s požadavky, které v dané době klasifikujeme jako „soudobé“.

Požadavek jednoty teorie a praxe má plnou platnost i v podmínkách naší armády. Proto je důležitý úkol velitelů, štábů i příslušníků vědeckopedagogického sboru našich vojenských škol, aby naše armáda byla na výši požadavků doby a aby její příprava odpovídala zájmům obrany socialistické společnosti.

V článku chci ukázat na některé problémy střetného boje v soudobých podmínkách rozvoje taktiky a velení motostřelecké či tankové divize.

Je známo, že jak v ozbrojených silách států účastníků Varšavské smlouvy i v ozbrojených silách imperialistických států sdružených v NATO dochází k různým změnám ve výzbroji. Objevují se nové bojové prostředky, zbraňové systémy a bojová technika. Všechny změny vedou k tomu, že se mění kvalita bojové činnosti vojsk. Přitom mnohé změny kvality unikají naší pozornosti. V některých případech sice vezmeme na vědomí, že se zvláště na taktickém stupni objevují nové prostředky, ale nevyvozujeme z jejich zařazování do výzbroje plně závěry pro teorii a praxi přípravy našich velitelů a štábů při organizaci a řízení bojové činnosti vojsk.

Je např. známo, že jak my, tak nepřítel má vojenské letectvo. Jeho reálné bojové možnosti jsou různé podle druhu, výzbroje a tím i bojového předurčení letounů či vrtulníků, jejich počtů a organizačního začlenění zvláště na stupni vševojskových svazků. Část vojenského letectva je trvale využívána k plnění úkolů vzdušného průzkumu. To má mimořádný vliv na plnění bojových úkolů divizí, zvláště za podmínek častých a náhlých změn situace.

Stále platí zásada, že velitel bez zpráv je slepý. Svá rozhodnutí pak opírá o domněnky, dohady, váže je k terénu, vychází z intuitivních závěrů získaných ze seriózního hodnocení situace a možností nepřátelských i vlastních vojsk a dalších prvků. Široce a trvale vedený vzdušný průzkum nemůže pro potřeby pozemních vojsk zabezpečit pouze frontové letectvo, ale musíme v plné míře využít k urychlenému zjišťování zpráv i možnosti vojenského letectva. Doplňuje tak možnosti průzkumu vedeného na stupni a prostředky našich motostřeleckých a tankových divizí.

Vojenské letectvo může zjišťovat zprávy o nepříteli do vzdálenosti 50 i více kilometrů od čela vlastních vojsk. To vytváří zvláštní podmínky k řešení základních otázek některých bojových úkolů motostřeleckých a tankových divizí zvláště v takových druzích boje, kdy jsou vojska obou stran v pohybu, tj. při střetném boji v hloubce nepřátelské obrany v průběhu armádní útočné operace.

Přitom bereme plně v úvahu tyto předpoklady a skutečnosti:

- pokud jde o možnosti průzkumu vojenského letectva jsou (nebo v průběhu doby budou) na obou stranách v podstatě stejné;

- obě bojující strany nemohou v dosahu působnosti (účinného pozorování) vojenského letectva uskutečnit taková opatření v maskování (zastírání) vojsk, která by znemožnila zjištění zpráv. To prostě není v silách vojsk. Je třeba vycházet ze skutečnosti, že lze na čas skrýt v některém prostoru malou jednotku, ale její pohyb již nelze na delší dobu utajit. Těžko však lze utajit na delší dobu v určitém prostoru přítomnost pluku (brigády), či dokonce divize. Opatření operačního maskování se na taktickém stupni a v pohyblivých fázích bojové činnosti u prvosledových vojsk dají těžko uskutečnit, nebo jen ve velmi malém rozsahu;

- zvýšené možnosti vzdušného průzkumu prostředky vševojskových divizí mají vliv i na stupeň znalosti situace jejich velitelů a štábů. Usnadňují a urychlují jim proces rozhodování a přispívají k vyšší dynamičnosti bojové činnosti. Přitom nepřetržitý vzdušný průzkum vojenského letectva (popř. bezpilotních prostředků) v podstatě eliminuje možnost překvapení na stupni velení vyšším než prapor, a to oboustranně (mimo zcela nepříznivých povětrnostních podmínek). Současně nebezpečí plynoucí z tohoto průzkumu nepříteli (mimo jiných důvodů) vyžaduje pečlivou organizaci vojenské PVO na všech taktických stupních.

Zvláštní problémy, jež jsou a stále více budou odrazem nové kvality vojsk i nových možností průzkumu, vznikají v oblasti přípravy a vedení střetného boje.

Ani jedna z bojujících stran není a nebude schopna delší dobu utajit přesun svých hlavních sil k prostoru předpokládaného střetnutí. Vojska obou stran při přesunu do tohoto prostoru začínají uskutečňovat konkrétní opatření

(manévr) k realizaci zámyslu svých velitelů v určité vzdálenosti od tohoto prostoru. Tato vzdálenost je rozdílná podle situace, ze které je střetný boj organizován. Ovlivňují ji i stupeň zasazovaných sil, hustota a vhodnost komunikační sítě, stupeň průchodnosti terénu, vzdušná a případně radiační situace.

Lze předpokládat, že od začátku plnění konkrétních opatření k realizaci zámyslu velitele naší motostřelecké a tankové divize pro střetný boj až do zahájení střetnutí hlavních sil s nepřítelem uplynou asi dvě hodiny (v podstatě čas potřebný k překonání vzdálenosti hlavních sil od předsunutých prvků bojové sestavy — v průměru do 40 km). V této době mohou obě strany na základě vzdušného průzkumu organických prostředků divizí, dále podle výsledků boje předsunutých sil a podle pohybu hlavních sil vojsk na jednotlivých směrech vzájemně zjistit zámysly protivníka a upřesňovat dříve vydaná rozhodnutí. K úpravě rozhodnutí na základě postupně zjišťovaných a vyhodnocovaných konkrétních zpráv a k upřesnění úkolů vojskům na stupni divize je zapotřebí asi 20—30 minut času (v optimálních podmínkách). Tzn., že do zahájení střetnutí hlavních sil stran zůstane k dispozici čas do 120 minut. Za tuto dobu však lze (při vhodné komunikační síti nebo v dobře průchodném terénu) při dnešní rychlosti přesunů vojsk na bojišti značně pozměnit i sestavu divize, pokud si to upřesněný zámysl a rozhodnutí velitele divize vyžádá.

Velitel divize bude proto nucen k zajištění úspěšného splnění stanoveného úkolu v podmínkách, kdy bude možné pouze výjimečně překvapit nepřítele, řešit od obdržení úkolu postupně (mimo jiné) tyto otázky a z nich vyplývající opatření:

- způsob zahájení a vedení střetného boje organizovat v několika variantách;

- trvale sledovat svými prostředky průzkumu (zejména vzdušného) pohyb nepřítele tak, aby byl schopen odhalit a reagovat na jeho zámysl a vydat včas upřesňující úkoly k zahájení a vedení bojové činnosti podřízeným vojskům. Rozhodnutí k zahájení a vedení střetného boje po upřesnění již neměnit a vnutit nepříтели svou vůli včasným rozvinutím sil a palbou, popřípadě manévrem částí sil, PTZ a POZ;

- nedovolit nepříтели vyhnout se hlavními silami střetnému boji;

- nedovolit nepříтели v průběhu střetného boje rozptýlit síly a tím i střetný boj na příliš velký prostor, což by mohlo mít za následek rozmělnění úsilí divize;

- trvale sledovat pohyb a činnost druhého sledu (zálohy) nepřítele a včas řešit opatření k eliminování účinku jeho (jejího) zasazení do střetného boje k úderu do boku nebo týlu vojsk divize. Přitom musí určit, kdo tento úkol bude plnit. Zda to bude pro vlastní druhý sled (bude-li vytvořen) úkol předvídaný a jaký vliv bude mít případné neplánované použití druhého sledu na realizaci jeho celkového zámyslu pro vedení střetného boje.

Významnou roli při přípravě, organizaci a vedení střetného boje bude mít rychlé vyhodnocování zpráv, včasná reakce velitele a štábu divize na ně, včasné odhalení i upřesnění zámyslu nepřítele a včasné upřesnění rozhodnutí velitele divize a úkolů podřízeným. Manévr vlastních vojsk k realizaci rozhodnutí bude vhodné zahájit (pokud to situace, čas a terén dovolí) tak, aby nepřítel neměl

možnost naň reagovat protimanévrem většiny sil. Přitom musíme přísně dbát, aby otálením jsme nepromarnili drahocenný čas. Vzhledem k tomu si musí velitel divize při rozboru prvků před vydáním rozhodnutí upřesnit na směru postupu nepřítele čáru před prostorem předpokládaného střetnutí, odkud nebude mít nepřítel možnost manévru hlavními silami. Bude přitom vycházet ze znalosti taktiky nepřítele, jeho sestavy na osách a jeho konkrétních možností vzhledem k situaci, terénu a času. Ujasnění této čáry umožní veliteli divize upřesnit zámysl vlastního manévru, dále čas, do kdy musí upřesnit úkoly podřízeným a nejvhodnější způsob a nutný čas příchodu vlastních hlavních sil do předpokládaného prostoru střetnutí. Přitom si sám na druhé straně musí ujasnit čáru v terénu, po jejímž dosažení vlastními hlavními silami nebude již ani on schopen zásadně změnit jejich pohyb, uskutečňovaný v rámci zámyslu střetného boje.

Vznikají tedy dvě zatím neuvažované čáry, jejichž správnost určení může ovlivnit výsledek střetného boje. Jsou to jak u nepřítele, tak u vlastních vojsk čáry, po jejichž překročení budou hlavní síly obou stran nutně postupovat v podstatě na směrech podle zámyslu střetného boje příslušného velitele. Tyto čáry nemusí být shodné s čarami, na nichž budou vojska přecházet do předbojových sestav.

Podmínky pro zahájení a vedení střetného boje divize v hloubce nepřátelské sestavy v průběhu útočné operace jsou v soudobých podmínkách (a budou stále více) zvláštní. Ovlivňují je i zvýšené možnosti průzkumu, zvláště vzdušného průzkumu vojskového letectva (popř. bezpilotních prostředků). I způsoby vedení bojové činnosti na taktickém stupni jsou v neustálém vývoji, v němž se odrážejí nové kvality a tím i bojové možnosti vojsk. Tento vývoj nemůžeme negovat, neboť jde o trvalý proces úzce vázaný na rozvoj vědy a techniky, na který úzce navazuje vývoj zbraní, zbraňových systémů a bojové techniky.

Je proto životně nutné, abychom vývoj stále sledovali, hodnotili a vyvozovali z něj objektivní závěry. Je třeba učit naše velitele a štáby plně využívat všech možností našich motostřeleckých a tankových divizí k zlepšení organizace boje, učit je správně hodnotit a pak omezovat možnosti nepřítele, likvidovat jeho snahy o převzetí iniciativy. Udržení iniciativy má rozhodující význam v boji i operaci a vedle tvrdého, ale přitom i pružného velení, drzosti a zdravého risku má zvláštní význam právě ve střetném boji. Zbavit nepřítele iniciativy, lépe řečeno nedovolit mu iniciativu vůbec převzít, musí být prvořadou snahou velitelů. Přitom máme na paměti, že stále vzrůstá nejen bojová hodnota, ale i operačně taktická pohyblivost (mobilita) a tím i manévrovací schopnost vševojskových svazků a útvarů našich i nepřátelských vojsk. Proto musí být reakce na každý manévra nepřítele po jeho zjištění (a možnosti k jeho zjištění každá divize má) co nejrychlejší. Požadavek rychlé reakce velitele na vznikající situaci vyžaduje, aby měl k dispozici nejen potřebné zprávy, ale i dostatek palebných prostředků a sil, kterými by mohl včas a účinně reagovat.

V průběhu střetného boje se musí velitel i štáb divize trvale snažit zabránit nepříteli použít druhého sledu k manévru, který by ztížil situaci našich vojsk. Použije-li přesto nepřítel svého druhého sledu k manévru s cílem udeřit do boku či týlu našich vojsk, musíme jeho postup zastavit (podle mého názoru) zvláště k tomu vyčleněnou zálohou, která zaujme na příhodné čáře obranu

a zabrání nepříteli jeho záměr realizovat. Polní řád ČSLA k tomu v článku 210 uvádí: „Nepřátelská vojska pronikající do boku nebo týlu divize (pluku) je nutno ničit palbou dělostřelectva, úderů letectva a **zastavit zvláště vyčleněnými jednotkami** tak, aby nebylo zeslabeno uskupení vytvořené pro provedení hlavního úderu.“

Tento úkol, který vyplyne v průběhu střetného boje z konkrétně vznikající situace, nebude moci plnit druhý sled divize (pokud bude vůbec vytvářen). Tomu velitel divize v rozhodnutí zpravidla určuje konkrétní úkol. Jeho použití k plnění neplánovaného úkolu by s největší pravděpodobností narušilo celý zámysl velitele divize pro vedení střetného boje, hlavně v jeho rozhodující fázi. Domnívám se (viz Polní řád), že k plnění tohoto úkolu **bude třeba vytvářet v rámci bojové sestavy divize zvláštní vševojskovou zálohu předurčenou výhradně k plnění úkolu, jehož obsah snad nejlépe vystihuje pojem „protimanévr“.** Tato záloha by měla být organizována předem jako dočasný a zvláštní prvek bojové sestavy divize i tehdy, když v rámci bojové sestavy bude určena místo druhého sledu vševojsková záloha (třebas to bude znamenat na stupni divize existenci dvou vševojskových záloh). S ohledem na předpokládaný rychlý spád bojové činnosti a urputnost boje nelze uvažovat o vyčlenění potřebných jednotek od bojujících útvarů. Vytvoření zvláštní zálohy umožní veliteli divize dokončit střetný boj podle původního zámyslu, neboť při manévru nepřítel do boku či týlu hlavních sil divize zůstane její druhý sled intaktní a bude moci plnit dříve stanovený úkol.

Místo této zálohy v bojové sestavě divize vyplývá z požadavku co nejrychlejšího jejího zasazení na nebezpečný směr (k ochraně boku — týlu hlavních sil). Tzn., že by se měla pohybovat buď za středem, nebo na ohroženém boku (podle terénu) ve vzdálenosti 10—15 km od čela prvního sledu. Rozhodující bude přitom možnost uskutečnění rychlého manévru. Pokud bude zásah této zálohy plánován společně s DPTZ a DPOZ, musí být její místo v sestavě voleno tak, aby byla zajištěna jejich vzájemná součinnost.

Druhé možné řešení je toto: k plnění úkolu „protimanévru“ zorganizovat a připravit část druhého sledu nebo vševojskové zálohy. Vševojsková záloha by v tomto případě musela být dostatečně silná. Toto řešení je však nevýhodné, protože velitel divize musí velet přímo i této části bojové sestavy.

Vševojsková záloha, která je předurčená v rámci bojové sestavy divize výhradně k plnění úkolu „protimanévru“ v průběhu střetného boje, musí mít odpovídající složení. Její základní jádro může tvořit motostřelecký nebo tankový prapor. Motostřelecký prapor bude nutné již při organizaci bojové sestavy divize (pochodové sestavy divize) zesílit rotou tanků, aspoň jednou protitankovou baterií (druh této baterie určí velitel divize s ohledem na podmínky terénu a parametry jednotlivých prostředků), baterií raketometů, aspoň ženijní četou s prostředky k rychlému zatarasování, ničení, a aspoň četou protiletadlových kanónů. Bude-li základní jádro zálohy tvořit tankový prapor, může odpadnout jeho zesílení protitankovými prostředky, musí však být zesílen, mimo již uvedených prostředků, aspoň jednou motostřeleckou rotou. Palebná podpora této zvláštní zálohy musí být dále zajištěna aspoň částí prostředků divizní dělostřelecké skupiny. Bude jen výhodné, bude-li pro zálohu zajištěna palebná podpora bitevních vrtulníků. V příznivých podmínkách může být tato záloha použita k plnění úkolů společně s divizní protitankovou zálohou a s pohyblivým odřadem zatarasovacím.

Použije-li nepřítel druhý sled k zesílení úderu svých sil již zavázaných do boje (možný způsob použití druhého sledu) a poměr sil na směru jeho zasazení nebude vyžadovat od velitele divize zvláštních protiopatření, může tuto zvláštní vševojskovou zálohu použít k plnění jiných úkolů podle vývoje situace (např. k manévru).

Soudobý pozemní boj, zvláště střetný boj, je velmi složitou záležitostí. Úspěch v tomto boji docílí ten velitel, který (kromě jiných předpokladů) plně pochopí jeho zvláštnosti, správně a plně využije všech prostředků a širokých bojových možností naší motostřelecké či tankové divize. Musí je umět využívat pružně a trvale hledat cesty nejefektivnějšího využití jemu svěřených sil a prostředků k docílení vítězství v boji se silným nepřítelem. K tomu musí mít i odpovídající organizační schopnosti a umět tvrdě prosazovat svou vůli při řízení boje.

Výsledek střetného boje závisí mimo jiné na včasném zjištění maxima zpráv o nepříteli; motostřelecká i tanková divize dnes mají prostředky k jejich zjištění. Velitel divize musí řešit ve střetném boji i otázky protimanévru a k tomu musí mít pohotovostní síly. Možnosti manévru hlavními silami nejsou ve střetném boji nekonečné, což platí pro obě strany. Od jisté hranice vzdálenosti a času tyto možnosti končí, a to je třeba brát v úvahu při řešení. V článku jsem chtěl dokázat, že velitel a štáb divize mají tyto otázky řešit.

Jednotné plánování v branném systému ČSSR

Úspěšné řízení státu při jeho uvádění do branné pohotovosti a za branné pohotovosti vyžaduje přísnou centralizaci spojenou s rozumnou kolektivností a konkrétní osobní odpovědností.

Rozhodující význam pro vytvoření podmínek úspěšného řízení státu má jednotný systém plánování činnosti všech orgánů branného systému.

Hlavním cílem plánování v branném systému ČSSR je vytvořit již v míru co nejvýhodnější podmínky k zabezpečení plynulého, rychlého a organizovaného přechodu celého branného systému státu z mírové činnosti na válečnou a k jednotnému a organizovanému plnění úkolů za branné pohotovosti. Současně dosáhnout vysoké připravenosti všech jeho složek, zejména řídicích orgánů všech stupňů zabezpečení realizace plánovaných i neplánovaných opatření při uvádění branného systému do pohotovosti a za branné pohotovosti státu.

Dosažení tohoto cíle je přímo závislé na stupni připravenosti všech složek branného systému, zvláště připravenosti řídicích orgánů, k výkonu jejich válečných funkcí. Podmínky, za kterých budou státní, společenské a hospodářské organizace plnit úkoly v příští možné válce, budou velmi složité a nemůžeme je srovnávat s podmínkami minulých válek.

To vyžaduje již v míru komplexně zahrnout do plánovacích dokumentů promyšlená opatření a pravidelně procvičovat předurčené funkcionáře v takovém rozsahu, aby znali své úkoly, náplň činnosti a metodiku práce a postupně získávali potřebné návyky a zkušenosti pro činnost za branné pohotovosti státu.

Zásady jednotného plánování v branném systému ČSSR

S postupným zdokonalováním branného systému ČSSR jsme prohlubovali a a zkvalitňovali i plánování obrany ČSSR a rozvíjeli je jak po horizontální, tak i po vertikální linii.

Vytvořením soustavy rad obrany jsme k řešení a plánování obrany vytvořili po organizační stránce dobré předpoklady. Vytvořili jsme tak základ pro řízení plánování v branném systému ČSSR po vertikální linii.

Ze společenské závažnosti, složitosti a všestranné náročnosti na otázky plánování v soudobých podmínkách vyplývá, že tento složitý a dynamický proces musíme pečlivě organizovat a připravovat.

Proto systém rad obrany se musí stát základním a rozhodujícím článkem pro plánování úkolů obrany státu. Z něj budeme pak odvozovat i plánování po linii jednotlivých oblastí branného systému, orgánů státní správy a společenských organizací.

Obranu ČSSR plánujeme v rámci branného systému na základě zákonů a jiných právních předpisů, směrnic a usnesení Rady obrany státu, kterými jsou nebo budou stanoveny působnosti, úkoly a pravomoci jednotlivých orgánů a organizací a základní ustanovení o jednotném plánování.

Při plánování bereme především v úvahu:

- příslušná ustanovení Ústavy a k ní přijatých ústavních zákonů (č. 143/1968 Sb., o čs. federaci, č. 125/1970 Sb., kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 143/1968 Sb.);

- ústavní zákon č. 10/1969 Sb., o Radě obrany státu;

- zákon č. 40/1961 Sb., o obraně ČSSR;

- zákon o národních výborech č. 69/1967 Sb.;

- právní normy vydané k řešení otázek civilní obrany [zejména vládní usnesení č. 49/1958 a směrnice vlády o civilní obraně];

- Směrnice a usnesení Rady obrany státu k plánování v branném systému ČSSR.

Systém rad obrany je tedy rozhodujícím článkem řízení při plánování a zabezpečuje jeho jednotnost a cílevědomost, režim práce se zpracovanou dokumentací, její ochranu, kontrolu úplnosti a v neposlední řadě aktuálnost zpracovaných plánů.

Jednotnost plánování musí vycházet z nejvyššího stupně řízení, tj. z federálního, kde rozhodující úloha přísluší Radě obrany státu.

Základním a určujícím v systému plánování musí být válečná funkce branného systému, od které je třeba odvozovat potřebná opatření k přechodu všech jeho orgánů na tuto funkci. Přitom bereme v úvahu, že může nastat situace, kdy zejména v prvních dnech války bude branný systém státu fungovat v té struktuře a těmi metodami, kterými si navykl v míru, protože na podstatnější změny nebude čas.

To vyžaduje, aby všechny prvky branného systému měly své úkoly, které budou plnit za války, již v míru nejen důsledně zplánovány, ale aby tyto si také všestranně osvojily. Přitom potřebné plánovací dokumenty by měly také zabezpečit, aby branný systém:

- svou činností, při respektování reálných podmínek a jeho možností, zabezpečoval pevnou obranu teritoria, zejména zachování maximálního počtu obyvatelstva, ekonomických, kulturních a dalších hodnot a také úkoly k zabezpečení obrany celé koalice;

- byl přizpůsobivý a měl schopnost operativně reagovat na různé situace,

jejichž možnost lze předvídat. Proto je nutné, aby jako celek i jeho jednotlivé prvky měly vždy určité rezervy své účinnosti;

— byl efektivní především z hlediska celospolečenského významu obrany země.

Aby mohly příslušné plánovací dokumenty zabezpečit dokonalé a všestranné sladění fungování branného systému, musí jejich zpracování řídit vrcholný státní orgán — Rada obrany státu — která odpovídá ze zákona za připravenost celého státu k obraně.

Proto k jejímu komplexnímu zabezpečení a také k zabezpečení obrany celé socialistické soustavy stanovuje Rada obrany státu úkoly radám obrany republik a federálním orgánům.

Takto stanovené úkoly musí jednotně zplánovat všechny stupně řízení. Za zplánování úkolů, které je nutné splnit na příslušném teritoriu (republiky, kraje, okresu) k zabezpečení obrany ČSSR, odpovídají příslušné rady obrany. Za zplánování úkolů, které musí k zabezpečení obrany ČSSR plnit v rámci příslušného teritoria jednotlivé státní orgány a společenské organizace, odpovídají jejich vedoucí.

Řídící a koordinující funkci při plánování má vždy příslušná rada obrany. Odpovídá též za to, že na stupni podřízené rady obrany a u všech orgánů jejího stupně řízení jsou v plánovacích dokumentech rozpracovány všechny jim stanovené úkoly.

V rámci celé organizační struktury vedoucí příslušného orgánu odpovídá za rozpracování stanovených úkolů v příslušných plánovacích dokumentech.

Zabezpečení jednotného zpracování potřebných plánovacích dokumentů také vyžaduje, aby u nadřízeného orgánu proběhl schvalovací proces plánovacích dokumentů jemu podřízených orgánů. Tak vytvoříme podmínky, že plánovaná činnost jednotlivých orgánů bude komplexně sladěna a tím zabezpečena obrana ČSSR.

Velkou pozornost v plánovacím procesu je třeba zejména věnovat zpracování plánovacích dokumentů pro přechod z mírové činnosti na válečnou. Při jejich zpracování vycházíme z možných způsobů zahájení války, z geografického položení naší republiky a z úkolů, které v tomto období bude nutné plnit v rámci koalice. Je třeba si uvědomit, že další úspěch obrany státu ve velké míře závisí na dokonalém a sladěném zplánování činnosti jednotlivých prvků branného systému v období přechodu, kdy je třeba přesně a včas plnit úkoly.

Rozhodujícím časovým úsekem přechodu státu z mírových podmínek na válečné bude úsek do zahájení války. Jeho délka může být různá, v krajních případech minimální, ale může zahrnout i několik týdnů a měsíců. Předem nelze ani orientačně předvídat začátek přechodu, ani stanovit dobu jeho trvání. Předpokládáme, že i při velmi rychlém vývoji situace do zahájení války musíme realizovat alespoň nejnutnější část plánovaných opatření.

Z toho hlediska budeme přistupovat k plánování přechodného období, kdy hraje významnou úlohu kádrová a technická akceschopnost řídicího systému. Ta musí zabezpečit, aby ani v nejsložitějších situacích nedošlo k narušení kontinuity řízení.

K zabezpečení jednotného způsobu plánování v branném systému ČSSR je potřebné vydat na federálním stupni podrobné zásady. V nich stanovit, jaké plánovací dokumenty a kdo je zpracovává, jejich obsah a také způsob jejich schva-

lování. Uvedené zásady musí být závazné pro všechny orgány branného systému ČSSR.

Plánovací proces je neustále živý, proto plánovací dokumenty musíme pravidelně upřesňovat podle konkrétních podmínek. Je však třeba mít na zřeteli, že jak zpracování plánovacích dokumentů, tak upřesňování v nich stanovených hlavních úkolů musí vycházet z jednoho centra, tzn. ze stupně Rady obrany státu. Jen tak činnost všech orgánů bude jednotná a zabezpečí pevnou obranu ČSSR.

Plánování obrany teritoria je cílevědomá činnost orgánů a organizací socialistického státu, jímž stanoví obranné cíle a z nich vyplývající úkoly.

Podstata plánování obrany teritoria spočívá ve vypracování zdůvodněné varianty použití sil a prostředků k dosažení cílů jeho obrany. Zahrnuje podrobné rozpracování úkolů jednotlivých prvků branného systému v různých situacích, rozpracování otázek součinnosti a řízení branných opatření. Uskutečnění příslušných průzkumů a kontrol.

Úkolem plánování na všech stupních řízení je sladění všech činností ve vyváženou oblast, kterou řešíme komplexně a přitom efektivně.

Zpracované plány jsou podkladem k řízení a návodem k plnění úkolů při zabezpečování obrany ČSSR.

Při plánování úkolů obrany musíme na všech stupních řízení respektovat některé obecné zásady, mezi něž patří:

- uplatnění vedoucí úlohy komunistické strany,
- internacionální pojetí obrany,
- komplexnost všech příprav,
- přihlídnutí ke konkrétním podmínkám.

1. Uplatnění vedoucí úlohy komunistické strany patří mezi obecné zásady řízení každého socialistického státu a musí se tedy respektovat i v tak důležité oblasti, jakým je plánování obrany země.

Zásadní linii výstavby a zaměření branného systému stanoví sjezdy KSČ. Z ní vyplývající zásadní otázky výstavby jednotlivých součástí branného systému stanoví ústřední výbor KSČ nebo jeho předsednictvo. Tyto zásady se potom promítají i do obsahu plánovacího procesu.

Orgány strany uplatňují svoji vedoucí úlohu při řešení otázek obrany státu také cestou rad obrany, kadrovou politikou a prostřednictvím komunistů, pracujících ve státních, hospodářských, společenských a družstevních orgánech a organizacích. Tímto způsobem ovlivňují i obsah a metody plánování obrany teritoria.

2. Internacionální pojetí obrany ČSSR, odpovídající současným podmínkám války, bylo výstižně charakterizováno v referátu generálního tajemníka ÚV KSČ na XIV. sjezdu KSČ takto: „Žijeme na hranici imperialistického světa a nemůžeme ani na chvíli ztrácet ze zřeteli, že musíme být připraveni spolu s našimi spojenci k obraně národní a státní nezávislosti i socialistického zřízení. Zabezpečujeme tento úkol v rámci společného úsilí států Varšavské smlouvy, opření o pevné, nerozborné přátelství se Sovětským svazem.“

Proto i při plánování obrany teritoria zásadně vycházíme z internacionálního pojetí obrany států socialistického společenství, které tvoří jednotu se zájmy obrany každé jednotlivé země tohoto společenství.

3. **Komplexnost všech příprav** obrany teritoria vychází z teze, že obrana je celospolečenským úkolem. Jejím předpokladem je povinnost všech státních, hospodářských, společenských a družstevních orgánů a organizací plnit úkoly obrany, tedy včetně jejího plánování. Přitom je nutné využít daných podmínek a možností každého orgánu a organizace, aby byly optimálně splněny politické, vojenské a hospodářské cíle branné politiky strany a státu. Plán musí respektovat zásadu, že v prvé řadě musí být zabezpečeno plnění úkolů ozbrojených sil a v nich především polních vojsk, které rozhodují o konečném vítězství. To vše umožní uplatnění principu centralizace při stanovení úkolů a zpracování plánů obrany.

Plánování obrany musí dále postihnout všechny základní činnosti ve státě a představovat celospolečenskou, komplexní záležitost.

Proto tato opatření připravují, koordinují a realizují státní, hospodářské, společenské orgány a organizace v souladu s požadavky soudobé obrany socialistického státu, spojeneckými závazky, možnostmi válečného potenciálu země a ve vzájemné sladěnosti již v míru.

Protože příprava plánů obrany je komplexní, musíme v jejím rámci řešit zejména úkoly:

- politického charakteru,
- použití ozbrojených sil,
- přípravy území státu jako válčiště,
- národního hospodářství,
- přípravy obyvatelstva,
- civilní obrany,
- bezpečnostní.

a) **Úkoly politického charakteru** zahrnují opatření rázu ideového, politicko-organizačního, psychologického a diplomatického. Jejich cílem je vytvořit co nejvýhodnější vnitropolitické a mezinárodní podmínky pro plnění vojenských, hospodářských a jiných úkolů vyplývajících z požadavků obrany země.

Opatření ve stranickopolitické práci stanoví příslušný orgán KSČ.

b) **Úkoly spojené s použitím ozbrojených sil** řeší použití vojsk, jež zůstanou na teritoriu a budou plnit vojenské úkoly. Ozbrojené síly a především armáda představuje jeden z nejdůležitějších nástrojů při plnění funkce obrany státu. Jejich hlavním úkolem je bránit zemi proti nepřátelské agresi a zničit nepřátelská vojska. Proto ozbrojené síly tvoří základ a rozhodující sílu branného systému státu.

c) **Příprava území státu jako válčiště** je sice jednou ze součástí příprav obrany v době míru, ale víme, že tento úkol nebudeme moci v míru dostatečně zajistit. Proto plány musí počítat s tím, že i za branné pohotovosti bude pokračovat příprava válčiště, a to se znásobenou intenzitou. Půjde o úpravu komunikací všeho druhu, výstavbu úkrytů, spojovacích zařízení, zemní práce při přípravě obrany a o řadu dalších činností nezbytných k úspěšnému vedení a zabezpečení bojové činnosti. Tyto plány bude nutné periodicky upravovat. Bereme v úvahu to, co bylo po zpracování plánu obrany v míru vykonáno a na co položit důraz při dalším budování a při zahájení války.

d) **Úkoly národního hospodářství** za branné pohotovosti jsou řešeny v tak zvaných rozpočtových plánech, které jsou vodítkem ekonomiky pro činnost při

zahájení války do doby, než na základě zjištěných podmínek zpracujeme válečný hospodářský plán. Přijímaná plánovaná opatření zahrnují celou řadu opatření zaměřených na plné využití ekonomického potenciálu i za války a na zajištění funkce národního hospodářství a běhu hospodářského života státu v souladu s požadavky války. Splnění ekonomických úkolů má totiž zásadní vliv na splnění úkolů branného systému jako celku. Proto se včas plánuje převedení výroby na válečnou tak, aby energetika, zemědělství, výroba, obchod, doprava, spoje a ostatní úseky národního hospodářství byly schopné zabezpečit potřeby bojujících vojsk a základní potřeby obyvatelstva.

e) **Příprava obyvatelstva** podle zásad jednotného systému branné výchovy obyvatelstva bude pokračovat i za branné pohotovosti, a to ještě s větší intenzitou. Lze očekávat, že i báze dobrovolnosti, založená na uvědoměném postoji k otázkám obrany, bude zákonnou normou převedena na povinnost, a to alespoň v některých svých součástech. Proto i plány musí počítat s přípravou obyvatelstva k civilní obraně, se zintenzivněním vojenské přípravy a s využitím všech konkrétních událostí v metodách a obsahu morálně politického působení v rámci branné výchovy obyvatelstva.

f) **Úkoly civilní obrany** zahrnují opatření k zabezpečení ochrany obyvatelstva a národního hospodářství před následky nepřátelských útoků, k vytvoření podmínek pro nejnutnější chod hospodářského a politického života po úderech nepřátelského letectva a dalších prostředků použití jaderných zbraní k odstranění následků těchto útoků.

Spolehlivá civilní obrana se tak stává jedním z hlavních prvků ochrany obyvatelstva a národního hospodářství a v tomto smyslu musí mít odpovídající místo v plánech obrany všech stupňů řízení.

g) **Bezpečnostní úkoly** jsou v plánech obrany vyjádřeny opatřeními, která zajišťují udržení vnitřního pořádku ve státě, zabezpečují střežení důležitých objektů a zamezují činnosti vnějšího i vnitřního nepřítele. Tyto úkoly přecházejí plynule z plnění obdobných povinností příslušných orgánů v době míru, přičemž se zintenzivňuje činnost všech těchto oblastí. V plánu je nutné předvídat síly a prostředky k jejich splnění a systém řízení.

4. **Přihlédnutí ke konkrétním podmínkám** je další nezbytnou obecnou zásadou plánování úkolů obrany.

Na základě zkušeností z berlínské krize a hlavně z tzv. karibských událostí v roce 1962 lze soudit, že vlastnímu vypuknutí války by pravděpodobně předcházelo jisté období zvýšeného mezinárodního napětí, vrcholícího krizí, v níž by se ve velmi krátké době rozhodovalo o zahájení války. Z této možnosti je třeba vyvodit důsledky pro plánování a přípravu mobilizace ozbrojených sil i národního hospodářství a plánovat i nutné opatření v civilní obraně.

Za velmi složitých podmínek, které mohou vzniknout na teritoriu od prvních hodin války, budou muset obyvatelstvo a příslušné stranické, státní, hospodářské, společenské a družstevní orgány a organizace zabezpečovat nezbytnou výrobu, doplňovat ozbrojené síly, chránit osoby i materiální statky před zničením a podílet se na likvidaci následků po úderech zbraní hromadného ničení.

Činnost nepřítele v případě války bude motivována politickými, vojenskými a ekonomickými zájmy o určité prostory kraje a území naší republiky. To v podstatě bude charakterizovat a ovlivňovat činnost územních i ostatních orgánů při komplexním zajišťování obrany teritoria.

Zatímco v krajích a okresech západní části republiky budou územní orgány od počátku narůstání nebezpečí napadení a při zahájení války řídit a zabezpečovat obranu daného teritoria v těsné součinnosti s polními vojsky, ve východní části teritoria státu bude se obrana řešit v součinnosti se spojeneckými a mobilizovanými vojsky. V některých krajích a okresech se budou tyto způsoby postupně prolínat.

Velmi složitá a nepřehledná situace může vzniknout v hlavních politických a ekonomických centrech, která může být způsobena jadernými, leteckými údery, silnou radiací, požáry, diverzní a výsadkovou činností.

Nebude zvláštností, že složitě a rychle se měnící situace si vyžádají přebírání plnění úkolů mezi kraji a okresy, podniky a závody, že bude nutné poskytovat rychlou pomoc postiženým místům z méně ohrožených, že bude třeba zplánovat přesun a zásah sil a prostředků k likvidaci následků napadení, že může být řešeno dočasné včlenění postižených prostorů do správy sousedních územních orgánů, jejichž teritorium nebylo tak napadeno a je schopné další činnosti a řešení dalších i nepředvídaných úkolů.

Za těchto podmínek plánování obrany teritoria ČSSR nabývá na důležitosti a vedle vysoké připravenosti a pohotovosti ČSLA stává se jedním z rozhodujících faktorů pro úspěšné splnění cílů války.

Při zachování těchto hlavních obecných zásad plánování budeme vycházet z jednotných úkolů obrany země, které budou na všech stupních řízení branného systému rozpracovány a konkretizovány na vlastní podmínky. Přitom počítáme, že dynamičnost vývoje situace, hlavně na začátku války, si vynutí i značnou míru improvizace.

Plánování obrany teritoria musí vycházet z rozhodnutí ústředních orgánů státu, které stanoví nejen konkrétní úkoly jednotlivým prvkům branného systému, ale i rozdělení všech sil, prostředků a zásob státu, včetně údajů pro řízení státu za branné pohotovosti.

Při plánování bude nutné zabezpečit správné pochopení zámyslu nadřízeného orgánu a v případě narušení systému řízení zajistit rozhodování podle tohoto zámyslu. Ve složitých a těžkých situacích při vypuknutí války může docházet k narušení spojení s nadřízeným orgánem a nižší orgán se bude muset rozhodnout sám.

Systém plánování obrany teritoria spojuje do jednotného organizačního celku všechny oblasti života a činnosti státu a společnosti. Velký rozsah otázek a činností řídicích orgánů na všech stupních tohoto systému vyžaduje, abychom hlavní rozhodnutí připravovali předem a kolektivním způsobem. Metoda kolektivního řízení (i když je zdoluhavější) umožňuje řešit problémy v celé jejich složitosti bez jakýchkoli šablon a zjednodušování.

Obranu teritoria plánujeme v míru, a proto je to prakticky dlouhodobý proces neustálého zdokonalování připravených dokumentů. Má-li být připravovaná dokumentace reálná, je třeba ji udržovat ve stále pohotovém stavu, upravovat ji podle změněných podmínek, registrovat v ní různé kádrové změny apod. Při kádrových změnách je třeba příslušné funkcionáře seznámit v příslušném rozsahu s jejich úkoly a činnostmi za branné pohotovosti státu. Jenom taková podrobná a všestranná příprava plánů spolu se cvičením a intenzivním školením řídicího aparátu všech stupňů a s potřebnou přípravou obyvatelstva může zajistit rychlou realizaci plánovaných opatření a dosažení včasné branné pohotovosti i splnění všech hlavních úkolů obrany za války.

Úloha rad obrany při plánování obrany a ochrany

Systém rad obrany, který představuje nosný systém státního řízení otázek obrany, je základním a rozhodujícím stupněm pro plánování úkolů obrany a ochrany státu. Z něj pak odvozujeme i plánování po linii jednotlivých oblastí branného systému, resortů státní správy, společenských a jiných organizací.

Rady obrany jsou tedy orgánem řízení komplexního plánování obrany a ochrany na příslušném teritoriu. Dbají, aby při plánování se plně realizovaly přijaté zákony a jiné právní předpisy, které stanoví působnosti, pravomoci a úkoly jednotlivým orgánům a organizacím. Systém rad obrany umožňuje i pružnou úpravu a obnovování dokumentace.

V průběhu plánovacího procesu může výjimečně nastat situace, že nebude v plném souladu prováděcí nařízení příslušné rady obrany a odborné prováděcí nařízení nadřízeného odborného orgánu. V tom případě, že tento rozpor nebude mezi nimi vyřešen, rozhoduje o něm rada obrany vyššího stupně.

Vzhledem k důležitosti plánovacích dokumentů, zabezpečení jejich jednotnosti v celé státní struktuře a jejich významu v systému řízení je nutné, aby v celém plánovacím procesu byli trvale zapojeni vedoucí funkcionáři všech orgánů branného systému na jednotlivých stupních řízení.

V plánovacích dokumentech je bezpodmínečně nutné rozpracovat i předpokládanou činnost řídicích orgánů jednotlivých stupňů. V plánech uvádění jednotlivých územních celků nebo orgánů do branné pohotovosti je tento požadavek zabezpečen tím, že tyto plány mají dvě části. Jedna řeší uvedení a činnost příslušného teritoria nebo celého orgánu (např. dopravy) a druhá uvedení a činnost řídicího orgánu (rady obrany), nebo v uvedeném případě ministerstva dopravy.

Tuto zásadu je třeba na jednotlivých stupních dodržet i při zpracování plánu obrany nebo činnosti za branné pohotovosti státu. Zde je nutné rozpracovat metodiku práce (činnosti) řídicího prvku popřípadě i jeho pracovního orgánu. Jde zejména o opatření, která by měl řídicí orgán provádět, postupně plnit při realizaci úkolů vyplývajících z předpokládané činnosti nepřítele a z toho vyplývajících požadavků ozbrojených sil a potřeb příslušného teritoria. Do této metodiky je účelné zahrnout i určitý pravidelný systém práce řídicího orgánu (např. že rada obrany, pokud nenastane mimořádná situace, se bude scházet pravidelně za určitou dobu, požadavky na informace od podřízených stupňů, jejich vyhodnocení a zpětné informace podřízeným apod.).

Vzhledem k tomu, že největší požadavky na systém řízení budou kladeny zejména v prvních dnech války, je nutné metodiku činnosti pro tyto dny rozpracovat podrobně podle předpokládaného vývoje situace a činnosti příslušného orgánu. Půjde o sladěný komplexní souhrn úkolů s cílem zabezpečit co nejrychlejší jejich realizaci na základě krátkých pokynů, popřípadě pouze stanovených signálů (hesel).

Při zpracování plánovacích dokumentů je třeba vycházet z legislativních podkladů a právních norem, vydaných pro případ války. V plánovacích dokumentech musí být zabezpečovány i úkoly vyplývající z různých metodických pokynů, směrnic, zásad, předpisů a podobných odborných dokumentů vydaných již v míru.

Velký význam pro reálnost plánování má vyčerpávající vyřešení otázek součinnosti. Nejde jen o jejich teoretické rozpracování, ale rozhodující jsou konkrétní praktické dohody součinnostních otázek.

Závěr

Obrana naší svobody a socialistických vymožeností je trvalým úkolem celé společnosti, tzn. nejen ozbrojených sil, ale i všech státních orgánů a společenských organizací, které zabezpečují úkoly obrany země komplexně v jednotném branném systému státu.

Plánování obrany na teritoriu zahrnuje širokou oblast činností státních, společenských a jiných organizací. V tom se odráží i složitost plánování. Na stupni zplánování a připravenosti teritoria k obraně záleží výsledek celého ozbrojeného úsilí k dosažení vítězství. Možné totální napadení vyžaduje přípravu totální obrany. Výchozími dokumenty pro plánování opatření za branné pohotovosti státu jsou koaliční závazky a rozhodnutí nejvyšších stranických a státních orgánů, především Rady obrany státu, které musíme jednotně zajišťovat v celém branném systému státu.

Zvláštní postavení v systému řízení a plánování branných opatření mají rady obrany, které především svou koordinující činností přispívají k sladění všech plánovaných branných opatření na příslušném teritoriu.

Složitost vztahů mezi jednotlivými orgány stejného stupně řízení i vztahy podřízenosti a nadřízenosti vyžadují dokonale zpracovat plány, aby byly účinným prostředkem řízení a mohly vést k splnění cíle obrany teritoria.

Při zpracování plánovacích dokumentů je třeba zachovat co nejpřísnější utajení. Proto na jejich zpracování se účastní omezený okruh osob, které schvaluje příslušná rada obrany (vedoucí organizace).

V průběhu plánovacího procesu je nutné zabezpečit soustavnou kontrolu na podřízeném stupni. Hlavním úkolem kontroly je zabezpečit, aby jednotlivé orgány a organizace rozpracovaly stanovené úkoly. Kontrolu spojujeme tudíž s poskytováním pomoci kontrolovaným.

K ZÁSADÁM ODSTRAŇOVÁNÍ NÁSLEDKŮ NAPADENÍ ZHN

Ministr národní obrany při hodnocení výsledků dosažených ve výcvikovém roce 1972 poukázal na některé nedostatky v oblasti ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení. Tyto nedostatky pramení především z toho, že nebyla plně doceněna otázka možných následků po jaderném napadení. Jde o podcenění základních a obecně platných zásad a opatření, čímž může docházet k oslabování bojeschopnosti vojsk, snižování jejich akceschopnosti a připravenosti k vedení bojové činnosti v podmínkách jaderné síly. Tyto nedostatky kromě toho snižují i vlastní hodnocení vojsk při výcviku, cvičeních a prověrkách.

Úkoly z Rozkazu ministra národní obrany v oblasti OPZHN — odstraňování následků jaderného napadení — by měly velitele a štáby všech stupňů vést ke zvýšené náročnosti a odpovědnosti za přípravu vojsk. V každém jednotlivci by měly vyvolat pocit osobní zodpovědnosti a vést k vynaložení maximálního úsilí za jejich splnění. Přitom jde o složité a náročné úkoly, které si vyžadují kromě komplexnosti i značnou zkušenost a iniciativu při jejich zabezpečování a plnění.

Nedostatky z vyhonocení s. ministra můžeme v podstatě rozdělit do dvou skupin:

a) Nedostatky při výcviku vojsk, přípravě specialistů, přípravě a docvičování záloh;

b) Nedostatky plynoucí z úrovně připravenosti velitelů a štábů, zvláště nižších stupňů.

ad a) Nedostatky při výcviku vojsk, přípravě specialistů, přípravě a docvičování záloh vyplývají především z toho, že

— otázkám OPZHN věnujeme v průběhu výcvikového roku malou pozornost. U vojsk nepěstujeme praktické návyky z opatření v oblasti OPZHN. Úkoly a opatření OPZHN nejsou svazovány s ostatními tématy bojové přípravy;

— výcvik vojsk v OPZHN často zužujeme na procvičování některých dílčích opatření, bez potřebné techniky a zařízení;

— nepoužíváme vhodně výcvikové pomůcky (diapozitivy, filmy) a speciální cvičiště;

— otázky likvidace následků napadení zbraněmi hromadného ničení řešíme u vojsk bez hlubších teoretických znalostí všech zásad a nekomplexně. Nebereme ohled na možné druhotné zasažení a na možnost napadení živé síly při záchranných a vyprošťovacích pracích (při výcviku). Nebereme v úvahu ani rušivou činnost nepřítelů a někdy ani radiální situaci v místě výbuchu a jeho okolí. Nepřipravujeme opatření z hlediska možného ozáření a zamoření jednotek při záchranných a vyprošťovacích pracích;

— nevěnujeme také dostatečnou pozornost otázkám praktického využití terénu k ochraně vojsk a techniky;

— vojska neplní včas a systematicky komplexní opatření OPZHN. V organizaci některých opatření a při jejich realizaci se často projevují prvky šablonovitosti. Velitelé malých jednotek velmi často nedávají konkrétní rozkazy a nařízení k budování ochranných objektů; sami nemají dostatečné teoretické a praktické znalosti.

ad b) Nedostatků plynoucích z malé připravenosti velitelů a štábů.

Hlavní jejich příčinou je, že

— vojska neorganizují a neřeší opatření OPZHN v návaznosti na vševojskovou situaci;

— ve štábech není ucelený přehled o opatřeních OPZHN u vojsk;

— příslušníci speciálních druhů vojsk často řeší opatření OPZHN včetně likvidace následků napadení bez ohledu na konkrétní situaci u vojsk. Vidí pouze svou stránku věci (odbornou) a neposuzují vzniklou situaci komplexně;

— opatření OPZHN nekontrolují náročně;

— nevycházejí ze závěrů o možných způsobech vedení ozbrojeného zápasu pravděpodobného nepřítele, který při sebe-menším neúspěchu v boji (operaci) může přejít na omezené nebo úplné použití jaderných zbraní. Tento fakt musí být pro

velitele a štáby vodítkem při organizaci všech opatření OPZHN a při zabezpečování bojové pohotovosti vojsk.

Při řešení všech otázek OPZHN vycházíme z toho, že ochrana vojsk proti účinkům jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení je závislá na:

— znalostech všech zásad organizace ochrany proti zbraním hromadného ničení, technických a materiálních potřeb;

— dovednosti využití ochranných vlastností terénu;

— možnosti a dovednosti využití ochranných vlastností bojové techniky;

— času, rychlosti, typu a rozsahu vybudování ochranných ženižních staveb;

— možnostech rozptylu a zvoleném systému manévru;

— uskutečněných opatření k zamezení nebo snížení možnosti vzniku požárů, závalů, záplav apod.

V průběhu operace může dojít také ke zničení zemních staveb, zasypaní úkrytů, objektů, sesutí budov, zničení bojové techniky atd. Proto osobám, které zůstaly pod sutinami a v zasypaných úkrytech a objektech, bude nutné poskytnout urychleně pomoc, neboť mohou být ohroženy vzniklými požáry, vodou, parou a nelze vyloučit ani zabezpečit zadušení pro nedosta- tečný přívod vzduchu.

* * *

Dále chci shrnout hlavní principy a způsoby odstraňování následků jaderného napadení v různých fázích boje a uvést některé zásady vytváření záchranných a vyprošťovacích jednotek na stupni divize.

Jednotky divize v průběhu boje mohou být napadeny jedním nebo i několika jadernými údery najednou. U divize může vzniknout složitá situace obzvláště při plnění bojového úkolu. Pak hlavním úkolem štábu divize bude včas získat potřebné podklady pro předběžné vyhodnocení pravděpodobných ztrát po napadení. Prognóza ztrát je nezbytná k včasnému přijetí všech opatření k záchraně živé síly a techniky.

K předběžnému vyhodnocení pravděpodobných ztrát po jaderném napadení je nutné znát:

— parametry jaderného výbuchu,

— situaci jednotek v době napadení,

— které jednotky asi byly poblíž, nebo v prostoru napadení,

— způsob úkrytí a stupeň ochrany napadených jednotek,

— členitost a pokrytost terénu v místě výbuchu.

Kromě toho budeme brát v úvahu i některé další faktory jako je denní a roční doba, meteorologická situace, čistota ovzduší apod.

Na základě těchto podkladů je štáb divize schopen s využitím současných pomůcek předběžně vyhodnotit situaci v místě napadení a určit pravděpodobné ztráty. (V budoucnu je předpoklad, že tyto údaje zpracuje samočinný počítač). Na základě tohoto předběžného vyhodnocení rozsahu napadení musí štáb divize urychleně řešit dva základní úkoly:

a) Přijmout opatření k obnovení bojové schopnosti napadené jednotky, zabezpečit plnění bojového úkolu a nedovolit nepříteli využít výsledků úderů.

b) Organizovat a popřípadě řídit záchranné a vyprošťovací práce v celém komplexu.

Po jednom jaderném úderu na jednotky divize nevznikne tak složitá situace, jako při skupinovém jaderném úderu.

Při více jaderných úderech najednou bude těžiště záchranných a vyprošťovacích prací soustředěno do míst napadení nej-

většího množství živé síly a techniky. Nerozhodnost nebo otálení v této situaci může mít za následek zvýšení počtů ztrát. Proto záchranné a vyprošťovací práce musí být organizovány komplexně a rychle s cílem:

- poskytnout pomoc raněným a zavaleným v prostoru napadení. V prostoru napadení budeme poskytovat jen první pomoc, raněné soustředíme na určeném místě mimo prostor napadení, kde se připraví k odsunu na zdravotnickou etapu k odborné lékařské pomoci. (V místech napadení budeme poskytovat lékařskou pomoc jen v situacích, kdy to souvisí se záchrannou životy);

- zabezpečit urychlené vyproštění a uvolnění zasypané a zavalené bojové a dopravní techniky, zvláště z prostorů, kde je tato technika ohrožena požárem. Vyproštěnou techniku soustředíme, roztřídíme, zabezpečíme opravy, nebo odsuneme do určených prostorů, popřípadě předáme v místech soustředění opravárenským závodům;

- dozimetrickou kontrolu osob, bojové a dopravní techniky a podle potřeby hygienickou očistu a dezaktivaci. Rozsah hygienické očisty a dezaktivace je závislý na stupni zamoření.

Systém a způsob záchranných a vyprošťovacích prací je závislý na místě jednotky v bojové sestavě divize a na denní a roční době. Dojde-li k napadení jednotek, které plní bojový úkol v prvním sledu, pokračují tyto jednotky v plnění bojového úkolu a následky napadení odstraňují podle situace se zaměřením na živou sílu.

Bude-li divize napadena na přesunu nebo při pronásledování nepřítele v hloubce obrany, budou se zastavovat jen jednotky, u nichž došlo k přímému zásahu (rota, baterie, prapor, oddíl). Ostatní jednotky musí pokračovat v plnění bojového úkolu. Napadeným jednotkám poskytnou pomoc při záchranných a vyprošťovacích pracích druhosledové jednotky, nebo k tomu zvlášť určené síly a prostředky.

Dojde-li k napadení druhého sledu divize za přesunu k frontě, pak záchranné a vyprošťovací práce organizují síly a prostředky napadené jednotky, nebo jednotky divize.

Při napadení v prostoru denního odpotčení nebo v prostoru soustředění musí si divize záchranné a vyprošťovací práce organizovat okamžitě maximem sil a prostředků, aby v co nejkratším čase obnovila bojeschopnost a pohotovost. Přitom bereme v úvahu, že může dojít k dalšímu napadení zbraněmi hromadného ničení a že jednotky budou nuceny uskutečnit určitý ma-

névr (rozptýlit se, přesunout do jiného prostoru apod.).

Tímto jsem uvedl situace, za nichž může dojít k napadení a možné způsoby záchranných a vyprošťovacích prací v rámci divize.

Záchranné a vyprošťovací práce v boji mohou tedy zabezpečovat síly a prostředky:

- napadené jednotky (při nedostatku sil a prostředků) silami nejbližších sousedů, druhými sledy nebo jednotkami, které prostorem napadení procházejí a to za předpokladu, že jejich zdržení nebude mít vliv na plnění bojového úkolu;

- zvláště k tomu účelu určenými a vyleňovanými jednotkami (záchranné a uvolňovací odřady), které k urychlení a zvládnutí záchranných a vyprošťovacích prací budou mít ve své sestavě potřebnou techniku.

Rozsah a způsob záchranných a vyprošťovacích prací bude závislý na druhu napadené jednotky, velikosti jaderné náplně, stupně ochrany proti účinkům ZHN, konfiguraci a pokrytosti terénu v prostoru napadení, množství přístupových cest do místa napadení, denní a roční době a na množství sil a prostředků, které můžeme pro tyto práce použít. Přitom musíme brát v úvahu i možnou rušivou činnost nepřítelů, který se bude snažit znemožnit nebo ztížit záchranné a vyprošťovací práce.

Po skupinovém nebo hromadném úderu nebudeme moci zahájit záchranné a uvolňovací práce najednou, ale postupně od kraje ke středu s ohledem na úroveň radiace a stupeň záření v prostoru napadení. Pomoc ZUO zaměříme v prvním pořadí na prostory největšího uskupení živé síly a tam, kde živá síla přežila, ale je ohrožena druhotnými účinky jaderných výbuchů, např. zaplavením, ohněm, plynem, parou apod.

Velikost a rozsah závalů po jaderném výbuchu bude vyžadovat, aby se ZUO pro záchranné a vyprošťovací práce dělilo na několik pracovních skupin. Záchranné a vyprošťovací práce budeme organizovat z několika směrů najednou. Lehce raněným poskytneme pouze první pomoc a ti sami odcházejí do určených prostorů k dalšímu ošetření. Raněné, kteří nejsou schopni samostatného odsunu po poskytnutí první pomoci, vynášíme do míst, kde je třídíme podle druhu zranění a po roztřídění odsouváme do vyšších zdravotnických etap.

Zásah ZUO musí příslušný velitel vždy odpovědně zvážit, aby jej nepoužil zbytečně v místech, kde není tak značné síly

zapotřebí a nebo kde si mohou jednotky záchranné a vyprošťovací práce zabezpečit svépomocí. Pak by pochopitelně neměl síly a prostředky k poskytnutí pomoci tam, kde tomu v důsledku napadení bude nejvíce potřeba. Proto divizní ZUO by mělo zasahovat zásadně jen ve prospěch divizních jednotek, VS divize a týlu. Tím ovšem není vyloučeno, že v nutných případech nemůže poskytnout pomoc i jednotkám prvního sledu divize.

Na základě teorie i praxe z výcviku vojsk jsme postupně dospěli k závěrům, že ZUO můžeme vytvářet:

- jako stálý prvek bojové sestavy,
- tak, že síly a prostředky pouze předurčíme,
- tím, že trvale vyčleníme jen část sil a prostředků ZUO a zbytek pouze předurčíme.

U divizí se v praxi nejčastěji používá varianta, že se jednotky a prostředky do ZUO pouze předurčují.

Jaké jsou výhody a nevýhody jednotlivých variant.

Výhoda varianty, kdy síly a prostředky do ZUO pouze předurčíme, spočívá v tom, že síly a technika (zejména speciální) může plnit úkoly do poslední chvíle v sestavě jednotek. Tzn. že budou ekonomicky využity. Tyto síly a prostředky se soustřeďují k zásahu v určeném místě teprve až na signál a zde obdrží i rozkaz k zásahu. Nevýhodou této varianty je, že síly a prostředky se začnou soustřeďovat teprve až po napadení, čímž se doba jejich zásahu prodlužuje. Mohou též nastat komplikace s vyrozuměním a soustředěním takového množství sil a prostředků.

Na závěr chci zdůraznit, že všechna opatření k odstraňování následků jaderného napadení lze charakterizovat jako náročný a důležitý úkol, který budou jednotky při vedení boje plnit. Ukázka organizace a způsobů odstraňování následků jaderného napadení na cvičení „ŠTÍT — 72“ svým pojetím, obsahem i provedením metodicky, prakticky a názorně předvedla možnou činnost po jaderném napadení a stala se metodickým podkladem pro velitele a štáby při organizaci bojové přípravy vojsk v oblasti odstraňování následků jaderného napadení. Touto ukázkou nemůžeme však považovat problémy odstraňování následků za vyřešené. Proto RMNO pro letošní výcvikový rok vytýčuje jako jeden z hlavních úkolů v oblasti ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení, který mají vojska, štáby a velitelé plnit, odstraňování následků napadení.

Ve variantě, kdy část ZUO bude soustředěna a část bude jen předurčena, je zpravidla předem vyčleněno velení a základní část ZUO s dopravními prostředky. Speciální část s technikou se bude soustřeďovat teprve po napadení na signál. Tato varianta má v ekonomickém využití techniky obdobné výhody jako první varianta a dále výhodu, že velení se základní částí může zahájit nezbytné průzkumy a základní přípravné práce (vytyčení cest, označení jednotlivých míst soustředění, rozdělení základní části na pracovní skupiny) ještě do soustředění speciální části ZUO po napadení. Co se týče soustředění speciální části ZUO, bude mít tato varianta podobné nevýhody jako varianta první. Přesto ji můžeme označit jako vhodnou zejména pro jednotky, kde je nedostatek specialistů a speciální techniky pro záchranné a vyprošťovací práce. Je výhodná zvláště pro letecké, raketové, dělostřelecké a ostatní speciální jednotky.

K hlavní výhodě varianty, kdy síly a prostředky ZUO budou vyčleněny a soustředěny předem, patří možnost rychlého zásahu bez ztráty času ihned po úderu. Tím je zabezpečena včasná pomoc raněným a zasaženým v místě úderu v požadované normě dvou hodin. Nevýhoda je ve značném a dlouhodobém odčerpávání sil a prostředků od jednotek, které v prostorech soustředění ZUO budou většinou nevyužity. Tato varianta bude mít optimální využití u jednotek, kde je dostatek speciální techniky, tj. na letištích apod.

Tímto jsem chtěl jen zrekapitulovat výhody a nevýhody jednotlivých variant. Zkušenosti ukazují, že u vševojskové divize bude nejvýhodnější variantou jednotky a prostředky do ZUO pouze předurčovat.

VLIV TERÉNU A ŽENIJNÍHO BUDOVÁNÍ OBRANY NA POSTUP VOJSK

Jedním z vážných a v současné době stále nepřekonaným rozporům je rozpor mezi předpokládaným a skutečně dosahovaným tempem postupu vojsk. Tento rozpor vzniká především proto, že při plánování vývoje boje vycházíme zpravidla z ideálních podmínek pro manévr vojsk. Nebereme v úvahu negativní vliv řady faktorů na rychlost postupu vojsk (vliv terénu, ženijního budování obrany protivníka, počasí a roční doby).

Ve svém článku se chci těmito faktory zabývat a poukázat na jejich podíl při stanovení plánovaného tempa postupu vojsk.

Je pochopitelné, že největšího tempa postupu dosáhneme v snadno průchodném terénu, odmyslíme-li si vliv bojové činnosti nepřítele a schopnost jeho odporu. Čím méně schůdný terén a čím více nebo větších terénních překážek, tím bude tempo postupu klesat. Chceme-li získat konkrétní matematické údaje (hodnotu přepočítavacích koeficientů, s jejichž pomocí můžeme zpřesňovat skutečné tempo postupu vzhledem ke schůdnosti terénu), je třeba rozdělit si terén do určitých kategorií a těmto pak přisoudit patřičný koeficient, jehož hodnota udává předpokládaný stupeň snížení tempa postupu.

Podle zkušenosti ze cvičení můžeme koeficienty průchodnosti terénu stanovit takto:

- terén snadno průchodný (sjízdný) . . . $k_t = 1$
- terén průchodný (sjízdnost kolové techniky omezena) . . . $k_t = 0,75$
- terén sjízdný pouze pro pásovou techniku . . . $k_t = 0,5$
- terén obtížně sjízdný i pro pásovou techniku . . . $k_t = 0,25$.

Rovněž vliv ženijního budování obrany protivníka na rychlost postupu vojsk můžeme vyjádřit koeficienty, které prakticky představují její hodnotu. Navíc bereme v úvahu i poměr sil mezi útočníkem a obráncem. Při stanovení koeficientu ženijního vybudování obrany vycházím z předpokladu, že koeficient ženijně vybudované obrany musí být nejméně tak veliký, aby vyjadřoval nezbytný minimální poměr sil útočníka k obránci 1 : 3, nutný k překonání takovéto obrany

($k_0 \leq 0,33$). Za tohoto předpokladu můžeme analogicky stanovit i velikosti koeficientů vybudované obrany:

- při nevybudované obraně ... $k_0 = 1$
- při slabě ženíjně vybudované obraně (budované max. 1 den / $-k_0 = 0,75$)
- při středně ženíjně vybudované obraně (max. 2 dny) ... $k_0 = 0,5$
- při silně ženíjně vybudované obraně ... $k_0 = 0,33$ i méně (podle skutečné hodnoty ženíjního budování).

Počasí ovlivňuje tempo postupu potud, pokud je znatelný jeho vliv na stav terénu, např. pokud je terén pokryt silnější sněhovou pokrývkou, vlivem dešťů rozbahnělý apod. Podle zkušeností ze cvičení můžeme stanovit tyto tři základní veličiny koeficientu počasí:

- při sněhové pokrývce do 10 cm neb při suché půdě ... $k_p = 1$
- při sněhové pokrývce 10—30 cm nebo při částečně rozmočené nebo kluzké půdě ... $k_p = 0,75$
- při sněhové pokrývce vyšší než 30 cm nebo při rozbahnělé půdě ... $k_p = 0,5$.

Rovněž délka denního světla bude mít vliv na tempo postupu vojsk. Víme, že nejdelší den je v letním období a nejkratší v zimě. Závislost tempa postupu na délce doby denního světla můžeme vyjádřit těmito koeficienty:

- v létě ... $k_s = 1$
- na jaře ... $k_s = 0,9$
- na podzim ... $k_s = 0,8$
- v zimě ... $k_s = 0,7$.

K tomuto závěru můžeme matematicky dospět s využitím v praxi ověřeného faktu, že rychlost postupu vojsk v noci je o polovinu menší než ve dne. Vypočteme-li pak skutečnou dobu denního světla a tmy v určitém ročním období a vyjádříme-li z předpokladu trvání bojových akcí 16 hodin denně, pak přijdeme k výše uvedeným koeficientům.

Např. v zimě je doba denního světla 7,5 hodiny. Po tuto dobu lze počítat s plným tempem postupu a 8,5 hodiny pouze s polovičním tempem. Matematicky vyjádříme:

$$7,5 \text{ hod.} + \frac{8,5 \text{ hod.}}{2} = 11,75 : 16 \text{ hod.} = 0,7$$

Dále uvedu příklad k názornému správnému použití koeficientů, které ovlivňují tempo postupu vojsk.

Útočník má za úkol útočit do hloubky 50 km. Terén v převážné většině této hloubky je sjízdný ($k_t = 0,75$), půda je však vlivem déle trvajících podzimních ($k_s = 0,8$) dešťů částečně rozmočená ($k_p = 0,75$). Protivník má v této hloubce útku slabě vybudována ($k_0 = 0,75$) dvě pásma obrany o hloubce 20 a 10 km. Za jakou dobu dosáhne útočník svého cíle?

Skutečné tempo postupu bude toto:

$$T = \frac{20 + 10 \text{ km}}{k_0 \cdot k_t \cdot k_p \cdot k_s} + \frac{20 \text{ km}}{k_0 \cdot k_t \cdot k_p \cdot k_s} = \frac{30}{0,75 \cdot 0,75 \cdot 0,75 \cdot 0,8} + \frac{20}{1 \cdot 0,75 \cdot 0,75 \cdot 0,8} =$$

$$= \frac{30}{0,34} + \frac{20}{0,45} = \frac{88,2 + 44,4}{4} + \frac{142,6}{4} = 35,6 \text{ hod.}$$

Neuvažujeme-li všechny tyto koeficienty, vychází nám potřebná doba k překonání hloubky útoku 50 km : 4 km/hod. = 12,5 hod. Z tohoto příkladu je proto zřejmé, že vliv uvedených faktorů podstatně sníží plánované tempo postupu. Zkušenosti nejen ze cvičení, ale i z 2. světové války dokazují, že tyto faktory skutečně ovlivňují rychlost postupu vojsk.

Tak např. v útočné operaci u Leningradu a Novgorodu, která proběhla v době od 14. 1. do 1. 3. 1944, sovětská vojska v průběhu 47 dní postoupila do hloubky 260 km. Byla nucena prolamovat 30 km hluboké, silně ženíjně vybudované pásmo obrany a v hloubce měl protivník jen středně vybudovanou obranu. Útočná operace probíhala v rozbahněném, lesnatém a jezernatém terénu, který byl sjízdný jen pro pásavá vozidla. Podle již známých koeficientů měla útočná operace teoreticky trvat:

$$T = \frac{\frac{30 \text{ km}}{k_o \cdot k_i \cdot k_p \cdot k_s} + \frac{230 \text{ km}}{k_o \cdot k_i \cdot k_p \cdot k_s}}{4 \text{ km/hod.}} = \frac{\frac{30}{0,33 \cdot 0,5 \cdot 0,5 \cdot 0,7} + \frac{230}{0,5 \cdot 0,5 \cdot 0,5 \cdot 0,7}}{4} =$$

$$= \frac{\frac{30}{0,06} + \frac{230}{0,09}}{4} = \frac{500 + 2555}{4} = \frac{3055}{4} = 766 \text{ hod.}$$

Přepočteme-li to na dny bojů – 766 : 16 = 48 dní (skutečná doba byla 47 dní).

V útočné Lvovsko-sandoměřské operaci v době od 13. 7. do 4. 8. 1944 pronikla Sovětská armáda za 23 dnů do hloubky 350 km, přičemž musela prolomit 70 km silně a 280 km středně ženíjně vybudované obrany. Útočná operace probíhala v suchém terénu, avšak sjízdném jen pro pásavá vozidla. Na základě uvažovaných koeficientů vychází doba trvání útočné operace:

$$T = \frac{\frac{70 \text{ km}}{k_o \cdot k_i \cdot k_p \cdot k_s} + \frac{280 \text{ km}}{k_o \cdot k_i \cdot k_p \cdot k_s}}{4 \text{ km/hod.}} = \frac{\frac{70}{0,33 \cdot 0,5 \cdot 1 \cdot 1} + \frac{280}{0,5 \cdot 0,5 \cdot 1 \cdot 1}}{4} =$$

$$= \frac{350 + 1120}{4} = \frac{1470}{4} = 368 \text{ hodin}$$

Přepočteme-li na dny bojů 368 : 16 = 23 dnů (odpovídá skutečné době trvání operace).

I tyto příklady dokazují, že při plánování tempa postupu vojsk je třeba nezbytně uvažovat vliv již uvedených koeficientů, neboť jak charakter terénu, tak stupeň ženíjního vybudování obrany, počasí i roční doba, podstatně toto tempo ovlivňují.

VRTULNÍKY KONTRA TANKY

Aeromobilitou vojsk jsem se zabýval ve VM č. 3/1973. Mimo již uvedenou problematiku vznikají speciální aplikace aeromobilních prostředků nejen pro zabezpečující cíle (např. průzkum, zásobování apod.), ale i pro přímé bojové využití.

Bojové použití letectva jak proti vzdušným cílům, tak i proti pozemním stacionárním a pohyblivým cílům je známé a není třeba je komentovat. Méně známé je však využití vrtulníků k boji proti pozemním cílům a zejména proti tankům.

Z pramenů západních armád vyplývá, že při zasedání nejvyšších vojenských představitelů NATO (Londýn, září 1971) byla mimo jiné konstatována nutnost zvýšit vojenské výdaje vzhledem k enormnímu vzrůstu cen vojenské techniky a rovněž k respektu vůči rostoucí síle armád účastníků Varšavské smlouvy. Snížení vojenských výdajů cestou snížení technické úrovně zbraňových systémů a jejich komplexnosti by bylo zřejmě paradoxní. Právě naopak je prosazována tendence řešit specializovanou moderní výzbroj, jež by umožňovala budovat plně bojeschopné vojenské síly.

SHAPE — vrchní velitelství NATO v 70. letech položilo důraz na zesílení konvenční výzbroje na západoevropském válčišti, přičemž klade důraz na jedné straně na tanky a na druhé straně na protitankovou obranu. Zaměřuje se na zvýšené zapojení dělostřelectva do boje proti tankům včetně zvýšení účinnosti palby, dále na zlepšení prostředků pro boj za ztížených podmínek (především v noci),

na zkvalitnění výzbroje a též tzv. pasivních obranných prostředků tanku a na technicky komplexní modernizaci protitankových výbušných zátarasů. Souběžně řeší problematiku využití vrtulníků v boji proti tankům.

Pro vývoj byly postaveny mimo jiné i úkoly

- pokračovat ve výzbroji bitevního vrtulníku Cheyenne AH-56 včetně variant jeho výzbroje, především protitankových řízených střel TOW, 70mm rakety, granátometu 40 mm, 30 mm rychlopalného kanónu a kulometu 7,62 mm minigun,

- průzkumný lehký vrtulník s vybavením optickoelektronickou výzbrojí, jež umožňuje předávání cílových souřadnic nejen ve dne, ale i v noci,

- vrtulníkové přístroje elektronického rušení,

- pokračovat ve vývoji na protitankovém systému MISTIC a na jeho vrtulníkové variantě HELLFIRE.

Protitankový systém MISTIC reprezentuje jednak lehké pancéřové vozidlo osvětlující neviditelně laserem cíl a dále druhé lehké pancéřové vozidlo, jež odpálí protitankovou řízenou střelu automaticky naváděnou laserem na cíl. Vrtulníková varianta tohoto systému, označená HELLFIRE, byla poprvé vyzkoušena v srpnu 1971.

Podle názoru západoněmeckých a amerických odborníků bude pozemní vojsko 80. let ve značné míře automatizováno při rostoucím uplatnění elektroniky především

v kategorii průzkumu, řízení palby, spojení apod. Zvláštní pozornost chtějí věnovat

- elektronické navigaci vozidel a vrtulníků,
- bitevním a dopravním vrtulníkům,
- vojenské protivzdušné obraně proti nízkoletícím cílům,
- tankům a protitankové obraně především za využití dělostřelectva a vrtulníků.

V ozbrojených silách NSR byla u pozemního vojska vyvinuta soustava bezpilotních prostředků, která zahrnuje upoutané mobilní vrtulníkové plošiny určené pro průzkum bojiště, řízení palby, spojení apod. a dále divizní bezpilotní průzkumný prostředek AN/USD 501 s dosahem 50 km i v noci. Další technika, jako průzkumné bezkřídle aerodynamické kolmo startující těleso s měkkým přistáním (s možností vícenásobného použití), dále sborový bezpilotní prostředek KAD (Korps-Aufklärungs-Drohne) umožňující zasazení ve všech podmínkách aj. jsou tč. ještě ve výzkumu a vývoji.

Jak je vidět zvyšuje se perspektivní význam bitevních vrtulníků jako relativně nové bojové kategorie.

Podle podrobného operačního výzkumu NSR, který byl zaměřen mimo jiné i na souboj „tank—bitevní vrtulník“, uvádějí tento poměr ztrát ve prospěch bitevního vrtulníku:

na vzdálenost 1500 m	3,4 : 1
2500 m	8,9 : 1
3000 m	∞ : 0

tzn. prakticky žádné ztráty bitevních vrtulníků na vzdálenost 3000 m.

Pravděpodobnost zásahu tanku z vrtulníku činí

— na vzdálenost 1500 m	cca 75 %
2500 m	cca 90 %
3000 m	cca 100 %

Názorně tyto relace ukazuje **tabulka č. 1.**

Předností vrtulníků použitých k bitevním účelům je jejich malá zranitelnost soudobým proudovým stíhacím letectvem. Americké praktické pokusy ukázaly, že stíhací proudový letoun zjistí vrtulník v normálních výškách v 33 % případů. Jestliže osádka vrtulníku letoun včas pozoruje, pak je pro letoun možností sestřelu vrtulníku minimální. K ověření teoretických zjištění probíhají společně německo-americké zkoušky v polních podmínkách.

Není bez zajímavosti, že oddíly vojsového letectva francouzských mechanizovaných divizí mají tč. ve své organizaci letku protitankových vrtulníků typu ALOUETTE.

Každý z vrtulníků má 4 ks protitankových řízených střel SS-11B1.

Lze předpokládat, že uvádění tendence bitevního využití vrtulníků v západních armádách jsou též důsledkem zkušeností z využití vrtulníků za války ve Vietnamu.

Bitevní vrtulníky jsou v podstatě novou kombinací „palby a manévru“ s progresivním využitím „trojrozměrných“ manévrovacích schopností vrtulníků zvýrazněných podstatně vyšší rychlostí ve srovnání s pozemní samohybnou palebnou technikou, do níž spadá dnes v podstatě již klasická, přesto však stále progresivní bojová technika — tank.

Relace manévrovacích schopností obou typů bojových prostředků ukazuje náznakem **tabulka č. 2.** Je proto vcelku pochopitelné, že vojenský vývoj v NSR s v pozemním vojsku zaměřuje na kategorie:

- zvýšení operativnosti velení na základě moderních průzkumných prostředků, automatizace systému spojení a velení na bázi elektronického zpracování dat,
- zvýšení konvenční palebné síly s důrazem na obranu proti tankům,
- standardizace a ujednacení dělostřeleckých ráží v rámci NATO,
- zvýšení výkonnosti, bezpečnosti a jednoduchosti v obsluze i údržbě zbraňových systémů, automatizací v jejich řízení.

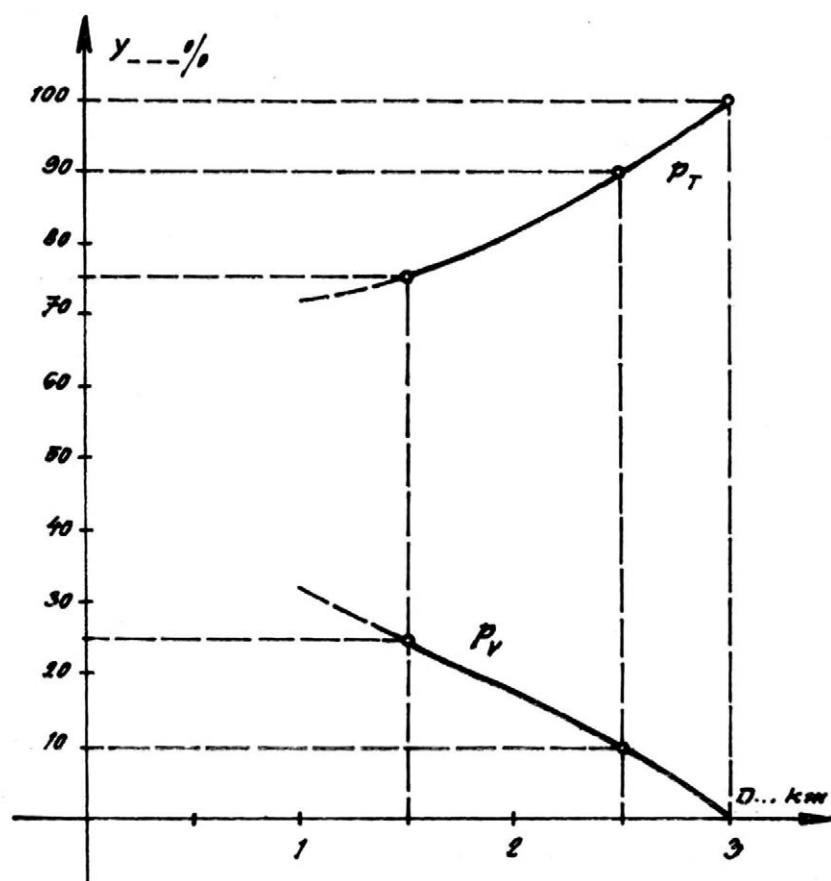
Z těchto vývojových směrů vyplývá význam, který je kladen na manévrovost včetně aeromobility v kombinaci s palbou, obojí pak s tendencí k automatizaci získávání informací, jejich zpracování a využití k velení s návazným řízením zničení protivníka.

Současná i perspektivní složitost techniky byla příčinou zvýraznění vojenského výzkumu antropotechnické problematiky, pro jejíž zvládnutí byl v NSR nově zřízen ústav pro antropotechniku v počtu 60 pracovníků. Toto rozhodnutí je zcela pochopitelné, poněvadž složitá a nákladná zbraňové systémy závisí v rozhodující míře na tom, jak je člověk ovládá. Vždyť ovládat v komplexu např. bitevní vrtulník je bezesporu náročnější než ovládat tank. Oba typy techniky budou stát proti sobě a bude záviset na komplexním osobním faktoru jednotlivců v osádkách, zda technická převaha vždy zvítězí. Tato zásada je platná pro celý komplex ozbrojených sil.

Antropotechnické problematice věnujeme v ČSLA odpovídající pozornost již řadu let. Vrtulníky kontra tanky jsou významnou parciální problematikou využití aeromobility vojsk, jejíž převaha je na straně armád účastníků Varšavské smlouvy, stejně tak jako komplexní zabezpečení

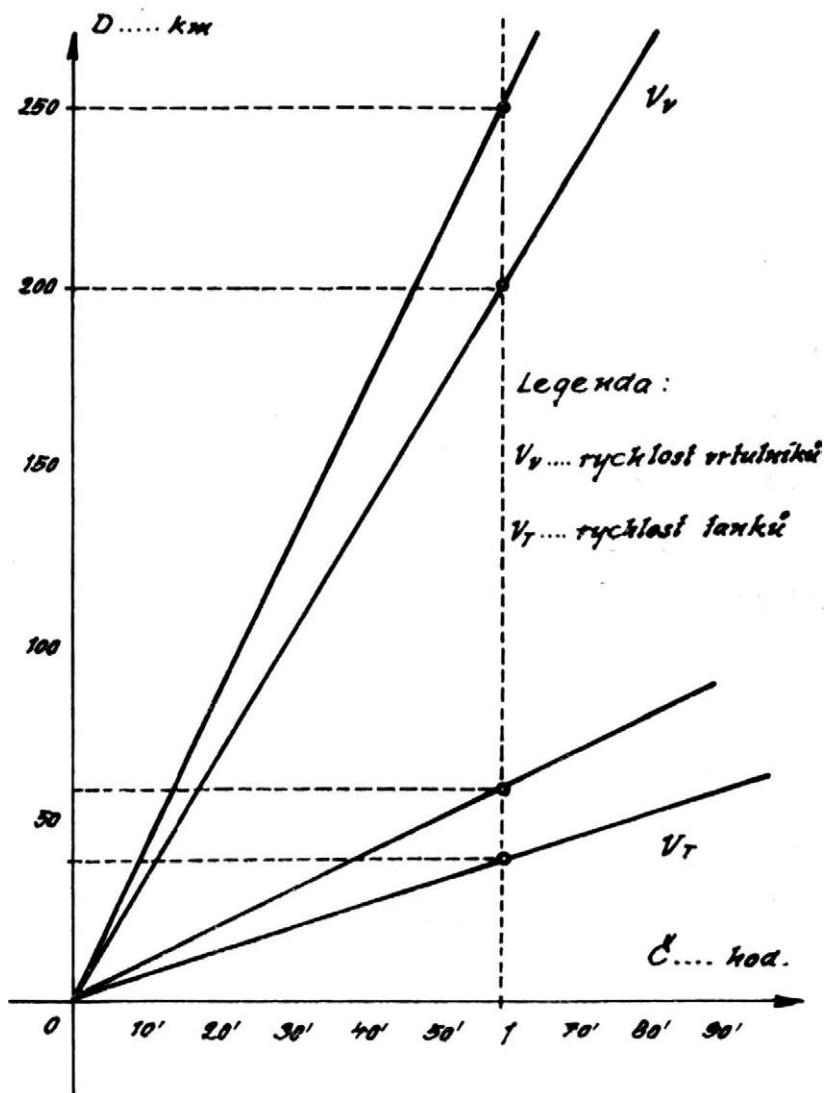
Pravděpodobnost zásahu tanku protitankovou
píseňnou střelou a vrtníku v závislosti na
vzdálenosti a reciproční pravděpodobnost
zásahu vrtníku tankem

Legenda : p_T pravděpodobnost zásahu tanku
 p_V pravděpodobnost zásahu vrtníku

Tabulka č. 2

Rychlostní relace manévrovacích
schopností vrtulníků a tanků

Obr. 1

ní manévru palbou i silami a prostředky vojsk.

Přestože složité palebné a v bezprostředně přímé souvislosti i průzkumné prostředky budou mít podstatný a rozhodující význam pro úspěšnou bojovou činnost, bude nutné v navazujícím komplexu řešit úspěšný manévr sil a prostředků všech druhů vojsk.

I při soustavném zvyšování aeromobility vojsk neztrácí význam pohotovost pozemního manévru svazů a svazků. V souvislosti s tím bude nutné zabezpečovat též přechod přes překážky všeho druhu (horské masívy, vodní toky, umělé překážky,

zamořené prostory apod.). V podmínkách západoevropského válčiště má zvláštní význam překonávání vodních toků. Přes zvyšovanou hydromobilitu bojové techniky i schopnost jízdy některých druhů těžké techniky (především tanků) pod vodou, bude nutné řešit otázky průzkumu postupových os a optimálních přepravišť přes vodní překážky. Na širokých a středních řekách budeme to řešit v součinnosti s výsadbou.

Možnou klasickou formou využití vrtulníku pro podrobný průzkum vodních překážek je přeprava rychlého člunu, obvykle z umělých hmot, v podvěsu vrtulníku (viz obr. 1) přímo až na překážku souběžně s vzdušným výsadkem. Člun můžeme osadit z podvěsu vrtulníku na vodu s kompletní výstrojí pro ženijní průzkum vodní překážky, včetně přívěsného lodního motoru (propulsoru). Průzkumná osádka člunu může sestoupit buď po provazovém žebříku z vrtulníku, nebo seskočit z nízkoleťcího (vznášejícího se) vrtulníku do vody v ústrojí lehkého potápěče. Tato varianta vyžaduje perfektní vycvičenost a morální kvality průzkumného výsadku.

Další možnou formou průzkumu je měření říčního příčného profilu, popř. profilu vodní nádrže, ultrazvukovým echografem, jehož sondu zabudovanou do plováku katamarovaného (dvoutrupového) typu lze spustit za nízkého letu na vodní hladinu s možností vleku po hladině v místě měřeného profilu; grafický záznam profilu lze sledovat a vyhodnocovat přímo ve vrtulníku. Tato metoda může mít uplatnění zejména při překonávání překážky z chodu.

Vzdušný výsadek, speciální podrobný průzkum i další úkoly představují komplexnost ve využití vrtulníků, jejichž význam narůstá. Podmínkou komplexnosti využití vrtulníků je zvýšení jejich palebné schopnosti. Jednou z forem řešení je aplikace protitankové řízené střely i protivzdušné řízené střely.

Jde o komplexní využití vrtulníků nejen pro vzdušnou přepravu, speciální průzkum, ale i pro bojovou činnost.

K problematice útoku

Dějiny válek přesvědčivě dokazují, že jen rozhodný útok umožňuje dosáhnout úplného vítězství nad nepřítelem, protože zajišťuje útočící straně iniciativu činnosti, volnost volby místa, času a směru hlavního úderu, možnost nejlepšího využití výsledků vlastní palebné mohutnosti i vysoké manévrovosti, úderné síly a útočného náporu vojsk.

Charakteristické rysy útoku

V letech Velké vlastenecké války byly charakteristickými rysy útoku **vysoká manévrovost a velký prostorový rozmach**. Odpovídaly jim takové formy a způsoby činnosti, jako průlom obrany na úzkém úseku fronty, rozšíření průlomu do boků se současným rozvíjením úspěchů do hloubky, obklíčení a zničení nepřítele.

První poválečná léta v předních armádách světa jsou charakterizována bouřlivým rozvojem konvenčních zbraní a zdokonalováním teorie útoku na základě nové techniky a vědeckého zveřejnění zkušeností druhé světové války.

Zdokonalování pěchotních zbraní směřovalo k jejich unifikaci, automatizaci, zmenšení váhy, zvýšení účinnosti palby.

Zdokonalování bojových možností obrněné techniky šlo cestou zvyšování účinnosti palby, manévrových vlastností, zesílení pancéřové ochrany a zvyšování zásohy kilometrů. Zavedení novy střední tanky Sovětské armády v těchto letech svými bojovými a provozními vlastnostmi převyšoval podobné tanky zahraničních armád.

Vybavení pozemních vojsk novými typy obrněných transportérů podstatně

zvýšilo manévrové možnosti svazků, útvarů a jednotek, zlepšilo jejich ochranu před údery letectva, palbou dělostřelectva a pěchotních zbraní.

Ke značným změnám došlo v dělostřelectvu. Do jeho výzbroje byly zavedeny nové dělostřelecké systémy a minomety a podstatně modernizovány perspektivní dělostřelecké systémy. Reaktivní dělostřelectvo dostalo dokonalejší bojová vozidla. V důsledku toho značně vzrostla mohutnost palby, zvýšily se rychlost a délka střelby. To umožnilo ničit nepřítele palbou dělostřelectva nejen v hlavním pásmu obrany, ale i za jeho hranicemi.

Zvýšené bojové možnosti vojsk dodaly útoku ještě větší rozhodnost, dynamičnost, manévrovost, umožnily 1,5–2× zvětšit prostorový rozmach útočného boje, zdokonalovat způsoby vedení útoku, teorii hlubokého boje a operace v celku.

Střelecký sbor měl možnost samostatně prolamovat obranu do celé taktické hloubky první den operace, přičemž zasadil mechanizovanou divizi k rozvíjení útoku po prolomení hlavního pásma obrany. Tím se současně vytvářely výhodné podmínky pro tankové armády ja-

ko sledu rozvíjení taktického úspěchu v operační: měly možnost rozhodným způsobem rozvíjet útok do hloubky a neztrácet síly a prostředky k „doprolomení“ taktického pásma obrany a vytváření vnitřní fronty obklíčení. Všechno to umožnilo udělat nový krok v rozvoji teorie hlubokého boje a operace na vyšším technickém základě, což se odrazilo v řádech.

Celá řada armád kapitalistických států začlenila podle příkladu Sovětské armády do sestavy armádních sborů obrněné (tankové) divize, jejichž využití v útoku bylo v mnohém shodné s našimi oficiálními názory.

K zásadním změnám v rozvoji teorie útoku došlo v polovině padesátých let, kdy hlavní pozornost vojenské vědy a vojskové praxe byla soustředěna k problémům přípravy a vedení útoku v podmínkách používání jaderných zbraní. Jaderné zbraně se staly jedním z rozhodujících činitelů vedení boje, operace a války v celku; zásadním způsobem změnil charakter útoku a způsoby jeho vedení. Charakteristické rysy útoku v jaderné válce jsou

- vyšší rozhodnost,
- zvětšená intenzita a velký prostorový rozmach, vysoká manévrovost a dynamičnost;
- útok bude probíhat v podmínkách složitě radiační situace.

Vyšší rozhodnost útoku je podmíněna především podstatně zvětšenými bojovými možnostmi vojsk. Protože mají k dispozici jaderné zbraně a různé prostředky jejich dopravy na cíl, útočící strana může prakticky v okamžiku rozbít obranu nepřítele současně do celé hloubky a způsobit nenahraditelné ztráty jeho zálohám. Buržoazní vojenští odborníci došli k závěru, že jen jedním jaderným nábojem o mohutnosti 10 až 20 tisíc tun může být zničena nekrytá rozmístěná živá síla na ploše asi 4,5–5,3 km². V souladu s tím je možné vyřadit jedním jaderným nábojem o mohutnosti 100 tisíc tun nepřítele na ploše 15 km², jednoho miliónu tun na ploše 100 km². Proto mohou vojska v útoku dostat úkoly ke zničení stejných a dokonce i větších sil nepřítele, kromě toho i v kratších lhůtách než dříve.

Rozhodné vítězství v útoku zabezpečují velitelé všech stupňů přijetím odvážných rozhodnutí, jejich důsledným uvedením do života, energickou a aktivní činností útočících vojsk do úplného zničení nepřítele v obraně.

Vyšší rozhodnost útoku ve mnohém předurčuje jeho **intenzita a velký prostorový rozmach**.

Rozmách soudobých útočných činností můžeme posoudit podle zkušeností vojsk NATO. Tak např. armádní sbor útočil v pásmu 70–90 km, operační skupina v pásmu 220 km, tanková divize 20–30 km, motopěší divize 30–40 km. Přitom tempo útoku dosahovalo až 40 km za den.

Intenzita bojové činnosti souvisí i s tím, obdobně jako v minulé válce, že útok bude veden ve dne v noci, v libovolné době roku a v různých podmínkách počasí. Po zavedení jaderné munice nevelké ráže do výzbroje zmenšilo se na minimum pásmo, v němž nemohou být útočící vojska ničena jadernými zbraněmi nepřítele. Jestliže jsme před několika lety předpokládali, že v jaderné válce budou mít největší ztráty vojska v hloubce, pak nyní po zavedení jaderných zbraní malé ráže do výzbroje ozbrojených sil NATO přiblížilo se nebezpečí náhlých hromadných ztrát do blízkosti čáry dotyku bojujících stran.

S růstem bojových možností vojsk a s neustálým nebezpečím použití jaderných zbraní nepřítelem rozšiřuje se prostorový rozmach útoku. Útočila-li divize v minulé válce zpravidla v pásmu do 2 km a měla za za úkol ovládnout čáru v hloubce 8–10 km, pak nyní šířka pásma útoku např. divizí USA zvětšila se 10–15krát a hloubka bojového úkolu 4–5krát. To souvisí především se zvýšením palebných možností vojsk: v letech minulé války vojska ničila nepřítele taktickými prostředky v podstatě do hloubky do 10 km; nyní dosahuje hloubka jeho ničení jen prostředky vševojskových svazků 40 km i více.

Kromě toho zvětšení hloubky je spojeno se širokým používáním vzdušných výsadekových a aeromobilních vojsk, která mohou být zasazena ve speciálních operacích. V důsledku toho může bojová činnost rychle přerůst do celé hloubky uskupení vojsk v obraně. Těly i boky útočících vojsk však mohou být v souvislosti s tím napadeny údery aeromobilních a průzkumně diverzních skupin obránce. Proto současně s ničením obránce budou útočící vojska přinucena vyčlenit potřebné síly a prostředky k ochraně a obraně vlastního těla a boků. To má za následek další zvětšení prostorového rozmachu útoku.

Významným rysem soudobého útoku je **vysoká manévrovost a dynamičnost** bojové činnosti jako důsledek vybavení vojsk jadernými zbraněmi a jejich plně motorizace.

V letech minulé války útočící strana z počátku prolamovala obranu nepřítele

a teprve potom měla možnost vedení manévrové činnosti. Jaderné zbraně umožňují v nejkratší době způsobit velké ztráty nepříteli, vytvářet trhliny v jeho bojové sestavě. Vysoká motorizace vojsk umožňuje využívat těchto podmínek k rychlému přenesení úsilí do hloubky. Jinými slovy můžeme říci, že **možnost vedení aktivní manévrové činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní může vzniknout již se zahájením útoku.**

Nové podmínky změnilu úlohu manévru v útoku, jeho cíle a obsah. V současné době se může uskutečňovat nejen s cílem uvést vlastní vojska do výhodného postavení vzhledem k nepříteli, ale i k plnění tankových úkolů, jako

- rychlé využití palebných, především jaderných úderů k rozhodnému postupu do hloubky,

- přenesení úsilí na nový směr,

- překonání nebo obejití pásem radioaktivního zamoření a prostorů požárů,

- vyvedení vojsk z pod možných úderů jaderných zbraní,

- výměna útvarů a svazků, které ztratily bojeschopnost jadernými údery nepřítel.

Možnost rychlého přenesení úsilí do hloubky a z jednoho směru na druhý, směle obchvaty a obejití, překvapivé údery z různých směrů vyloučily v jaderné válce nutnost postupného a metodického boje útočících vojsk o jednotlivé obranné čáry a postavení.

Vysoká manévrovost a dynamičnost bojové činnosti vedou k náhlým změnám situace: jaderné zbraně umožňují rychle změnit složení uskupení vojsk, poměr sil stran a vyzývají nutnost změny nejen způsobů, ale i druhů bojové činnosti. V důsledku toho narůstá úloha činitele času: boj vyhrává nyní především ten, kdo předejde protivníka v účinném ničení jadernými údery a jalbou, v rozvíjení vojsk a uskutečnění manévru.

Novým činitelem, který má velký vliv na charakter a způsoby útoku v jaderné válce, je **radiální situace**, existence rozsáhlých pásem zamoření, zničení, požárů a zátop.

Možný rozsah radioaktivního zamoření terénu v jaderné válce můžeme posoudit podle jaderného výbuchu náboje velké mohutnosti, uskutečněného u atolu Bikini 1. března 1954. Rozměry zamořeného prostoru po směru větru činily okolo 350 km, proti větru 32 km, a v příčném směru 65 km. Celková plocha zamořeného území s úrovněmi radiace, nebezpečnými pro nechráněné osoby, převalovala 18 tisíc km².

Z toho je zřejmé, že v důsledku hrozného použití jaderných zbraní vzniknou rozsáhlá pásma radioaktivního zamoření, budou zničena obydlená místa, vzniknou velké ohniska požárů a úseky zátop. To bude mít za následek změnu tvárnosti a charakteru terénu. V průlomu útoku budou vojska překonávat nejen jednotlivá ohniska zamoření, ale i dlouhou dobu vést bojovou činnost v zamořeném terénu. Ztíží to podmínky útoku, bude mít za následek zesílení ochrany vojsk, vyžádá si doplňková opatření ženiijního zabezpečení a plnění celé řady jiných úkolů. Všechno bude mít podstatný vliv na charakter a způsoby činnosti útočících vojsk.

Útok na směrech s nejnižšími úrovněmi radiace, k obejití prostorů požárů, velkých zničení a závalů, postupné překonávání pásem zamoření v závislosti na stupni ochrany osob, spojování různých druhů bojové činnosti v průběhu útoku, rychlý přechod od jednoho k druhému a současné jejich vedení — to jsou charakteristické zvláštnosti útoku, které vznikají vlivem tohoto faktoru. Ty budou mít za následek změny v uskupení bojových sestav vojsk, v hloubce a obsahu jejich bojových úkolů.

Po zavedení jaderných zbraní došlo k podstatným změnám v charakteru útoku, což mělo za následek nutnost zdokonalovat způsoby jeho vedení.

Jediným způsobem překonání připravené obrany nepřítel v obou minulých válkách byl průlom. V souvislé obraně nebylo možné vytvořit mezeru jinak, než soustředěním sil a prostředků na úzkém úseku a mohutným čelním úderem.

V podmínkách jaderné války bude průlom na úzkých úsecích řidkým jevem, a to jen na odloučených směrech druhořadých válčíšť, protože obrana nepřítel může být rychle rozbita především soustředěnými jadernými údery. Kromě toho soustředění sil a prostředků na úzkém úseku fronty skrývá v sobě velké nebezpečí: obránce může předstihujícím jaderným úderem nejen způsobit velké ztráty vojskům ve výchozím prostoru, ale zmařit i útok.

Hlavním způsobem útoku v těchto podmínkách bude uskutečnění jaderných úderů na zvolených směrech a rozhodný útok tankových a motostřeleckých útvarů a svazků do hloubky obrany vytvořenou trhlinou. Jako příklad můžeme uvést útok mechanizované divize USA na jednom cvičení. Po odrazení protizeteče vojska ve výhodném okamžiku použila taktické jaderné zbraně na hlavní uskupení protisto-

jejího nepřítel, způsobila mu velké ztráty, přinutila je k odchodu a přešla k rozhodnému pronásledování na tomto směru a nezdržovala se dokončováním průlomů taktické hloubky obrany na jiných směrech; to zabezpečilo úspěšné splnění úkolu.

Útok na směrech zabezpečuje účinně využít výsledků použití jaderných zbraní, prolomení obrany na několika úsecích a rychlé přenesení úsilí do hloubky. Kromě toho umožňuje plně realizovat vyšší manévrovost a údernou sílu útočících vojsk, vést útok na široké frontě a ve vysokých tempech, roztrhat protistojícího nepřítele, uskutečňovat úder z boků a týlu, ničit jej po částech.

Z teoretických prací mnoha zahraničních autorů vyplývá, že účinným způsobem zničení protistojící strany a vedení útoku je uskutečnění jaderných úderů a útok vojsk na sbíhavých směrech s cílem obklíčit a zničit hlavní síly vojsk v obraně se současným rozvíjením útoku do hloubky. Rozvíjení útoku na směrech, možnost obejít obránce rozsáhlými mezerami v jeho bojové sestavě, vysoká pohyblivost útočících vojsk vytvářejí výhod-

né podmínky k použití takového způsobu útoku.

Známe mnoho vynikajících příkladů obklíčení a zničení obklíčených vojsk z let Velké vlastenecké války. Dříve byl však tento úkol řešen postupně. Větší možnosti vojsk, zejména použití jaderných zbraní, umožňují řešit tento úkol současně, s vyloučením vnitřního a vnějšího kruhu obklíčení.

Při úspěšném rozvíjení útoku na směrech mohou být jednotlivá uskupení obránce odříznuta od cest odchodu a zatlačena k zalesněným a horským úsekům terénu apod. Jejich zničení má probíhat rozhodně. Přitom hlavní úsilí útočících vojsk bude soustředěno hlavně k rozdělení a zničení nepřítel po částech se současným rozvíjením útoku do hloubky.

Významným způsobem zdokonalování útoku v soudobých podmínkách je používání aeromobilních a vzdušných výsadkových vojsk. Budou-li použity hromadně v zápětí po jaderných úderech, jsou schopny plnit úlohu sledu rozvíjení úspěchu, s tím rozdílem, že budou plnit tyto úkoly současně s dokončováním ničení prvního operačního sledu nepřítel.

* * *

Útok se tedy neustále rozvíjí vlivem zdokonalování prostředků ozbrojeného zápasu. Z hlavních směrů tohoto rozvoje můžeme uvést tyto tendence ve změnách charakteristických rysů a způsobů útoku:

— nepřetržitě zvyšování rozhodnosti, manévrovosti a dynamičnosti útočné činnosti; stupeň jejich růstu přímo závisí na mohutnosti prostředků ničení a na úrovni mechanizace vojsk;

— složitější pozemní situace (radiační, chemická, biologická, ženiní) jako stálý činitel činnosti vojsk;

Volba směru hlavního úderu

Určení nejvýhodnějšího směru hlavního úderu je podstatou každého zámyslu a rozhodnutí, hlavně součástí plánu přípravy a vedení boje na jakémkoli stupni. Zvláštní význam má druhá stránka tohoto problému, která tkví v nezbytnosti všestranně zabezpečit utajení plánovaného zámyslu před protivníkem, maximálně ho dezinformovat a oklamat o zvoleném směru hlavního úderu.

Zkušenosti Velké vlastenecké války přesvědčivě ukazují, že správná volba směrů hlavního úderu a dovedné soustředění hlavního úsilí na nich umožňují dosáhnout zásadní změny vojenskopoliti-

— neustálý růst prostorového rozmachu útoku včetně třetího rozměru — vzdušného prostoru, jako nejúčinnějšího způsobu překonávání složitých podmínek pozemní situace a zvýšení tempa útoku;

— přechod od průlomu obrany na úzkém úseku fronty k útoku na směrech v zápětí po hromadných jaderných úderech, od postupného ničení obránce k současnému jeho ničení do celé hloubky s následným dokončením zničení současnými údery pohyblivých pozemních vojsk na frontě, aeromobilních a vzdušných výsadkových vojsk z týlu a boků.

tické a operačně strategické situace na válečistích nebo na nejdůležitějších směrech.

Názory na volbu směru hlavního úderu se zákonitě podstatně měnily v celém průběhu rozvoje teorie a praxe vojenského umění. Příčinou byl radikální kvalitativní a kvantitativní rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu, způsobů a forem jeho vedení.

K základním činitelům, které je nutné zkoumat a brát v úvahu při volbě směrů hlavního úderu, můžeme počítat:

— vojenskopolitickou a strategickou situaci;

— cíle budoucí činnosti a její charakter,

— složení, situaci, stav a možnosti vlastních vojsk,

— stupeň bojové připravenosti, očekávaný charakter činnosti protistojících vojsk nepřítele, jejich morálně psychologický stav,

— fyzikálně geografické podmínky válčistiště, roční a denní dobu.

V podmínkách dalšího vojenskotechnického pokroku vznikají kromě těchto činitelů i nové, které i když mají technický charakter, mohou ve značné míře ovlivnit volbu nejvýhodnějšího směru hlavního úderu. Všechny tyto činitele jsou vzájemně spjaty a podmíněny. V konkrétních podmínkách situace se jejich úloha a význam mění.

Jedním z hlavních a v mnoha případech rozhodujícím činitelem při volbě směrů hlavního úderu je **složení, situace a charakter činnosti nepřítele.**

Zkušenosti minulé války ukazují, že nejvýhodnějšími směry hlavního úderu byly ty, které buď vyváděly hlavní úderná uskupení útočících vojsk do boků a týlu hlavních sil protistojícího nepřítele, nebo zabezpečovaly rychlé a rozhodné roztržení jeho fronty, obklíčení a zničení protistojících sil po částech. Přitom vzhledem k poměrně nedostatečné palebné mohutnosti vojsk bylo účelné hlavní úder nejčastěji vést na nejslabší místa v celkovém systému obrany nepřítele. Byly to obyčejně takové úseky a směry, kde nebyla hluboce členěna a ženitně připravena obrana, kde nebyly vysoké hustoty sil a prostředků, velké zálohy, nebo úseky bráněné slabě připravenými nebo morálně málo odolnými vojsky; zranitelná byla rovněž slabě krytá místa styku a boky.

Zásada vedení hlavního úderu na slabá místa v obraně nepřítele nebyla šablonou. Sovětské velení přistupovalo k volbě směru hlavního úderu v každé operaci tvůrčím způsobem podle konkrétních podmínek. Vždy však volba směrů těchto úderů odpovídala zámyslu operace — rozhodnými údery tankových uskupení na sbíhavých směrech obklíčit a zničit hlavní síly německých fašistických vojsk. Přitom každý front vedl jeden hlavní úder, jehož směr zabezpečoval dosažení rozhodující převahy v silách a prostředcích.

Plně bylo uchováno utajení zámyslu o směrech hlavního úderu a o způsobech činnosti úderných uskupení na nich. Proto veškerá přeskupení, soustředění a rozvíjení úderných uskupení se uskutečňovala jen v noci a s vyloučením rádiového provozu. Kromě toho byla zesílena ochra-

na vojsk na frontě a v týlu a zakázána korespondence štábů o těchto otázkách. Na směrech hlavního úderu byla skrytě vytvořena rozhodující několikanásobná převaha nad nepřítelem, přeskupily se na ně utajené dvě třetiny tankových a mechanizovaných sborů, polovina dělostřelectva hlavního velitelství, třetina reaktivního dělostřelectva armády a značná část letectva.

Při hodnocení nepřítele s cílem určit nejvýhodnější směry hlavních úderů není možné zkoumat možnosti, silné a slabé stránky jen bezprostředně protistojícího uskupení. Je nutné analyzovat zámysl a plány nepřítele, pozorně hodnotit stav, situaci a možnosti jeho záloh v hloubce a na bocích, kromě toho určit pravděpodobný čas uvedení záloh do pohotovosti k činnosti, jejich složení a směry úderů. Jinak řečeno, směry činnosti vlastních úderných uskupení volíme na základě předvídání charakteru budoucí činnosti nepřítele.

Řešení problému volby směrů hlavního úderu přímo souvisí se **situací, stavem a možnostmi vlastních vojsk.** V závislosti na času a zámyslu operace můžeme různě hodnotit uskupení vlastních vojsk. Při nedostatku času na přeskupení těžiště klademe na zhodnocení vlastních úderných uskupení v té situaci, jaká vznikla k dané době. Není vyloučeno, že budou rozvíjet úspěch na těch směrech, kde vedla hlavní údery dříve. To umožní získat čas a neztratit iniciativu.

Vznikne-li operační přestávka, pak je účelnější hodnotit vlastní vojska z hlediska možnosti vytvořit silná úderná uskupení k vedení hlavních úderů na nových směrech s cílem oklamat nepřítele a dosáhnout maximálního překvapení.

Nadřízení velitelé při zpracování zámyslu musí ponechat podřízeným velitelům právo plněji využít svých možností a projevit iniciativu na základě dobré znalosti konkrétní situace. Přísná centralizace při určování směrů hlavního úderu pro všechna vojska nemusí vždycky zabezpečit úspěšné řešení tohoto problému.

Při volbě směrů hlavního úderu je důležité zhodnotit a předvídat možný charakter činnosti vlastních vojsk v hloubce obrany nepřítele. Přitom je nutné předvídat postupné využívání sil a prostředků, zvláště záloh, s cílem zabezpečit co nejrychlejší a účinné narůstání úsilí na zvolených směrech. Kromě toho včas určit opatření k rozvíjení úspěchu na těchto směrech.

Ve většině frontových operacích druhého a třetího období Velké vlastenecké

války k vytvoření silných úderných uskupení bylo soustředováno do 50–60 % vševojskových svazků a dělostřelectva, 60–90 % tanků a hlavní část letectva. Přitom úseky průlomu na směrech hlavního úderu nepřevyšovaly 10–20 % celkové šířky pásma útoku frontů. To všechno současně se značným kvantitativním a kvalitativním růstem výzbroje a bojové techniky umožňovalo sovětským svazům při poměrně nevelké celkové převaze sil vytvářet z počátku dvou až tří a v dalším i značně větší převahu v silách a prostředcích nad protistojícím nepřítelem. Úderná uskupení frontů současně se zvětšováním jejich složení v každé operaci zahrnovala stále silnější prvky druhé sledy, mohutné pohyblivé skupiny a různé zálohy. Neustále rostly operační hustoty na směrech hlavního úderu.

Při hodnocení vlastních vojsk je nutné vzít v úvahu existenci nejtěsnější spojitosti mezi volbou směrů vedení hlavních úderů v operačním a taktickém měřítku. Volba směrů hlavního úderu svazů měla zpravidla rozhodující vliv i na určení směrů hlavního úderu svazků a útvarů. Pásma útoků svazků, které působily na směrech hlavního úderu frontu nebo armády, obvykle byla totožná s úseky průlomu. Tyto úseky určovali nadřazení velitelé a vycházeli přitom z celkového zámyslu činnosti a zvolených směrů hlavního úderu. V souvislosti s tím existovala i opačná souvislost. Tak při volbě směrů hlavního úderu frontu a armády brali velitelé v úvahu možnost nejúčinnějšího použití střeleckých, dělostřeleckých a tankových svazků a útvarů.

Problém volby směru hlavního úderu byl vždy v těsné spojitosti s určením nejvíce odpovídajících forem a způsobů vedení úderů. V letech Velké vlastenecké

války se převážně používaly takové formy operačního manévru, jako čelní úder na jednom směru s jeho rozvinutím do hloubky a do boků, čelní úder na dvou směrech s rozvinutím útoku na sblíhových směrech k obklíčení hlavního uskupení nepřítele, čelní úder na několika směrech k roztržení fronty obrany nepřítele a rozhodnému rozdělení jeho operačního uskupení. V závislosti na řešení těchto problémů byly určovány složení úderných uskupení, čas a pořadí jejich soustředění, rozvinutí a zahájení operací.

Důležitým činitelem, který podstatně ovlivňuje volbu směrů hlavních úderů je **terén**. Na stupni front a armád byly hodnoceny podmínky terénu především z hlediska použití tankových vojsk. Přednost byla nejčastěji dána těm směrům, kde terén v největší míře zabezpečoval úspěšné použití velkého množství tanků, jejich skryté soustředění a rozvinutí, dále jejich manévry v operační hloubce nepřítele. Nebylo to však šablonou. V některých případech, v souladu se situací, k vedení hlavního úderu i na silné uskupení nepřítele byly voleny i takové směry, které nebyly výhodné pro útok tanků, avšak zabezpečovaly dosažení překvapení.

Při volbě pásma terénu k vedení hlavního úderu byly všestranně hodnoceny i zvláštnosti použití jiných druhů vojsk. Na takovém směru musel např. terén zabezpečit skryté rozmístění a další účinné použití velkého množství letectva a dělostřelectva.

Hodnotíme-li terén, bereme vždy v úvahu i roční dobu a počasí. Např. řeky, jezera, prostory rozbahněného terénu, které jsou těžko průchodné nebo i neprůchodné v letních měsících, mohou být dostupné v zimě.

V soudobých podmínkách je řešení problému volby směrů hlavního úderu značně složitější, a to ve spojitosti se vznikem jaderných zbraní.

Především je nutné vzít v úvahu, že se podstatně změnila sama podstata pojmu „hlavní úder“. Nyní jeho základ tvoří nejen úder útočících uskupení vojsk, ale především úder jaderných zbraní. Jaderné úder, zvláště strategickými a operačními prostředky, umožňují v nejkratší době způsobit rozhodující porážku jakémukoli uskupení nepřítele. Přitom jaderné zbraně umožňují ničit jej na zvolených směrech ne postupně, ale současně

do celé hloubky sestavy. Zásadně existuje reálná možnost vést hlavní úder na nejsilnější místa obrany nepřítele a současně do celé hloubky jeho operačního strategického rozmístění.

Požadavek soustředění sil a prostředků na hlavních směrech uchovává si svůj význam jako neměnná podmínka dosažení vítězství. Určení směru hlavního úderu bude spočívat hlavně v dovedné volbě nejdůležitějších objektů k prvořadému ničení jadernými zbraněmi. Současně budou vybírány směry činnosti úderných uskupení pozemních vojsk k nejuplněnějšímu využití výsledků jaderných úderů.

Při volbě směrů hlavního úderu je velmi důležité správně řešit otázku činitele času. Otázku je nutné řešit tak, abychom dosáhli zkrácení časového rozmezí mezi použitím jaderných zbraní a činností uskupení vojsk, aby vojska rychle mohla využít jejich výsledků. Dovedné sládní činnosti útočících vojsk s jadernými údery na směrech hlavního úderu co do času bude mít rozhodující význam pro úspěšný začátek, rozvíjení a dokončení útoku.

V důsledku různých podmínek, zvláště fyzikálních geografických, nebudou prostory, kde je nejučelnější použít hlavní množství jaderných zbraní, v řadě případů souhlasit se směry, kde by bylo výhodnější vést hlavní údery uskupení vojsk; zvláště tomu bude v operační hloubce. Velitelé a štáby v takových případech řeší tvůrčím způsobem volbu směrů činnosti úderných uskupení pozemních vojsk s cílem zabezpečit rychlé a účinné využití výsledků použití jaderných zbraní.

Použití jaderných zbraní vyžaduje pozorlivý přístup i k hodnocení terénu. Hromadné jaderné údery mohou podstatně změnit celkový obraz ohromných prostorů terénu. Do začátku útoku může být terén na směru hlavního úderu plně dostupný pro tanková a motostřelecká vojska. Je nutné předvídat jeho změny po jaderných úderech a vzít v úvahu možnost vzniku rozsáhlých pásem zamoření, zničení a zátop.

Rozhodné zničení nepřítelů jadernými zbraněmi může vytvořit předpoklady pro rozhodnou činnost úderných uskupení vojsk na několika směrech k vyjití ke klíčovým objektům a prostorům.

Nezbytnost spojení jaderných úderů a činnosti vojsk na rozhodujících směrech vyžaduje maximální zvýšení manévrových možností. Vojska musí být s to co nejúčinněji využít výsledků použití jaderných zbraní. To je možné za předpokladu jejich maximální mobility. V této spojitosti velitel při rozpracování zámyslu boje nebo operace určuje úkoly prostředkům palébné podpory nebo manévrovým prvkům bojové nebo operační sestavy vojsk. Vzhledem ke zvětšené palébné mohutnosti, určené tritlovým ekvivalentem a množstvím jaderné munice, rostou požadavky na mobilitu útvarů a svazků. Přitom nejperspektivnějšími způsoby zvýšení mobility vojsk k rychlému rozvíjení úspěchu na hlavních směrech a využití výsledků jaderných úderů jsou kvalitativní a kvantitativní rozvoj tankových a aeromobilních vojsk a široké použití vzdušných výsadků různé hodnoty.

Při určování pásem směru hlavního úderu je nutné vzít v úvahu, že ničení hlavních uskupení nepřítelů bude omezeno prostorově a časově, neboť ničit je ve stejné míře na všech směrech (ve všech prostorech) současně nebude možné a účelné.

Důležitý je problém účelnosti změny plánovaných směrů hlavního úderu v průběhu bojové činnosti.

Změna směru hlavního úderu v průběhu bojové činnosti je složitý akt v činnosti velitelů a štábů. Zřeknutí se dříve přijatého rozhodnutí a přenesení hlavního úsilí vojsk vyžadují nejen velkou vůli a psychologické vypětí (někdy spojené s nutností přiznat chybu), ale i vysoké mistrovství, umění správně hodnotit novou situaci, přijmout optimální rozhodnutí, operativně a rychle přeskupit síly a prostředky.

V současných podmínkách — v důsledku použití kvalitativně nových prostředků ničení, podstatného růstu manévrových možností vojsk a dynamičtějšího vývoje bojové činnosti — se značně zvyšuje pravděpodobnost přenesení hlavního úderu z jednoho směru na druhý.

Nezbytnost změnit směr hlavního úderu může vzniknout v různých podmínkách situace. Např. kdy činnost útočících vojsk na plánovaném směru je zdlouhavá a vzhledem k dalšímu rozvíjení útoku málo perspektivní, nebo kdy činnost úderných uskupení po překonání rozsáhlých pásem zničení, zátop, silného zamoření terénu je spojena s velkými ztrátami sil, prostředků a času.

Přenesení hlavního úderu v průběhu útoku chápeme jako manévr hlavními prostředky ničení a změnu směrů útoku úderných uskupení vojsk tak, aby mohla co nejlépe využít účinků použití těchto prostředků.

Přeskupení vojsk prvních sledů na nové směry je velmi složitý úkol. Proto bude nutné zasadit na nové směry síly, přesunované z hloubky. Ve všech případech základem rozhodnutí o přenesení směru hlavního úderu bude manévr různými silami a prostředky. Vzhledem, k velké pravděpodobnosti takové činnosti je účelné tyto možnosti budoucího manévru vzít v úvahu již při plánování útoku.

S rozvojem prostředků a způsobů ozbrojeného zápasu a zvětšováním jeho prostorového rozmachu se neustále zvyšují požadavky na přijetí plně zdůvodněných rozhodnutí z hlediska volby směru hlavního úderu. Proto všestranné studium tohoto problému je jedním z důležitých úkolů vojenského umění.

Upraveno ze sovětského tisku

Použití předsunutých odřadů při zahájení války

Článek řeší tyto hlavní otázky:

- použití vojsk Pohraniční stráže a předsunutých odřadů taktických svazků pozemního vojska v pohraničním pásmu;
- bojovou činnost předsunutých odřadů

dů jak při překonávání nepřátelského zabezpečovacího pásma, tak i při odrážení nepřítelů a obraně výchozího prostoru.

Článek má diskusní charakter.

Použití vojsk Pohraniční stráže a předsunutých odřadů taktických svazků pozemního vojska v pohraničním pásmu

Použití vojsk Pohraniční stráže

Při plánování použití a činnosti vojsk Pohraniční stráže k bojové ostraze hranic vycházíme z toho, že vojska pohraniční stráže mají plnit své úkoly na základě své organizace, svého složení a své výzbroje, zásadně bez podpory pozemního vojska. Cílem bojové ostrahy hranic vojsky Pohraniční stráže je

- vést nepřetržitý průzkum,
- nepřipustit rozšiřování provokací a pozemní průzkum nepřítelů na naše území,
- zabránit překročení státní hranice předsunutými jednotkami nepřítelů,
- zajistit vyvedení a rozvinutí útvarů a svazků pozemního vojska a překročení státní hranice.

Po překročení státní hranice pozemním vojskem mají být vojska Pohraniční stráže připravena

- obnovit narušený systém ostrahy hranic;

- zajistit přísun a odsun pozemního vojska v pohraničním pásmu;

- připravit jednotky a útvary krátkodobě na změnu podřízenosti.

S vyvedením předsunutých odřadů je možné jednotky a útvary vojsk Pohraniční stráže na zvláštní rozkaz **dočasně operačně** podřídit pozemnímu vojsku. V tomto případě dostanou další úkoly od příslušného velitele pozemního vojska. V závislosti na bojové situaci je přítom mimo jiné organizována součinnost s předsunutými odřady, při níž je třeba vzít v úvahu především:

- použití průzkumných sil a prostředků na státní hranici a druh a způsob předávání výsledků průzkumu a výměny informací;

- zajištění průzkumných sil a prostředků, působících v pohraničním pásmu, pořadí vyvedení sil a prostředků ke státní hranici a při jejím přechodu;

- koordinaci společné činnosti ke zni-

čení nepřátelských sil v pohraničním území;

— opatření k překonání a přechodu ženiných zařízení na státní hranici;

— zabezpečení součinnosti po stránce spojovací, hesla a signály pro velení, součinnost i pro výstrahu.

Z těchto zásad můžeme učinit tento závěr:

Bojová ostraha hranic patří mezi úkoly vojsk Pohraniční stráže. Hlavním úkolem jednotek, útvarů a svazků pozemního vojska může být pouze rozbít nepřítel na jeho území. Podle toho se řídí i použití předem připravených odřadů.

Použití předem připravených odřadů pozemního vojska

Na stupni útvaru a svazku nebude ve všech případech možné rozvíjet první boj tak, jak bylo v míru naplánováno. Právě na začátku války se neobejdeme bez upřesňování rozhodnutí. Při plánování bojové činnosti se dnes brát v úvahu mnoho činitelů, které nás nutí k tomu, abychom zaručili stálou bojovou pohotovost a nepřetržitě přerůstání bojové pohotovosti z jednoho stupně do druhého, vyššího stupně.

Za přísného dodržení operačního maskování mohou být ve zvláštních obdobích jednotky a útvary na rozkaz přemístěny do blízkosti hranic a zaujmout ženině vybudované výchozí prostory s cílem vytvořit v zájmu vlastních hlavních sil, které mají být vyvedeny a rozvinuty, výhodné předpoklady pro budoucí bojovou činnost.

Výchozí prostor je prostor zaujímáný jednotkami a útvary v bojové sestavě k vedení útočné činnosti, který je ženině vybudován tak, aby v něm byly síly a prostředky skryté rozmístěny a chráněny před prostředky hromadného ničení, údery letectva a palbou dělostřelectva.

Slouží však v první řadě k tomu, aby se vojska připravila k bojové činnosti. Při překvapivých případech nepřítel má jim poskytnout ochranu a zabezpečit odrazení nepřátelského útoku. Předem připravené odřady útvaru nebo svazku zaujímají výchozí prostory, jestliže je nepřítel k tomu nutí předcházející činností, nebo jestliže to poskytuje výhodu rychlému rozvinutí vlastních hlavních sil.

Předem připravené odřady jednájí vždy v zájmu vlastních hlavních sil. Proto závisí jejich další použití v výchozího prostoru podstatně na stupni bojové pohotovosti a budoucí bojové činnosti hlavních sil.

Výchozí prostor se zaujímá ve vzdálenosti 10–15 km před státní hranicí **na směru hlavního úderu nepřítel** nebo vlastních hlavních sil, aby zabezpečil rozvinutí, popřípadě zahájení bojové činnosti. Předem připravené odřady mohou tento prostor zaujmout:

— z posádek útvarů trvale rozmístěných v blízkosti státní hranice,

— z výchozího prostoru vlastních hlavních sil, který je vzdálen 40–60 km před státní hranicí,

— z pochodové sestavy sil a prostředků, vyváděných ke státní hranici z hloubky státního území a začleňovaných do operační sestavy armády.

Samozřejmě můžeme použít předem připravené odřady, aniž by zaujaly výchozí prostor.

V závislosti na bojové pohotovosti vlastních hlavních sil, na stupni bojové pohotovosti nepřítel a na schopnosti velení jednat ve složitých podmínkách situace mohou vzniknout tyto **varianty použití předem připravených odřadů** na počátku války:

1. V případě, že naše vojska **předejdou** nepřítel, může postupovat předem připravený odřad ke státní hranici a překonat zabezpečovací pásmo nepřítel na směrech bojové činnosti tak, aby zabezpečil z určitého obsazeného úseku rozvinutí nebo vyvedení hlavních sil (**viz obr. 1**).

Předem připravený odřad svazku při překonávání zabezpečovacího pásma nepřítel (**varianta**).

2. Nelze vyloučit, že předem připravený odřad bude vést **obranou činnost**, aby zastavil rozvíjející se nepřítel a zabezpečil vyvedení hlavních sil úderem do boku nepřítel. Při tom se může střetnout v pohraničním pásmu rozvíjet na vlastním státním území (**viz obr. 2**).

Předem připravený odřad svazku při odrazení nepřítel z výchozího prostoru (**varianta**).

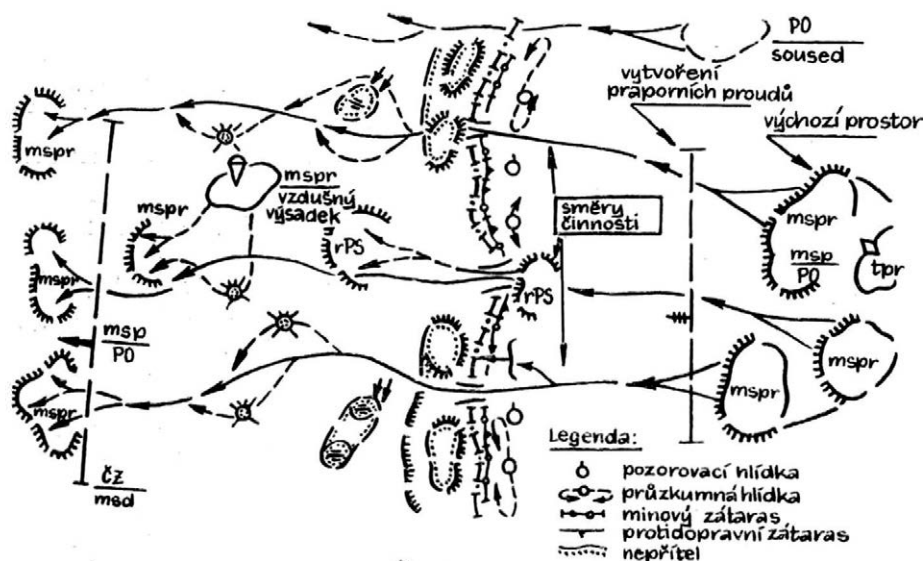
3. Budou-li vlastní hlavní síly **zasazeny** údery jaderných zbraní nepřítel, může se předem připravený odřad stejně tak nejdříve bránit a v dalším působit v zabezpečovacím pásmu svazku (**viz obr. 3**).

Předem připravený odřad svazku ve vlastním zabezpečovacím pásmu (**varianta**).

Z těchto variant můžeme vyvodit **cíle použití předem připravených odřadů** v různých podmínkách situace na začátku války:

— předejít nepřítel překvapivou bojovou činností v obsazení určitého úseku a vytvořit tam výhodné podmínky pro vyvedení a rozvinutí vlastních hlavních sil,

— donutit tvrdší obranou výchozí-

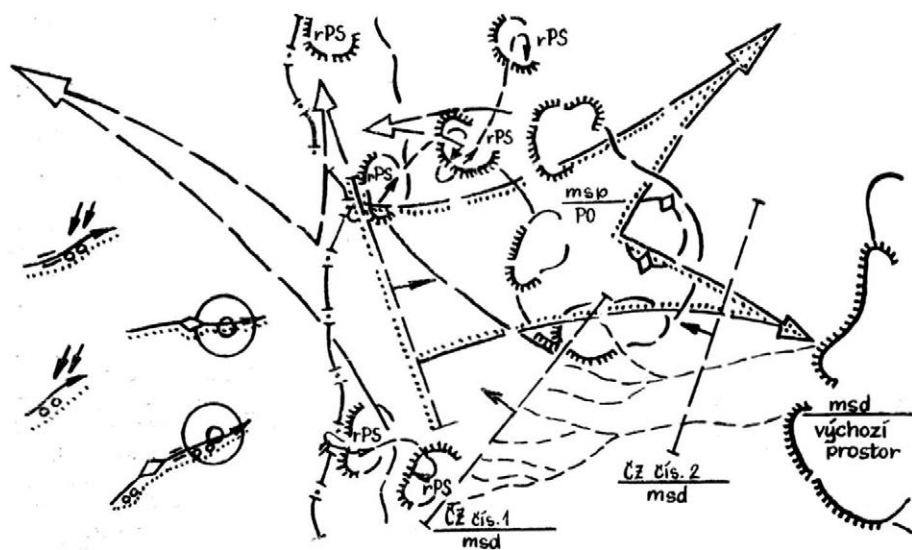
Obr. 1

ho prostoru nepřítele jednajícího s překvapením k rozvinutí a zabezpečit vyvedení, rozvinutí a zasazení vlastních hlavních sil na vlastním státním území,

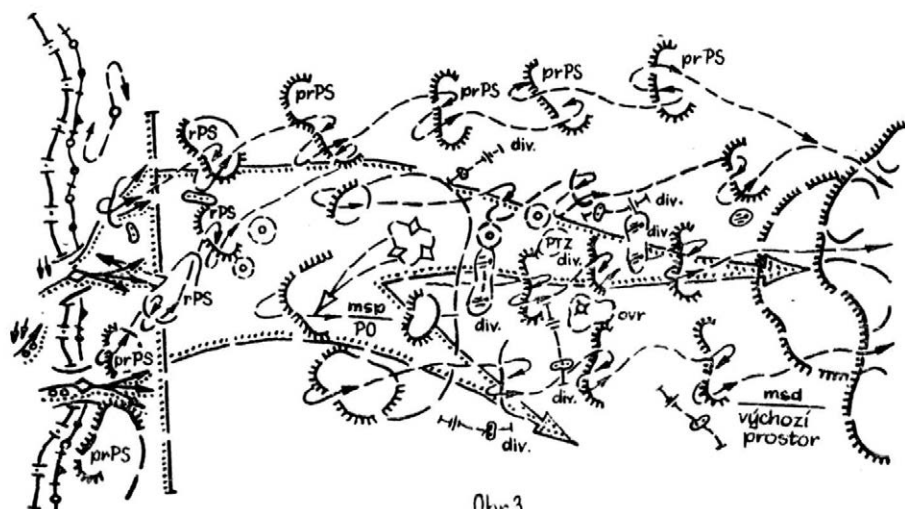
— přinutit obrannou činnost v součinnosti s vojsky pohraniční stráž nepřítele při překonávání našeho zabezpečovacího

pásma k brzkému rozvinutí, způsobit mu velké ztráty a zmenšit jeho útočné tempo a tak vytvořit výhodné předpoklady pro stabilizaci vlastní fronty, to je pro přechod hlavních sil do obrany popřípadě do útoku,

— zničit v součinnosti s vojsky pohra-

Obr. 2

Obr.3

niční stráž protiútoky z výchozího prostoru v pohraničním pásmu jednotky nepřítele, jimž se podařil vlom a vytvořit předpoklad pro vyvedení a rozvinutí vlastních hlavních sil.

Ze stručného shrnutí těchto cílů vyplývá, že předsunuté odřady jsou vysílány k tomu, aby splnily takové útočné nebo obranné úkoly, které umožní hlavním silám další činnost.

Bojová činnost předsunutých odřadů

Překonávání zabezpečovacího pásma nepřítele

Překonání zabezpečovacího pásma je pro hlavní síly, přecházející do útoku na území nepřítele, složitým úkolem, na jehož úspěšném řešení závisí podstatně další bojová činnost. Proto se právě na začátku války vyplácí použít k tomu předsunuté odřady. Divize vysílá jako předsunutý odřad zesílený motostřelecký pluk, popřípadě tankový pluk. Pluky prvního sledu divize používají zesílené motostřelecké prapory.

Velitel motostřelecké divize, popřípadě motostřeleckého pluku, si ponechává svůj tankový pluk respektive tankový prapor pokud možno v sestavě hlavních sil, aby mohl těmito silami a prostředky rozvíjet po překonání zabezpečovacího pásma útok do hloubky nepřátelské obrany. To ovšem nevylučuje zesílení motostřeleckého praporu, který je použit jako předsunutý odřad, tankovou rotou.

V předsunutém odřadu mohou působit různé posilové prostředky, které umožňují splnění bojových úkolů. V každém případě musí být k dispozici ženijní síly a prostředky, které umožní vytvoření odřadů zabezpečení pohybu (OZP).

Každý prapor předsunutého odřadu by měl mít v sestavě na směru své činnosti pro plnění úkolů při překonávání zabezpečovacího pásma jeden odřad zabezpečení pohybu. Pomocí odřadu zabezpečení pohybu a aktivní činnosti předsunutého odřadu je možné, že hlavní síly překonají zabezpečovací pásmo nepřítele v maximálním tempu a splní bojové úkoly.

Na začátku války mohou předsunuté odřady plnit své bojové úkoly také bez posilových dělostřeleckých prostředků, a to v úzké součinnosti s letectvem, výsadkovým vojskům, sousedy a vojsky Pohraniční stráže.

Úkoly předsunutého odřadu při překonávání zabezpečovacího pásma nepřítele

- vedení průzkumu,
- vytvoření průchodů v systému zářazů nepřítele, zejména v pásmu zničení,
- zabezpečení postupu hlavních sil,
- zneškodnění jaderných min na směru činnosti a rozvíjení vysokého tempa postupu,
- roztříštění nepřátelských krycích jednotek působících v zabezpečovacím pásmu a jejich rozbítí po částech v součin-

ností s letectvem, výsadkovým vojskem a sousedy,

- obsazení úseku terénu na území nepřítele a zabezpečení rozvinutí vlastních hlavních sil,

- plnění bojových úkolů v prvním, popřípadě druhém sledu po rozvinutí hlavních sil.

Při **stanovení úkolů** obdrží velitel před-
sunutého odřadu tyto údaje:

- posilové prostředky,
- směr činnosti (pro prapor jeden, pro pluk až tři),
- jeden nebo více úseků, z nichž musí být zabezpečeno rozvinutí hlavních sil,
- zahájení postupu ke státní hranici a dobu překročení státní hranice.

Součinnost se organizuje mimo jiné podle místa a času:

- až do překročení státní hranice,
- od státní hranice až do obsazení důležitých objektů a v dalším až do nařízeného konečného úseku,
- v konečném úseku zajištění rozvinutí hlavních sil.

Při organizování součinnosti se koordinují zvláště činnost raketového vojska a dělostřelectva, letectva, protivzdušné obrany vojsk, výsadkového vojska a vojsk Pohraniční stráže, jakož i činnost sousedů. Využívají se co nejvíce ke splnění úkolu.

Velitel předsunutého odřadu musí reagovat rychle na změny situace a při zaujímání rozhodnutí za dynamických podmínek v průběhu boje — při překonávání zabezpečovacího pásma — musí jednat pružně a operativně.

Předpokládáme dále, že nepřítel zaujal svými krycími jednotkami zabezpečovací pásmo ženijně jen částečně vybudované a že jsme jej předešli. Jak by v tomto případě mohly působit předsunuté odřady při překonávání zabezpečovacího pásma? Předsunutý odřad divize pochoduje po dvou osách, odřad pluku po jedné ose v proudu a síce maximálním tempem, aby zaujaly nařazený úsek a z něho zabezpečily rozvinutí hlavních sil. Při tom se však může stát, že se záchraný uvolňovací odřad (ZUO) dočasně vyčlení ze sestavy předsunutého odřadu, aby mohl splnit případné úkoly v celkovém zájmu hlavních sil.

Každý předsunutý odřad využívá úderů raketového vojska a letectva, palby dělostřelectva a tanků na nepřátelské zabezpečovací pásmo, překračuje státní hranici v pochodové nebo předbojové sestavě a proniká mezerami do týlu krycích jednotek nepřítele, tříští je a ničí je dříve, než zaujmou další čáru k vedení boje na zdrženou.

Vojska Pohraniční stráže vytvářejí v součinnosti se ženijními jednotkami pozemního vojska průchody ve vlastním systému zátrasů a navádějí proudy předsunutého odřadu. Kromě toho mohou za určitých podmínek obsadit důležité objekty na nepřátelské území až do hloubky 8—10 km, jako náplň přepraviště, dopravní uzly a soutěsky, a odtamtud zabezpečit další postup předsunutého odřadu.

Hlavním úkolem předsunutého odřadu je především odpoutat se od nepřítele a pronikat hlouběji do zabezpečovacího pásma tak, aby obsadil nařazený nebo během postupu upřesněný úsek. Přitom je bezpodmínečně třeba některé úkoly v zájmu hlavních sil řešit v součinnosti s letectvem, výsadkovým vojskem, vojsky Pohraniční stráže a se sousedy. Velký význam přitom má zneškodnění jaderných min odřadem zabezpečení pohybu, čemuž musí předcházet intenzivní vzdušný a pozemní průzkum. Víme totiž, že šachty pro jaderné miny, které jsou k dispozici, jsou vybaveny jadernými náložemi krátce před začátkem nebo při zahájení činnosti týlu částečně. Zjistit jaderné miny, zneškodnit je nebo je ukořistit před odpálením je jedním z nejdůležitějších úkolů.

Průchod, který má být vytvořen na každém směru činnosti, musí zabezpečit, že poloměry ničení v případě výbuchu jaderné miny neovlivní postup hlavních sil. Jestliže se nepříteli podaří odpálit jaderné miny včas, může předsunutý odřad překonat zamořený terén **dvěma způsoby**, a to z chodu, nebo po poklesnutí vysoké radiace. Na stupni praporu a pluku je těžké v praxi použít kombinovaného způsobu. Jako **hlavní způsob** přichází v úvahu překonání zamořeného úseku **z chodu**. Jen tak může předsunutý odřad splnit své úkoly. Dříve než jednotky a útvary hlavních sil překonají po poklesnutí vysoké dávky ozáření zamořené úseky, musí jejich velitelé na základě změněné situace znovu organizovat překonávání a upřesnit úkoly.

Odrazení nepřítele a obrana výchozího prostoru

Situace nás může přinutit, že předsunutý odřad připravuje výchozí prostor nejen k **odrazení** překvapivých nepřátelských úderů v pohraničním prostoru, nýbrž i k **obraně**. Všeobecně je předsunutý odřad připraven k obraně výchozího prostoru, jestliže byla vytvořena bojová sestava, byl organizován palebný systém a byly připraveny i údery přímého nadřazeného. V každém případě se zahajuje **ihned** po zaujetí výchozího prostoru —

v pohraničním prostoru mimo dotyk nepřítelů — ženíjn budování. Tomu předchází **rekognoskace**. Teprve po ujasnění otázek, které se týkají vytvoření obrany, se souběžně ženíjně budují opěrné body prvního sledu na předním okraji a druhého sledu, popřípadě vševojskové zálohy, palebná postavení, záložní a klamná postavení na celou hloubku tak, aby byla obnovena bojová pohotovost, bojová sestava i organizace palebného systému v předpolí.

Předsunutý odřad musí mít možnost maximálně využít organickou i přidělenou ženíjn techniku. Ženíjn budování v závislosti na čase, který je k dispozici, uskutečňuje se vždy v takovém pořadí, aby jednotky byly stále připraveny k boji a aby byly pokud možno co nejdříve chráněny před úderem nepřítelů. Ženíjn budování nikdy nekončí a musí být neustále zdokonalováno.

Přidělené ženíjn jednotky kladou především minová pole a zátarasy, a to před předním okrajem, na bocích a v mezerách, budují velitelská stanoviště a obsluhuji ženíjn techniku. Organizování a řízení ženíjn budování je povinností vševojskového velitele. Nařizuje a kontroluje vše k tomu potřebné.

Pohotovost předsunutého odřadu k odražení nepřítelů a k obraně výchozího prostoru závisí v **první řadě** na ženíjn budování. Ženíjně dobře vybudovaný výchozí prostor vytváří možnosti přejít v krátké lhůtě do útoku. Při stanovení šířky a hloubky má předsunutý odřad dodržovat tyto normy:

- motostřelecký (tankový) pluk — obranný úsek 10 i více km široký, 7 až 10 km hluboký;
- motostřelecký (tankový) prapor — obranný rájón až 5 km široký a 2 km hluboký;
- rota — opěrný bod 1 km široký a 500 m hluboký;
- četa — opěrný bod až 300 m široký a 200 m hluboký.

Mezery mezi opěrnými body četa až 300 m, rota až 1,5 km a mezi obrannými rájóny praporů až 1,5 km.

Z těchto údajů je zřejmé, že šířka, hloubka i mezery předsunutého odřadu při odražení nepřítelů z výchozího prostoru jsou totožné s normami pro obranu při používání jaderných zbraní. Výjimkou přitom tvoří pluk, který v závislosti na počtu posilových prostředků může dostat širší úsek, který překročí normální rozměry 10 km.

Bojovou sestavu praporu tvoří všeobecně jeden sled a vševojsková záloha v síle čety. Naproti tomu bojová sestava pluku

má tyto prvky: první a druhý sled nebo vševojskovou zálohu, uskupení dělostřelectva a protiletadlového dělostřelectva, protitankovou zálohu a pohyblivý odřad zatarasovací (POZ).

Výchozí prostor zahrnuje mimo jiné:

- **pro předsunutý odřad útvaru**
- rotní opěrné body,
- palebná postavení přiděleného dělostřelectva, protitankových prostředků, protiletadlových prostředků a bojových vozidel pěchoty (obrněných transportérů),
- postavení bojového zajištění,
- pozorovatelný,
- připravené cesty jak k protiztečím, tak i pro přísun materiálních prostředků a odsun poškozených;
- **pro předsunutý odřad svazku**
- praporek úseky obrany,
- palebná postavení vlastního i přiděleného dělostřelectva a protiletadlových prostředků a dočasně předsunutá palebná postavení divizního dělostřelectva,
- přípravu cest k palebným čarám tanků a na čáry zasazení protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího,
- přípravu čar rozvinutí k protiztečím druhého sledu pluku,
- místa velení.

Předsunutý odřad po zaujetí výchozího prostoru uskutečňuje řadu opatření. K nim mimo jiné patří:

1. Organizování průzkumu podél státní hranice, bezprostředně před bojovou sestavou a uvnitř ní. Tím se rozumí:

- použití průzkumných orgánů podle plánu nadřazeného štábu až ke státní hranici nezávisle na tom, jaké bojové úkoly bude předsunutý odřad později plnit,
- vytvoření pozorovacího, informačního a varovného systému vojsk s využitím průzkumných orgánů vojsk Pohraniční stráže, průzkumných orgánů nadřazeného štábu, vlastních organických i přidělených sil a prostředků i sil a prostředků vojsk civilní obrany.

Výsledky vzdušného i pozemního průzkumu všech průzkumných orgánů na všech stupních velení se hromadí a využívají v co nejširší míře jak pro varování vojsk, tak také pro organizování bojové činnosti předsunutého odřadu.

Včasně navázání spojení s ostatními průzkumnými orgány a vyslání vlastních průzkumných orgánů na státní hranici zajišťuje, aby velitel předsunutého odřadu byl informován o činnosti nepřítelů a aby mohl přijímat rozhodnutí a uskutečňovat je vždy podle požadavků situace. Údaje teritoriálních orgánů vojsk civilní obrany o činnosti nepřítelů na bocích a v týlu bo-

jové sestavy předsunutého odřadu umožňují veliteli a jeho štábu včas učinit opatření k udržování bojové pohotovosti vojsk.

2. Organizování a udržování spojení shora dolů i obráceně a k sousedům. Tím se rozumí:

— využívání spojení, zvláště linkového spojení teritoriální spojovací sítě při zachování utajeného velení vojsk a linkového spojení vojsk Pohraniční stráže.

V těchto podmínkách platí přirozeně zákaz vysílání rádiem, dokud předsunutý odřad nepřejde k aktivní bojové činnosti. Velitelé všech stupňů zřizují ihned po zaujetí výchozího prostoru spojení k přímému nadřízenému a k sousedům. Je důležité nečekat na pokyny pro navázání spojení, nýbrž spojení vyhledat a udržovat.

3. Organizování zajištění jednotek ve výchozím prostoru především dopředu, na bocích a v týlu bojové sestavy. Tím se rozumí:

— co nejširší využití rozvinutých vojsk pohraniční stráže,

— vysílání přímého zajištění jednotek a týlových zařízení stejně jako zajištění pozorovatelů a velitelských stanovišť.

Je třeba počítat s tím, že nepřítel vysadí diverzní síly a výsadečkové jednotky do týlu předsunutého odřadu. Proto je třeba věnovat zajištění v celku tak velkou pozornost.

4. Organizování materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení. Tím se rozumí:

— přísun zásob všeho druhu podle předpokládané potřeby ke splnění bojového úkolu, např. pro odrazení nepřítele a udržení úseku (prostoru) až do příchodu hlavních sil,

— opravy vyřazené techniky s využitím vlastní kapacity a místních zařízení a zařízení nadřízeného.

Ve výchozím prostoru předsunutého odřadu je třeba neprodleně organizovat palebný systém a vybudovat ženiijní zařízení. **Palebný systém** předsunutého odřadu se organizuje **podle jednotného plánu** na základě ustanovení služebních předpisů a má zajišťovat

— boj a prostředky jaderných zbraní nepřítele při jeho přibližování a rozvíjení na maximální vzdálenost od výchozího prostoru předsunutého odřadu,

— podporu vlastního bojového zajištění jednotek vojsk Pohraniční stráže,

— odrazení nepřítele a udržení výchozího prostoru všemi prostředky, které jsou k dispozici,

— zničení nepřítele, který pronikl do

výchozího prostoru palbou, úderem a manévrem,

— zajištění mezer mezi opěrnými body, boků, zátarasů a překážek.

Základem organizování palebného systému předsunutého odřadu na stupni praporu a pluku je palba dělostřelectva, raketometů, tanků, protitankových prostředků a bojových vozidel pěchoty (obrněných transportérů).

Tanky a děla a jiné těžké zbraně se používají ze zakrytých palebných postavení tak, aby mohly umlčovat a ničit nepřítel bočními a křížovými palbami na maximální i minimální dálky střelby. Palba se plánuje na prostory, mezery mezi nimi, na uzlová místa a boky ženiijně vybudovaného výchozího prostoru. Do palebného systému se zahrnují obrněné transportéry a pěchotní zbraně. Působí-li jako předsunutý odřad tankový prapor nebo tankový pluk, pak se používají přidělené motostřelecké jednotky před tanky, mezi opěrnými body čet a na bocích. Obrněné transportéry zvyšují palebnou sílu předsunutého odřadu. V praxi se osvědčilo jako účelné rozmístění palebných prostředků na odvrácených svazích k vedení boční palby podél úžlabí a údolí a k zajištění mezer mezi opěrnými body a boků.

Všechny palebné prostředky předsunutého odřadu i přidělené se připraví k použití v noci a za špatné viditelnosti. Je nutné určit jednotné orientační body a signály pro vyžádání, zahájení a zastavení palby, pro přidělení cílů a pro rozpoznávání vlastních sil a prostředků vlastním letectvem.

Při organizování palebného systému hraje určitou roli i situace obranného rájónu a opěrných bodů. Je účelné vytvářet bojovou sestavu nikoliv lineárně, nýbrž v závislosti na členění terénu úhlem vpřed nebo úhlem vzad a právě tu vytvářet palebné pytle a nástrahy. To vytváří výhodné předpoklady k odrazení nepřítele před výchozím prostorem předsunutého odřadu. V každém případě musí palebný systém předsunutého odřadu ve výchozím prostoru zajistit jak odrazení nepřítele a obranu, tak i rychlý přechod do útoku. Toho se dosáhne členěním sil a prostředků v prostoru hlavního odporu do hloubky. Vyjde-li z pravděpodobné útočné činnosti nepřítele, přidělují se předsunutému odřadu v síle praporu jeden prostor hlavního odporu, v síle pluku až tři prostory. Na udržení těchto prostorů se klade při organizování odrazení nepřítele a obrany výchozího prostoru hlavní důraz. K tomuto účelu dostává předsunutý odřad tyto **posilové prostředky**.

— prapor

- do jednoho dělostřeleckého oddílu,
- do jedné tankové roty,
- do jedné protitankové baterie;

— pluk

- do dvou dělostřeleckých oddílů,
- z nich do jednoho raketometného oddílu,
- do dvou protitankových baterií.

Za určitých podmínek může dostat motostřelecký pluk pro obrannou činnost **dočasně** také tankové jednotky od divize a tankový pluk motostřelecké jednotky až do jednoho motostřeleckého praporu.

Aby se zvýšila hustota dělostřelectva v obraně, zvláště v protitankové, zařazují se části dělostřelectva hlavních sil, protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího předem do systému obrany za bojovou sestavou praporu, popřípadě pluku. Tyto síly mají podporovat činnost při odražení nepřítele a v obraně i rychlý přechod předsunutého odřadu a hlavních sil do útoku.

Palebný systém předsunutého odřadu je organizován tehdy, když

— tanky, obrněné transportéry, děla všech ráží i pancéřovky zaujaly svá palebná postavení a motostřelecké jednotky své postavení,

— jsou připraveny a určeny výchozí prvky pro střelbu,

— jsou určeny motostřeleckým jednotkám a jejím přiděleným posilovým prostředkům pásma (sektory) palby z hlavních i záložních palebných postavení,

— je palba zplánována koordinovaně s opěrnými body a obsazenými rajóny sousedů a na celou hloubku výchozího prostoru,

— je k dispozici potřebné střelivo k vedení palby.

Při organizování palebného systému má rozhodující úlohu organizování protitankové obrany. **Protitanková obrana tvoří základ i pro obranu výchozího prostoru předsunutého odřadu.** Organizuje se na celou hloubku obrany, především na tankových směrech. Výchozí prostor předsunutého odřadu se nachází samozřejmě na tankovém směru.

Systém protitankové obrany zahrnuje

— opěrné body rot a čet s jejich protitankovými zbraněmi, zvláště s pancéřovkami a s družstvy pro boj s tanky zblízka,

— protitankové kanóny, tanky a protitankové řízené střely, které jsou uvnitř opěrných bodů, v mezerách mezi nimi a na bocích v celém výchozím prostoru,

— protitankovou zálohu s pohyblivým odřadem zatarasovacím pluku, popřípadě divize, která může být zasazena v zájmu členění protitankové obrany do hloubky a ke zvýšení hustoty na připravených úsecích,

— dělostřelectvo pluku, popřípadě divize, které může vést boj s tanky z dočasných palebných postavení přímou střelbou,

— vybudovaný systém zátarasů a jeho zajištění palbou a protitankovými prostředky.

Předsunutý odřad má palbou své protitankové obrany — koordinovaně s údery jaderných zbraní, údery letectva a aktivní činností jednotek — zastavit hromadný útok tanků před svým výchozím prostorem, způsobit nepříteli velké ztráty a vytvořit pro hlavní síly možnost úplného zničení nepřítele na bocích a v týlu. Prostředky použité k protitankové obraně (pancéřovky, protitankové řízené střely, tanky, děla a houfnice) zahajují palbu podle svých takticko-technických vlastností, tj. rozdílně, především v závislosti na dále přímého výstřelu a na maximální dále střelby. Při organizování a vedení palby v protitankové obraně je třeba vzít v úvahu údaje podle **tabulky 1.**

Velitel předsunutého odřadu není s to vytvořit stejně silnou protitankovou obranu na celou šířku výchozího prostoru. Nepřátelské tanky útočí s mezerami od 50 do 100 m. Během útoku a vlonu do naší obrany se stáhnou úžeji, aby dosáhly úderné síly. Můžeme předpokládat, že hustota tanků nepřítele dosáhne 20 tanků na 1 km fronty. Předsunutý odřad může nepřítele, který má převahu sil a prostředků, dočasně odrazit nebo jej aktivní bojovou činností v zabezpečovacím pásmu oslabit a vytvořit tak příznivou situaci pro přechod vlastních hlavních sil do útoku nebo obrany. Nejlépe to dokáže, přidělí-li mu přímý nadřízený velitel posilové prostředky. K vytvoření pevné protitankové obrany a k úspěšnému odražení útoku tanků nepřítele je třeba protitankovými prostředky co nejvíce **manévrovat** a účelně využívat jejich **koefficientu ničení.**

U připravených palebných postavení můžeme počítat s těmito koefficienty:

RPG-7	0,5
SPG-9	1,5
PTRS	2,2
tanky	2,0
obrněné transportéry	2,0
57 mm SHK	1,5
85 mm SHK	1,8
100 mm PTK	1,8

Tabulka 1

Druh zbraně	Dálka přiměřeného výstřelu	Maximální dálka střelby
RPG-7	500	—
SPG-9	1 300	—
PTŘS-M	500	3 000
PTŘS-Š	600	2 000
57 mm SHK	1 300	6 700
85 mm SHK	1 120	15 615
100 mm PTK	1 880	6 000
130 mm K	1 140	27 500
122 mm H (H 38)	660	11 800
122 mm H (D 30)	660	15 300
152 mm H	580	12 390
152 mm KH	800	17 230

Předsunutý odřad může a musí na začátku války plnit různé úkoly: společně s vojsky pohraniční strážie nebo samostatně při překonávání zabezpečovacího pásma, při odrážení nepřítele a při obraně výchozího prostoru. Většina opatření pro přípravu použití se jen málo liší od opatření, která jsou běžná při bojové činnosti. Článek to zvlášť nevyzvedával. Šlo v první řadě o to, podnítit další výměnu názorů a ukázat některé teoretické problémy.

Upraveno z tisku NDR

K zasazení armády do sražení

Nejvýhodnější podmínky k zasazení má armáda, vyvíjí-li se situace podle předpokladů připraveného plánu. Pak mohou vojska zahajovat činnost v plánovaném čase, z připravené čáry zasazení a v určeném pásmu útoku. Mohou též úspěšně proběhnout všechny druhy (palebné, ženiní, týlové apod.) zabezpečení.

Zkušenosti z práce štábů však dokazují, že v mnoha případech je situace odlišná od předpokládané v plánu. Zvláště na počátku války může nepřítel získat iniciativu a pak splnit všechny požadavky k zabezpečení armády do sražení nebude možné. Může se totiž stát, že

- válečný konflikt od samého začátku může nabýt formy jaderné války (i když jsme v plánu počítali s obdobím použití konvenčních zbraní),

- nepřítel měl částečný úspěch a dočasně převzal iniciativu,

- vojska armády přicházejí do prostoru činnosti za silného palebného působení nepřítelů,

- některé útvary a svazky jsou ještě v poplachových prostorech, nebo z nich zahajují přesun,

- nepřítel již ovládl, nebo bojuje na nejzadnější čáře plánovaného zasazení armády do sražení,

- bude nutné zabezpečit a udržet novou čáru zasazení,

- útvary a svazky budou zahajovat boj postupně, jakmile přijdou s nepřítelem do styku,

- prvosledové divize mohou být podřízeny veliteli toho svazu, který je ve styku s nepřítelem,

— část armády bude nucena přejít dočasně do obrany.

V dalších úvahách vycházíme z toho, že byla zachována organizační jednotka armády a vojska armády jsou bojeschopná (zachována bojeschopnost i když v minimální míře). Kritické situace budou mít vliv na obsah a čas plánovaných úkolů, rozmach a způsob činnosti vojsk, avšak celkový cíl útočné operace armády zůstane beze změny

Pokud půjde o změny v úkolech, mohou se dotýkat hloubky postupných úkolů, ovládnutí jednotlivých terénních čar, změny šířek pásem divizí, složení jednotlivých sledů, směrů jejich činnosti apod. Např. za napadenou prvosledovou divizi budeme nuceni zasadit z druhého sledu, nebo rozšířit pásma prvosledových divizí. To nutí změnit úkoly jednotlivým divizím a upravit úkoly armády

Dělostřelectvo může plnit palebné úkoly v obraně na jiných směrech, než je plánovaný směr útoku. Taktéž ženijní jednotky mohou vykonávat zatarasovací a opevňovací práce mimo čáru zasazení armády do sražení. Je třeba dodat, že k obraně druhořadých směrů použije armáda nejnutnějších sil a prostředků a hlavní síly musí mít v pohotovosti k zasazení do sražení.

Mohou být určité změny co do času splnění bližšího úkolu armády a snížení tempa útoku v počáteční fázi. V příznivých podmínkách a při použití konvenčních zbraní můžeme počítat se splněním bližšího úkolu armády za 3—5 dní, při použití jaderných zbraní za 2—4 dny. V nepříznivé situaci se čas prodlouží o 1—3 dny.

Malé počáteční tempo útoku zdůvodňujeme tím, že vojska budou bojovat s nepřítelem, který byl v útoku, a část sil armády musela přejít dočasně do obrany. Později po rozbití hlavního úderného uskupení nepřítele může se tempo útoku armády zvýšit na stanovenou předpisem normu.

Složitá výchozí situace může mít vliv na změnu hlavního směru úderu a v důsledku toho na operační uskupení vojsk. Volba hlavního úderu bude vycházet nejenom z možnosti rychlého manévru do hloubky obrany nepřítele, ale např. potřebou zničit jeho úderné uskupení, které je ve styku s vojsky armády. To může mít vliv na přeskupení svazků v rámci armády nebo i na změnu podřízenosti určitých sil a prostředků.

Získal-li nepřítel již z počátku značnou část terénu a udržuje si nadále iniciativu, bude nutné částí sil (divize) přejít do obrany. Na armádním stupni se to může projevit i ve vytvoření protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích, určitým posílením bránců se divize a rozmístěním dělostřelectva v palebných polohách na daném směru. Divizím určíme pásma činnosti stejná jako za útoku. Předvídáme-li, že divize se bude delší dobu bránit a později přejde do druhého sledu armády, pak jí můžeme dát širší pásma obrany.

Značný problém může být při vytvoření úderného uskupení armády. Toto uskupení formujeme již v hloubce sestavy armády. Jsme-li nuceni zasazovat do boje jednotlivé divize tak, jak přicházejí k linii fronty, pak se musíme snažit, aby časový odstup v zasazování divizí nebyl než 1–2 hodiny. Tak můžeme zajistit kompaktnost úderného uskupení tvořeného z chodu a nepříteli znemožnit zásah proti jednotlivým divizím.

Složitá počáteční situace může eliminovat nebo značně omezit účinnost plánovaných příprav k zasazení vojsk do sražení. Nutí měnit činnost vojsk jak v přípravném období, tak při zasazení a zahájení útoku.

Jestliže nepřítel zahájil válku s použitím JZ a získal částečné překvapení, pak vojska armády musí počítat s účinky JZ a silným působením nepřítele. Pak bude nutné

- organizovat záchranné práce v prostorech napadení JZ,

- zasadit do prvního sledu místo zasažených útvarů a svazků nové jednotky (svazky),

- obcházet nebo překračovat zasažené prostory JZ,

- maximálně usměřit přesun směrem k frontě,

- využít vlastních ženijních prostředků (zvláště přepravních) k zabezpečení pohybu vojsk armády,

- určit útvary k zajištění předvídané čáry zasazení armády do sražení a k rozvinutí k boji z chodu.

Nejtěžší situace vznikne tehdy, kdy armáda bude využívat jen organických prostředků zabezpečení, bude obcházet nebo překračovat zamožené prostory a organizovat záchranné práce v prostorech hromadného úderu JZ. Též realizace ostatních opatření nebude lehká a bude ztěžovat výchozí situaci vojsk armády.

Při organizaci záchranných prací je třeba dodržovat určité zásady. Při napadení útvaru v divizi si útvar organizuje záchranné práce a ostatní útvary divize se přesunují dále podle plánu. Při napadení více útvarů divize se k záchranným pracím využije celá divize. Při napadení armádních útvarů jsou určeny k záchranným pracím vydělené jednotky, které zůstávají v napadených prostorech do příchodu sil a prostředků teritoria.

Za napadený svazek přesouvá se do předu jiný z druhého sledu armády. Při napadení větších sil armády musí dostat armáda posilu ze stupně frontu.

Při změně divizí za napadenou divizi je třeba vhodně vyřešit osy přesunu. Využíváme-li druhosledový svazek stejných cest pro přesun jako napadená divize, je výhodnější úderné uskupení vytvořit z prvosledových divizí a na uvolněné místo poslat další divizi. Někdy bude účelné užít pásmo prvního sledu a na jedno z křídel uskupení armády poslat druhosledovou divizi, která je za napadenou divizi.

Situaci ztěžuje též nutnost překračovat zamožené prostory. Přitom se držíme zásady, že zamožené prostory překračujeme jen po cestách a to jen tehdy, není-li času k objezdům. Na cestách (kde je nejmenší zamožení) organizujeme nejnutnější práce spojené s průzkumem a vyznačením tras a odstraněním závalů po jaderných úderech.

Překračování zamožených prostorů si zabezpečují vojska svými organickými prostředky. Armáda může pomoci ve vzdušném průzkumu zamožených prostorů a označením cest pro hlavní síly svazku. První překračují zamožený prostor tanky a obrněné transportéry a pak auta s nataženými plachtami. Týlové útvary můžeme zdržet před zamoženým prostorem do doby poklesu radiace na přípustnou normu. Zamožené prostory překračujeme zvýšeným

tempem. Nutí nás k tomu též operační situace v prostoru zasazení.

Zvýšení tempa přesunu může zase

- způsobit roztržení pochodových proudů a nahromadění sil a prostředků,
- dojít ke kolizi a nahromadění proudů v nezamořených prostorech,
- zpozdit proudy pásových vozidel,
- ztížit podmínky pro velení a spojení.

Štáb armády stanoví čas útvarům a svazkům k překročení jednotlivých terénních čar a vodních překážek a pomáhá některým útvarům usplnit přesun.

Ve většině případů divize zasazujeme do sražení z chodu. V případech nutnosti zabezpečit čáru zasazení, pak ji obsazují útvary prvosledových divízi, které přicházejí první k ní, nebo vysílá 1—2 útvary armáda z druhosledových divízi. Zároveň s nimi přicházejí na čáru zasazení průzkumné orgány a nejnepříznivější spojující síly a prostředky k zabezpečení velitelského a součinnostního spojení.

Pod ochranou vyčleněných útvarů nebo před prvosledovými divizemi se přesunují dělostřelecké útvary a svazky podle možnosti a potřeby protitankové zálohy a pohyblivé odhady zatarasovací. Tyto prvky uskupení vysíláme již 25—30 km od linie fronty. Do této doby jsou uvedeny všechny technické i palebné prostředky do plné bojové pohotovosti.

Rozčleňování z pochodových sestav začíná mimo dosah dělostřelectva nepřítele, tj. 15—20 km od předního kraje. Rozvinutí do četových proudů probíhá mimo dosah protitankového dělostřelectva a protitankových raket, tj. na vzdálenost 1—2,5 km od linie fronty.

Jestliže budou divize vcházet do boje s větším časovým odstupem než 1—2 hodiny, pak musíme věnovat pozornost zabezpečení boků. K tomu můžeme použít protitankové zálohy a část sil druhého sledu.

Dělostřelectvo zahajuje palby a palebnou přípravu útoku po přejití plukovních proudů ke praporečnické a rotníci.

Vzhledem k velkému rozptýlení nepřítele a jeho snaze udržet důležité raiony na směru předpokládaného útoku, můžeme zasazovat do boje útvary v mezerách bojového uskupení nepřítele.

Počáteční iniciativa nepřítele ztěžuje armádě navázat dotyk s nepřítelem zvláště na směru zasazení úderného uskupení. Průběh linie fronty může znemožnit armádě zasadit všechny prvosledové divize zároveň. Mimo to zasazení musí zabezpečovat vyčleněná část sil, protitankové zálohy a POZ. Zvláště to bude nutné na úsecích,

kde se nepřítel vlomil do naší obrany a nezastavili jsme plně jeho postup.

V této situaci bude účelné

— posílit dělostřeleckou palbou obranu na úsecích, kde nepřítel má dále úspěch,

— vykonat soustředěný palebný úder na hlavním směru útoku armády,

— zasadit na tomto směru úderné uskupení nejméně v síle dvou divízi.

Někdy budeme nuceni zasadit svazky na úseku, kde nebyl nepřítel ještě zastaven. Pak půjde o střetný boj, jehož charakteristickým rysem bude

— snaha maximálně soustředit úsilí na směrech vedoucích do boků a týlu nepřátelského úderného uskupení,

— izolovat druhý sled nepřítele od jeho hlavních sil,

— nedopustit přeskupování vojsk nepřítele z druhořadých směrů,

— potřeba vydělit část sil na ochranu odkrytých boků a k zabezpečení styků.

Složité situace bude v případě, že střetné boje budou začínat ještě při aktivní činnosti nepřítele, tj. kdy nepřítel útočí a má ještě zálohy, kterými může zasáhnout proti aktivnímu úseku vojsk armády.

Jestliže se třeba se změní o situaci, kdy časové odstupy při zasazování jednotlivých útvarů a svazků mohou být značné. U tankových a motostřeleckých divízi půjde o několik hodin, ale u týlových útvarů a útvarů vojsk může jít až o desítky hodin (případně den).

V případě, že naše vojska od počátku převzala iniciativu a přešla do útoku, pak je výhodné jednotlivé divize, které postupně přicházejí k frontě s časovým odstupem, podřídit velitelskému operačnímu svazu, který je ve styku s nepřítelem. Pak velitel armády převezme velení podřízeným svazkům až v okamžiku, kdy byla zasazena většina sil armády.

Jestliže postupný příchod útvarů a svazků na bojiště nepřekračuje dobu 1—5 hodin, velitel armády organizuje zasazení samostatně v rámci armády a se sousedy.

Horší podmínky k zasazení armády jsou tehdy, musí-li část sil armády přejít na směru útoku nepřítele do obrany. To má zvláštní význam zejména při použití konvenčních prostředků ničení, protože trvá poměrně dlouho, než převezmeme iniciativu a získáme výhodný poměr sil. To nás může donutit zasadit na hlavním směru úderu druhosledové divize. Pak po likvidaci nepřítele přejdou divize z obrany do druhého sledu v útoku. Jiným řešením může být změna podřízenosti svazků, které vedou obranu. Jestliže např. směr hlavního úderu armády je vzdálen od prostoru vlo-

mu nepřítele, je účelné útvary a svazky v obraně podřídit operačnímu svazu, v jehož pásmu vedou obranu. Za tyto svazky musí však front poslat nové.

Složité situace před zasazením vojsk může mít vliv i na činnost zabezpečujících sil a prostředků.

V průzkumu např. zvýší se úkoly a rychlost informací může překročit možnosti technických prostředků spojení. Zejména při použití jaderných zbraní to vynikne, neboť průzkum musí přinést údaje o velkém množství pohyblivých prostředků nepřítele. Mimo to štáby musí získat podrobné informace o situaci vlastních vojsk.

O značném úsilí průzkumných sil a prostředků mohou svědčit tyto údaje:

- velitel divize musí získat údaje o nepříteli ne později než před rozvinutím vojsk do bojových sestav, tj. po začátku rozčleňování vojsk do praporečních proudů,

- průzkum musí v tomto čase zjistit velké množství dělostřeleckých a raketových cílů a též objektů vševojskového významu, tj. palných prostředků a objektů na předním okraji obrany nepřítele,

- průzkum jednoho objektu může trvat okolo 5—10 minut, doba přiletu k objektu 5—10 minut, pro pozemní průzkum 10 i více minut,

- v pásmu divize může působit 3—5 prostředků vzdušného průzkumu a 10—15 pozemního průzkumu.

Průzkum tak velkého množství objektů během krátké doby nebude možný. Proto budeme vybírat objekty podle důležitosti. K úspěšné předání informace vynecháme mezilehlé stupně velení.

V každém případě musíme se snažit využít průzkumných jednotek, které jsou v přímém dotyku s nepřítelem. Průzkumné orgány armády zaměříme na hlavní směr úderu armády.

Úkolem všech průzkumných orgánů bude mimo jiné

- důkladně zjistit uskupení čelních útvarů nepřítele a možné způsoby jejich činnosti,

- zjištění druhu a rozmístění jaderných prostředků a dělostřelectva nepřítele,

- průzkum rozmístění a předpokládané činnosti záloh nepřítele,

- určení hlavního uskupení nepřítele a pravděpodobný jeho záměr (směr činnosti),

— průzkum terénu a překážek v pásmu zasazení hlavních sil armády do sražení.

Nejrychlejším prostředkem průzkumu je letectvo. Osádky letounů a zejména průzkumných letounů mohou totiž předávat zprávy přímo z prostoru průzkumu. To neznamená, že ostatní druhy průzkumu jsou méně operativní. Jejich dosah však (s výjimkou radioelektronického průzkumu) není velký.

Určité zvláštnosti bude mít i **protivzdušná obrana vojsk**. Má-li nepřítel iniciativu, může být PVO vojsk v bezprostředním dotyku ochromena. Stíhací letectvo může v tom čase se přemísťovat do nového prostoru. Proto svazky za přesunu musí maximálně využít organických prostředků.

Při velké aktivitě nepřátelského letectva zvětšujeme vzdálenosti mezi proudy a vozidly. Proudů členíme více do šířky, abychom neprodlužovali čas pro přesun.

Přes místa stále protivzdušné obrany posíláme především raketové a motostřelecké jednotky, tankové jednotky využívají organických prostředků.

Armádní prostředky využijeme k ochraně vojsk za přesunu přes důležité terénní překážky nebo prostory, které kanalizují nebo zdržují přesun vojsk.

Neméně složitá situace bude pro **ženijní a tvůrčí zabezpečení**.

Měl-li nepřítel počáteční úspěch, mnoho objektů na cestách a zejména na přepravách bude zničeno. Některé úseky cest mohou být zaminované a některé dokonce obsazené nepřítelem. Zvyšuje to rozsah ženijních úkolů, zvláště průzkumu, vytyčení cest terénem, zajištění přeprav přes vodní toky apod.

Obecně můžeme přijmout, že útvary a svazky za přesunu budou posíleny jen na přepravách širokých řek. Ostatní úkoly musí řešit organickými prostředky. Síly a prostředky armády využijeme k zabezpečení raketových útvarů a k úpravě cest pro jejich zásobování.

V zásobovacím systému soustředíme pozornost dovozu munice do bojových útvarů. Jde o zásobování z míst dislokace na teritoriu. V některých případech se může rozhodnout velitel armády k manévru zásobovacími prostředky z divizí druhého sledu armády. Půjde zejména o přesun munice do prvních sledů.

K organizaci velení a práci štábu armády

Složité operační situace při zasazení armády do sražení má vliv i na práci orgánů velení.

V popisovaných případech může být ve-

lení armády donuceno velet vzdáleným svazkům během přeskupení do prostoru činnosti prostřednictvím orgánů teritoria. Není to lehká věc. V té době může být

štáb armády rozdělen a rozptýlen na velkých vzdálenostech. Část důstojníků štábu může zůstat na teritoriu a řídit doplňování a mobilizaci útvarů armády, část může být v prostoru plánované činnosti a navazovat styk a součinnost s jednotkami, které jsou ve styku s nepřítelem. V tom čase mohou vzniknout situace, které nutí

- změnit pořadí a sestavu přesunujících se vojsk,

- změnit čas a cesty příchodu útvarů a svazků do prostoru plánované činnosti,

- k podpoře útvarů a svazků během přesunu po neplánovaných cestách,

- změnit pořadí přeprav přes vodní překážky a pásma PVO prostředky armády,

- k doplnění pořádkové služby prostředky armády.

Nutnost realizace takového rozsahu opatření má vliv na angažovanost značné části příslušníků štábu armády a při tom ne vždy bude možné zabezpečit všechny požadované úkoly. Proto účelné by bylo vytvořit operační skupiny štábu, které by úzce spolupracovaly se štábem vojenského okruhu. Tím by se mohlo maximálně využít teritoriálního systému pro velení síl armády.

Ve všech situacích musíme se snažit

- zajistit nepřetržitost velení přesku-pující se vojskům i vojskům zasazeným do boje,

- plynule přenést řízení od přesku-pující se vojsk k zasazení vojsk (účelnou změnou složení operačních skupin),

- při přeskupení maximálně využít systému spojení teritoria a doplnit jej jen nejnutnějšími prostředky spojení armády.

Zvláštnost v organizaci práce štábu bude v případě postupného zasazování jednotlivých divízi, nebo jejich podřizování jinému operačnímu svazu. Bude třeba navázat úzkou součinnost mezi oběma štáby — vyslat operační skupinu na VS, nebo vysunout tam předemurávané VS armády.

Jinak bude zase členěno velitelství a štáb armády, jestli bude část armády přecházet do obrany. Štáb armády může na směr bránících se vojsk vysunout pomocné VS armády. Abychom nerozptylovali prostředky spojení, může pomocné VS být organizované na bázi VS některé divíze.

Nezávisle na pracovních podmínkách a organizaci velení štáb armády musí zabezpečit:

- jednotné operační velení v celém pásmu činnosti armády,

- správný oběh informací v celém systému velení vojskům,

- přímé řízení hlavních sil armády jak při přeskupení, tak při zasazení do sražení,

- možnost zásahu velitele v zásadních situacích na ostatních směrech činnosti vojsk armády,

- organizaci pevné spojovací sítě velení a součinnosti.

Složitě situace při zasazení vojsk do sražení ovlivňují práci štábu a všech jeho prvků. Štáb armády do doby zasazení vojsk do sražení musí:

- neustále sbírat a zpracovávat údaje o rozmístění a činnosti nepřítele v pásmu útoku armády,

- sledovat přesun vojsk a řídit přísun do výchozího prostoru a na čáru zasazení,

- aktualizovat plán činnosti a úkoly vojsk shodně s rozvojem situace na frontě,

- organizovat zabezpečení vojsk při velkém rozptýlení útvarů a svazků,

- zajistit nepřetržitost velení vojskům při využití spojovacích systémů různé podřízenosti.

Údaje o nepříteři budou z počátku přicházet od vojsk, které jsou ve styku s nepřítelem. Proto ne vždy budou odpovídat potřebám armády (z prostorů, na které má armáda zájem). Mimo to mohou být v surovém stavu — nevyhodnocené.

Štáb armády musí došle zprávy vyhodnocovat a předkládat veliteli nejvěrohodnější a neaktuálnější údaje o nepříteři.

Průzkumné orgány armády nebudou moci se volně pohybovat v prostoru rozmístění bojujících vojsk. Může docházet ke zpoždění v předání informací a některé prostory nebude možné prozkoumat. Štáb musí odstraňovat nedostatky v organizaci průzkumu a v případě nutnosti centralizovat řízení na stupni armády.

Důležitou otázkou je též neustále upřesňovat obsah a pořadí úkolů průzkumu. Ne vždy totiž půjde vše podle připraveného plánu. Proto štáb bude moci ukládat úkoly přímo vykonavatelům bez zdlouhavého předávání mezivprvkům velení. Přitom štáb armády musí věnovat pozornost nejen stálému toku informací vševojskového průzkumu, ale i druhů vojsk, které disponují prostředky manévru velkého dosahu a mohou dodat mnoho věrohodných údajů o nepříteři.

Ve všech případech průzkum musí dodat údaje o:

- průběhu linie styku vojsk a které jednotky nepřítele jsou v bezprostředním styku,

- způsobu a pravděpodobném zámyslu činnosti nepřítele v pásmu plánovaného zasazení armády do sražení,

— rozmístění záloh a prostředků napadení, které nepřítel může použít proti vojskům armády,

— o mezerách v bojové sestavě nepřítelů a nejvýhodnějším způsobu jejich využití,

— systému protitankové obrany a rozmístění hlavního tankového uskupení nepřítelů,

— nejvýhodnější čáře a směru zasazení vojsk armády do sražení,

— jaderných prostředků nepřítelů.

Také sběr informací o vlastních vojskách nebude lehký. Při intenzivním působení nepřítelů může dojít k velkému rozptýlení a rozčlenění proudů za přesunu svazků. Přitom stálý pohyb vojsk znemožňuje nepřetržitě spojení se štábem armády. Hlášení budou přicházet prostřednictvím orgánů pořádkové a někdy přes teritoriální orgány velení. Ve štábu armády tato hlášení mohou přicházet do různých oddělení. Proto je nutná velká operativnost ve sběru a zpracování informací ve štábu tím více, že i štáb bude v pohybu.

K zjednodušení práce měl by štáb armády stanovit podřízeným svazkům čáry nebo termíny hlášení a spojovací cesty k předání hlášení — např. přes štáb vojenského okruhu, velitele pořádkového pásma, velitele regulační čáry apod. Mimo to musí štáb dát podřízeným svazkům a

útvárům osu přesunu a místa delšího pobytu štábu.

Na základě údajů o nepříteli a vlastních vojskách předkládá štáb veliteli návrhy, které se týkají

— rozmístění, složení, bojových možností a pravděpodobného zámyslu nepřítelů,

— čáry a směru zasazení vojsk armády do sražení,

— času a pořadí zasazení svazků do sražení,

— úkolů, směru činnosti, přidělení posilovacích prostředků, zásad součinnosti a manévru vojsk armády,

— objektů k ničení a umlčení a způsobů činnosti prostředků ničení,

— složení, rozmístění, úkolů a způsobů činnosti záloh a útvarů druhů vojsk armády,

— týlového a operačního zabezpečení činnosti vojsk armády,

— systému velení a spojení.

Po přijetí rozhodnutí velitele je důležité včas předat úkoly vojskům. Ani to nebude zřejmě jednoduché.

Plánování a úkoly mohou být konkrétní zejména pro divize, které jsou na čáře zasazení. Divizím na přesunu stanovíme úkoly jen v obecné formě a konkrétně je po příchodu na čáru zasazení.

Jednodušší práce bude v případě, kdy se operační situace bude přibližovat k situaci předvídané. Pak štáb armády může postupovat podle původního plánu. Složitá situace bude, jestliže se plán radikálně mění. Štáb pak musí rychle vypracovat nový plán. Vzhledem k nedostatku času pořizuje se plán operace často na pracovní mapě náčelníka štábu nebo náčelníka operačního oddělení armády a doplňuje se poznámkami a kalkulacemi druhů vojsk a služeb. Plán se pak doplňuje a upřesňuje podle konkrétní situace nepřítelů a činnosti vojsk armády.

Upraveno z polského tisku

z kapitalistických armád

ÚLOHA DOPRAVY V SOUDOBÉ VÁLCE

Vojenské orgány agresivního paktu NATO přikládají ve svých válečných plánech velký význam zabezpečení dopravy všeho druhu. Počítají s tím, že na stavu komunikací bude v mnohém záviset včasnost realizace mobilizačních opatření, soustředění a rozvinutí ozbrojených sil na válčistiích a tempo vedení operace, jakož i zásobování vojsk v průběhu bojové činnosti.

Úkolem dopravního systému států NATO je zabezpečit potřeby vojsk v míru a vedení operací v nejaderné, omezené jaderné a všeobecné jaderné válce. Kromě toho musí mít tento systém schopnost obnovy sil a prostředků dopravního zabezpečení vojsk po jaderných úderech. Proto jsou na síly a prostředky v uvedeném systému kladeny požadavky zabezpečení odolnosti a životnosti, vysoké pohyblivosti a možnosti jejich komplexního využití.

Západní vojenští odborníci jsou toho názoru, že z důvodu krajní obtížnosti vojenských přesunů v počátečním období raketové jaderné války je nutno předvídat a uskutečnit včasný přísun materiálu do předem určených prostorů pásma bojové činnosti a do zahájení války ukončit tzv. počáteční přesuny, zabezpečující rozvinutí vojsk, sil a prostředků týlu. Tato opatření mají za úkol snížit rozsah přesunů v počátečním období války.

Velení NATO předpokládá v prvním měsíci války využít předem připravených zásob materiálu, uložených v Evropě. V dalším období plánuje zásobování vojsk přísunem materiálu z USA, Kanady a jiných států.

Přesuny na evropském válčisti budou ztíženy rozsáhlostí tohoto válčisti, velkým počtem rozsáhlých vodních překážek, poměrně nevykonnou komunikační sítí v některých prostorech (např. v severním Norsku, Řecku a Turecku), jakož i rozptylem dopravních prostředků v rukou národních velitelství a civilních úřadů.

Pod zorným úhlem uvedených okolností přikládá velení NATO velkou důležitost včasné mobilizaci a doplnění dopravních jednotek a útvarů, organizovanému přechodu režimu civilní dopravy za války, centralizaci řízení a plánovitému provedení přesunů. Při stálém Vojenském výboru

NATO existuje výbor pro vojenskou dopravu, který plánuje a koordinuje činnost jak vojenských, tak i civilních dopravních orgánů států tohoto paktu a kontroluje všechny druhy vojenských přesunů těchto států.

Hlavní úlohu v dopravě vojsk a nákladů na evropském válečném přístupu velení NATO pozemním prostředkům. Námořní dopravu pokládá za prostředek uskutečnění strategických přesunů vojsk a nákladů z amerického kontinentu do Evropy a organizace zásobování spojených ozbrojených sil v Evropě po oboustranném provedení jaderných úderů. Přesuny vzduchem považuje za pomocný způsob dopravy pro dosud omezený počet dopravních letounů a vrtulníků. Využití letecké dopravy předpokládá v případě nutnosti rychlého přesunu vojsk a nákladů anebo tehdy, když nebude možné využít jiných druhů dopravy. Potrubní dopravu považuje za nejpokrokovější prostředek dopravy pohonných hmot z námořních přístavů k odběratelům, tj. letištím, skladům a jiným zařízením.

V systému opatření operační přípravy území na evropských válečných přístupu velení NATO zvláštní pozornost dokončení programu výstavby potrubí z námořních přístavů k východním hranicím účastnických států paktu, zdokonalení dopravní sítě paktu v celku a vybudování tak zvaných mezinárodních automobilních a železničních tras. Dále plánuje značný rozsah prací při budování oklikových komunikací a zdvojených přeprav přes vodní překážky.

Velký význam přisuzuje kontejnerové a kombinované nákladní dopravě. Proto se vytváří i jednotný systém kontejnerové dopravy států NATO, která v tomto smyslu sjednotí železniční, automobilní, vodní a částečně i leteckou dopravu. Již v součas-

né době dostávají ozbrojené síly na evropských válečných okolo 50 % materiálu, dopravovaného po moři, pomocí kontejnerů. Na velkých cvičeních vojsk NATO se řeší úkoly vykládání námořních lodí na nepřipraveném pobřeží s následující bezpřekládkovou dopravou nákladů přímo vojskům.

Všechna opatření, spojená s technickým zdokonalením dopravní sítě států NATO, se uskutečňují podle sladěných plánů v zájmu paktu. Např. standardizaci technických normativů při výstavbě a rekonstrukci železnic a silnic v Evropě řeší západoevropský dopravní svaz, vytvořený v r. 1954.

Opatření v oblasti dopravního zabezpečení spojených ozbrojených sil NATO předpokládají zdokonalení evropského rozvětveného systému pozemní dopravy s cílem zvýšení jeho kapacity. Současně se považuje za nutné disponovat mohutným dopravním loďstvem, mít dobře vybudovanou širokou síť přístavů a nakládacích a vykládacích míst.

Vojenskopolitické vedení NATO usiluje tedy o úzké spojení rozvoje dopravního systému států tohoto paktu s agresivními plány a těmi zvláštnostmi, které jsou dány teritoriální různorodostí válečností. Přitom dochází k rozvoji všech druhů dopravy. Představu o důležitosti různých druhů dopravy v některých státech NATO je možné získat z údajů **tabulky 1.**

Železniční doprava bude mít — nehledě na rostoucí význam ostatních druhů dopravy — i v příštím možné válce podstatnou úlohu v dopravě vojenských nákladů na velké vzdálenosti, a to jak v oblasti operační, tak i zásobovací a odsunové. Proto je v posledních letech ve státech NATO věnována velká pozornost zvýšení kapacity železnic a zabezpečení jejich

Tabulka 1

Objem nákladů různých druhů dopravy států NATO v r. 1970 (v procentech)

Stát	Druh dopravy				
	železniční	automobilní	vnitrozemská vodní	námořní	potrubní
USA	29,7	24,0	11,7	12,7	20,9
Velká Británie	19,7	60,6	0,1	17,8	1,8
NSR	32,7	36,8	22,4	0,3	7,8
Itálie *)	21,5	60,0	0,2	8,6	9,7
Francie	38,7	40,3	7,8	3,2	10,0

*) Údaje za r. 1967

Tabulka 2

Některé charakteristiky železniční dopravy západoevropských států (na začátku roku 1971)

Stát	Celková délka želez- nic v km	Elektrifik. úseky v km	Dvou a ví- cekolejné trati v km	Hustota že- leznic na 100 km ²	Vozový park			
					Lokomotivy		Vagóny	
					parní motor.	elekt- rické	nákladní	osobní
Norsko	4 300	2 300	80	1,3	130 200	250	14 000	1 300
Dánsko	3 500	90	700	8,0	117 350		14 000	1 700
NSR	34 000	8 400	13 000	14,0	2037 4347	2200	315 000	22 000
Belgie	4 300	1 150	2 600	14,0	— 880	200	48 000	3 500
Holandsko	3 150	1 650	1 500	9,0	— 570	110	20 000	1 900
Lucembursko	330	140	160	13,0	— 70	20	4 000	170
Francie	37 000	8 800	16 000	7,0	1050 3000	2200	316 000	15 300
Itálie	21 000	10 000	4 600	7,0	1600 800	2000	130 000	9 000
Řecko	2 600	30	50	2,0	200 100		10 000	500
Turecko	8000	60	100	1,0	700 250	50	170 000	1 200

odolnosti. Charakteristický je rovněž rychlý růst soudobých tažných prostředků. Uskutečňuje se elektrifikace velkokapacitních železničních magistral celoevropského a národního významu. K dosažení vyšších rychlostí se řeší zesílení tratí a jejich vyrovnaní. Staví se nové a rekonstruují se stávající trati v námořních základnách a přístavech.

Nejhustější a nejdokonalejší síť železnic mají státy střední Evropy, Velká Británie a Itálie. V ostatních evropských státech je hustota železniční sítě a úroveň technického vybavení železnic mnohem nižší.

Na severoevropském válečnickém železniční síť rozvinuta vcelku nerovnoměrně. Např. v jižní části Norska je železniční síť široce rozvětvena, avšak v severní části je nutné považovat stupeň jejího rozvoje za nedostatečný. V průměru připadá v Norsku na 100 km² území 1,3 km železnic, což je nejnižší ukazatel hustoty železniční sítě v západní Evropě.

Technický stav železnic na území Dánska se považuje za uspokojivý. V posledních letech je v zemi patrný rychlý růst počtu motorových lokomotiv a snížení po-

dílu parních. Tím se motorové lokomotivy stávají hlavním druhem trakce. Aktuálním problémem Dánska je organizace a zdokonalování železničních přívozních přeprav, jelikož jejich kapacita není ještě dostačující a tyto prostředky představují nejzranitelnější objekty železniční sítě státu.

Některé charakteristiky železniční dopravy Norska a Dánska uvádí **tabulka 2**.

Železniční síť na severoevropském válečnickém má vcelku nevelkou kapacitu a není v dostatečné míře spojena s železniční sítí států střední Evropy. Je v podstatě dimenzována jen za zabezpečení potřeb tohoto válečnického.

Na středoevropském válečnickém železnice lépe rozvinuty. Jejich průměrná hustota dosahuje hodnoty 11,3 km na 100 km² území (viz **tabulku 2**). Nejvyšší hustota železniční sítě je v Belgii, Holandsku, porúrské průmyslové oblasti NSR a v severovýchodní Francii. Z holandských, belgických a francouzských přístavů vede do NSR 12 železničních magistral (frontálních i rokádních).

Ve většině států tohoto válečnického probíhalo v posledních letech určité zkracování železnic, a to zastavením provozu na ne-

rentabilních úsecích. Zmenšil se i park nákladních vagonů v souvislosti se záměnou vagonů malé únosnosti novými, většími. Zavedení osobní autobusové dopravy na malé vzdálenosti vedlo ke zmenšení parku osobních vagonů.

Všechny železnice členských států NATO na středoevropském válečném mají stejný rozchod (1435 mm). To umožňuje těmto státům využít železniční sítě při organizaci vojenských přesunů jako jednotného systému.

V posledních letech probíhal v členských státech NATO intenzivní proces výměny parní trakce za elektrickou a motorovou. To vedlo k přerozdělení celkového objemu nákladu podle druhu trakce, k zvýšení střední rychlosti dopravy a tím i k růstu kapacity železnic. Rychlost vlaků se na mnoha úsecích zvýšila, např. u osobní dopravy z hodnoty 100–120 km/hod. na 160–200 km/hod. Váha vlaků se zvýšila z 800–1000 tun na 1200–1800 tun.

V r. 1953 uzavřelo jedenáct západoevropských států dohodu o vytvoření jednotného parku nákladních vagonů (více než 200 000 jednotek) v Evropě. Při organizaci vozového parku „Evropa“ byl stanoven nejvýhodnější poměr mezi počtem plošinových a krytých vagonů. Běžný počet plošinových vagonů ve státech západní Evropy nepřevyšuje 15 % celkového počtu vagonů, avšak v sestavě vozového parku „Evropa“ bylo rozhodnuto dosáhnout 50–60 % podílu plošinových vagonů. Podle vojenských odborníků by takový vozový park ve značné míře napomohl organizaci vojenských přesunů ve státech NATO.

V západoevropských státech byly vytvořeny jednotné orgány pro zpracování grafikonů pohybu osobních i nákladních vlaků. Byla rovněž uzavřena celá řada dohod o standardizaci v oblasti vojenské dopravy a zpracovány instrukce pro vojenské převozy NATO. Všechna uvedená opatření napomáhají k lepšímu využití železniční dopravy na středoevropském válečném s maximální intenzitou.

O přípravě železniční dopravy států NATO na válku nejnázorněji svědčí opatření, realizovaná na železnicích NSR.

V posledních letech byla západoněmecká železniční doprava podstatně zmodernizována. Jedním z důležitých opatření v této oblasti byl přechod na elektrickou trakci. Podle údajů z roku 1970 byla v NSR ukončena elektrifikace 8 400 km železničních tratí; v nejbližších letech se plánuje dosažení délky 10 000 km elektrifikovaných tratí, což představuje skoro 30 %

celkové délky železniční sítě. V současné době jsou elektrifikovány nejzatíženější železniční magistrály. Současně s elektrifikací dopravy se ve velké rozsahu zavádí motorová trakce, která pozvolna umožní vyřazení dosud používaných parních lokomotiv.

Podle názoru západoněmeckých odborníků význam železnic v příští možné válce ještě vzroste, protože silnice budou přetíženy hlavně v období rozvíjení ozbrojených sil a jednotlivé úseky dálnic se předpokládá využít jako letiště. Počítá se i s tím, že železniční vagony budou lépe než automobily chránit převážené osoby před radiovým ozářením. Dochází se k názoru, že železniční doprava bude v případě války využita k realizaci různých vojenských převozů z vykládacích přístavů a mírových posádek vojsk do prostorů předpokládané bojové činnosti, hlavně v období tzv. „počátečních přesunů“, tedy do zahájení bojové činnosti.

Současně s modernizací železniční dopravy se v NSR uskutečňují opatření k její přípravě pro činnost v jaderné válce. V některých nádražích se budují podzemní ochranná zařízení pro umístění orgánů operačního řízení železniční dopravy a připravují se stanoviště výstražného systému. Realizují se i přípravná opatření pro obnovovací činnost na železnicích, vytvářejí se zálohy mostních konstrukcí, formují obnovovací vlaky apod. Využití železnic se předpokládá v komplexu s ostatními druhy dopravy, především automobilní dopravou.

Na jihoevropském válečném sít na území Itálie (viz tabulku 2). Rekonstrukce a modernizace italských železnic se v posledních letech řeší podle desetiletého plánu (1964–1973). Tento plán předpokládá dokončení elektrifikace a výstavbu nových, jakož i rekonstrukci stávajících železnic.

V ŘECKU a TURECKU jsou pozemní komunikace, hlavně železnice, rozvinuty v nedostatečné míře. V těchto státech nabývají stále většího významu silnice, jejichž výstavbě a rekonstrukci se v posledních letech věnuje velká pozornost. Co do objemu přepravy překonává automobilní doprava v těchto státech dopravu železniční.

Podle plánů velení NATO se na evropském válečném připravují opatření pro obnovu železnic v případě jejich poškození nebo zničení v průběhu bojové činnosti. Předvídá se příprava a vytvoření dočasných překládkových prostorů, přívozových přeprav, pontonových náplavných mostů a zavojených prostředků řízení a velení. Je pozoruhodné, že dosti vysoký stupeň elek-

trifikace a centralizace řízení železnic považuje velení NATO za negativní činitel v souvislosti se značnou zranitelností energetických zdrojů a možnostmi narušení centralizovaného řízení provozu železnic činností nepřítelů.

Úloha a význam **automobilní dopravy** v kapitalistických státech rok od roku vzrůstá. Některé údaje o stavu silnic ve státech NATO jsou uvedeny v **tabulce 3**.

luxu, Itálii a Francii. Na příklad v pásmu středoevropského válčičtství je do 10—12 hlavních frontálních i rokádních silnic vyšší třídy. Pro mnohé státy Západní Evropy je charakteristické úsilí o rozšíření sítě vlastních dálnic a vybudování nových úseků. Značná pozornost je věnována stavbě cest pro objezd velkých sídlišť a budování okružních tahů kolem velkých měst. Výstavba automobilních magistral s čtyř-

Tabulka 3

Stát	Celková délka silnic v km *)	Hustota silniční sítě na 100 km ² v km	Délka dálnic v km
Norsko	70 000	21,0	60
Dánsko	62 000	143,0	130
NSR	410 000	165,0	4 000
Francie	1 500 000	272,0	1 300
Itálie	282 000	93,0	3 500
Řecko	35 000	26,5	70
Turecko	210 000	27,0	—

*) Včetně silnic místního významu

V posledních letech se na evropských válčičtích dokončuje vytvoření jednotné silniční sítě všech států západní Evropy, která by splňovala vojenské požadavky řídicích orgánů NATO. Výstavba a rekonstrukce silnic je slaďována velením spojených ozbrojených sil NATO a standardizace technických norem probíhá po linii západoevropského dopravního svazu.

V současné době se všechny evropské státy zúčastňují plnění plánu výstavby tak zvaných evropských mezinárodních silnic. K nim patří mezinárodní silniční tahy, které nesou číslování od E-1 do E-106. Dokončení prací na všech uvedených 106 mezinárodních tazích se předpokládalo v průběhu roku 1972.

Dálnice jsou budovány pro čtyřproudový provoz. Šířka průjezdní části je zpravidla 14 m, kapacita do 30—40 tisíc aut za 24 hodin. Silnice obvyklého typu se budují pro tři— až čtyřproudový provoz s průjezdní šířkou 10—12 m a kapacitou do 7—10 tisíc aut za 24 hodin.

Celková délka silnic jednotné evropské sítě (bez Rakouska, Velké Británie a Španělska) převyšuje hodnotu 40 000 km. Rozdělení mezinárodních sítí podle tříd je dosti nerovnoměrné. Nej hustější síť automobilních magistral je v NSR, státech Bene-

proudným provozem na území Turecka a Řecka se nepředpokládá. Na výstavbu silniční sítě vydává NSR ročně 43—54 % celkového rozpočtu na dopravu.

Velký význam se ve státech NATO přisuzuje rozvoji **námořní a říční dopravy**. Na prvním místě stojí vytvoření podmínek pro zabezpečení nepřetržité činnosti těchto druhů dopravy jak ve všeobecné jaderné, tak i v omezených válkách. Předvídá se organizace spolehlivé ochrany a zabezpečení všech transoceánských a ostatních námořních komunikací, protože přesuny po moři budou mít rozhodující úlohu po dobu asi 15—30 dnů po zahájení války. K ochraně a uchování námořních dopravních lodí před prvními jadernými údery se předvídá jejich vyvedení z velkých přístavů a základen Evropy, USA a Kanady do bezpečných prostorů.

Ozbrojené síly USA získaly velké zkušenosti v oblasti organizace námořních přesunů v době agresivní války v jihovýchodní Asii. Měsíční objem těchto přesunů z USA do Jižního Vietnamu dosahoval hodnoty 1,5 až 2 milionů tun. Ve stálém provozu bylo více než 300 lodí. Při tom dosahoval podíl námořní oceánské dopravy 98 % celkové dopravy nákladů a do 35 % přepravy osob.

Pokud jde o říční dopravu, bude jejím hlavním úkolem v případě zničení stálých mostů zabezpečení nepřetržitosti železničních a silničních přesunů cestou využití říčních plavidel pro organizaci přívozových přeprav a dočasných náplavných mostů pro automobilní i železniční dopravu přes splavné řeky. V systému říční dopravy má zvláštní místo využití velkých řek (Rýna a Dunaje) a kanálů. V této souvislosti probíhá posilování říční flotily, dobudování a vylepšování stávajících přístavů. Na řekách např. v NSR je vybudováno mnoho přístavů se sklady, vykládacími a nakládacími zařízeními, opravnými lodí (doky) a zásobami pohonných hmot.

Neméně důležitá úloha se ve státech NATO přisuzuje využití a zdokonalení **letecké dopravy** pro potřeby ozbrojených sil. Za hlavní prostředek zabezpečení strategické a taktické mobility vojsk se pokládá vojenské dopravní letectvo, které je s to v krátké době přemístit vojska, výzbroj, bojovou techniku i ostatní materiál na kterékoliv válčiště.

Počet typů vojenského dopravního letectva se v období let 1972–1980 podstatně nezmění. Kromě letounů C-141 bude ve výzbroji jednotek vojenského dopravního letectva USA okolo 60–80 nových supertěžkých vojenských dopravních letounů C-5A.

V sedmdesátých letech se v hlavních státech NATO plánuje realizace výzkumu, zaměřeného na konstrukci nových vojen-

ských dopravních letounů a hledání nových způsobů vysazení vojsk a bojové techniky. V USA se předpokládá vytvoření supertěžkého dopravního letounu o nosnosti 180–200 tun.

Zkušenosti z vietnamské války ukázaly, že nejrychlejším a neefektivnějším dopravním prostředkem v pásmu bojové činnosti jsou vrtulníky. V současné době se v USA konstruuje těžký dopravní vrtulník, schopný přepravit 11 mužů (družstvo), průzkumné obrněné transportéry a lehké tanky. Má mít nosnost do 25 tun.

V posledních letech s v mnohých kapitalistických státech věnuje značná pozornost poměrně novému druhu dopravy, a to **potrubní dopravě**, která má zvlášť velké možnosti využití při dopravě naftových produktů. Ještě v letech druhé světové války bylo polních potrubí používáno v armádách USA v Africe, v Evropě i Asii. Na území Francie bylo v letech 1944–45 skoro všech 5 milionů tun pohonných hmot, spotřebovaných ozbrojenými silami USA, dopraveno pomocí potrubí. V současné době dosahuje celková délka vojenských potrubí na severoevropském válčišti hodnoty 700 km, na středoevropském válčišti 5 300 km a na jihoevropském válčišti 3 300 km.

V teoretických úvahách a v odborném tisku se na Západě dochází k souhlasnému názoru, že hlavním prostředkem zásobování vojsk pohonnými hmotami na evropském válčišti budou potrubí, a to jak speciální vojenská, tak i civilní.

Uvedené údaje, i když zdaleka ne úplné, ukazují, že velení NATO považuje zdokonalování všech druhů dopravy za jeden z nejdůležitějších prvků v systému přípravy aliance k válce. Všechny druhy dopravy jsou rozvíjeny podle platných operačně strategických koncepcí a názorů na charakter a způsoby vedení příští možné války. Zvláštní pozornost je přitom věnována stanovení neoptimálnějších proporcí rozvoje různých druhů dopravy s uvážením zvláštností jednotlivých válčišť, jakož i vytvoření dopravní sítě, způsobilé zvládnout obrovský objem vojenské i národohospodářské dopravy v předvečer i v samotném průběhu války.

MEZINÁRODNÍ SOUSTAVA JEDNOTEK SI A JEJÍ ASPEKTY V ČSLA

Podplukovník
ing. Stanislav Těšínský, CSc.

podplukovník ing. František Kolář

Na 30. zasedání Stálé komise RVHP pro normalizaci v Berlíně v květnu 1972 přijaly všechny členské státy doporučení RS-3472 RVHP, jež specifikuje typový program opatření k zavádění Mezinárodní soustavy jednotek SI (Système International d'Unités) v členských zemích RVHP.

Tím byla v podstatě uzavřena dlouhá etapa otevřené diskuse o tom, které základní jednotky fyzikálních veličin se budou jednotně celosvětově používat. Odpovídající úkoly a termíny přijaly, až na tři výjimky, všechny státy světa.

Význam zavedení SI

Význam zavedení Mezinárodní soustavy jednotek SI je celospolečenský a spočívá v tom, že se bude v relativně krátké době používat prakticky na celém světě jednotná mezinárodní měrová soustava.

Mezinárodní soustavu jednotek SI postupně připravili přední vědeckí pracovníci, instituty a organizace, především na základě prací Mezinárodního úřadu vah a měr do všeobecného používání. Socialistické státy jsou v popředí členských zemí Mezinárodní organizace pro váhy a míry, které jednoznačně přijaly odpovídající zákonná opatření o ustanovení o závaznosti SI pro používání jak v národním hospodářství, tak v mezinárodním styku. V souvislosti se zajišťováním tohoto náročnému úkolu vyplývá mimořádný význam mezinárodní spolupráce především mezi zeměmi RVHP. Zavedení SI totiž velkou měrou přispěje přímo i nepřímo k zintenzivnění ekonomické integrace v rámci RVHP, ke sjednocení měrových předpisů, norem, instrukcí apod. ke specializaci v přístrojové technice a v meteorologii vůbec, k rozšíření mezinárodního obchodu, nehledě na další pozitivní aspekty.

V návaznosti na typový program opatření SKN RVHP k přechodu na SI stojí před členskými zeměmi úkol rozpracovat dokumenty nezbytné pro důsledné, operativní a jednotné realizování příslušného usnesení k přechodu na Mezinárodní soustavu jednotek SI. V uplynulých letech bylo rozpracováno a přijato několik významných dokumentů RVHP; jedním z nich je mimo jiné také rozpracování metodických zásad k normalizaci SI. Metodické zásady obsahují všeobecný přehled jednotek SI podle skupin jednotek geometrických tvarů, mechanických veličin, dále času a frekvence, fotometrie, elektrických a magnetických veličin, jednotek tepla apod. Kromě jiných prací byl realizován překlad názvů Mezinárodní soustavy jednotek SI do sedmi jazyků

států RVHP, dále pak též do angličtiny a do francouzštiny.

Přechod na systém SI realizují a uvádějí do praxe v současné době všechny vyspělé státy světa. Zavádění systému SI bude přinášet rovněž nutnost vyřešení řady značně obtížných problémů a mimo jiné také relativně vysoké finanční náklady.

Postup zavádění SI v ČSSR

Zaváděním Mezinárodní soustavy jednotek SI v Československu je pověřen Úřad pro normalizaci a měření (ÚNM), respektive zřízená Ústřední komise při Úřadu pro normalizaci a měření (ÚK SI), jež má přechod na systém SI metodicky řídit, usměrňovat a kontrolovat. Prvním krokem v činnosti ÚK SI bylo vyžádání odpovídající podpory vlády ČSSR při zavádění soustavy SI. K tomu je však potřebná ekonomická úvaha o nákladech vyplývajících z přechodu československého národního hospodářství na systém SI. I když si přechod na soustavu SI vyžadá na řadě pracovišť v ČSSR relativně velké úsilí, je celá akce podstatně jednodušší než v zemích, jež dosud nepoužívají metrickou a eventuálně ani dekadickou soustavu.

Realizaci přechodu na systém SI mají zajišťovat na jednotlivých ministerstvech ve shodě s typovým programem RVHP tzv. resortní komise SI (RKSI), jež jsou organizačně vázány na ÚK SI při ÚNM.

Úkolem RKSI je zabezpečit v jednotlivých resortech organizování plynulého přechodu na systém SI v souladu s termíny plánovanými RVHP. Proto má každá RKSI uskutečnit ve svém resortu analýzu všech současných i perspektivních výrobků včetně dokumentací, publikací, předpisů apod. i dalších činností, jichž

se bude přechod na soustavu SI týkat. Ve výrobních resortech bude analýza zaměřena především na předvýrobní dokumentaci. V resortech nevýrobních bude analýza zaměřena na rozbor činností, jichž se přechod na systém SI týká (ať již přímo a plně či okrajově), především na užívání výrobků včetně údržby a oprav, vydávání technické literatury a ústředních publikací, dále učebnic, předpisů i dalších pomůcek.

Z přijatého doporučení RVHP vyplývá, že úplný přechod na Mezinárodní soustavu jednotek SI má být dořešen do roku 1980, ve dvou etapách.

V první etapě do roku 1975 má být dosaženo všeobecného užívání SI v dokumentaci normativní, vědecké, technické, v předpisech, učebnicích atd.

Ve druhé etapě do roku 1980 má být zavedení SI dokončeno v celé technické a ekonomické praxi, včetně používání nových stupnic měřicí techniky, vyráběné i dovážené.

Zavedení pořádku v této oblasti se stalo, zejména pro potřebu rozvinuté kooperace v zemích, mezinárodně nezbytným.

Československá technická i ekonomická veřejnost je si vědoma nezbytnosti nejtěsnější spolupráce se všemi zeměmi této oblasti; rovněž si je vědoma vnitrostátní nutnosti spolupráce resortních orgánů a pracovišť, zejména průmyslu a vědeckovýzkumných pracovišť i škol, které ponese hlavní odpovědnost za praktickou realizaci soustavy SI ve všech oblastech své vědecké, technické, hospodářské a pedagogické činnosti.

Další plánovaný postup stanoví připravit celostátně již v letošním roce dokument, zajišťující komplexní zavedení systému SI ve všech sférách našeho národního hospodářství.

Aspekty zavedení SI pro ČSLA

V návaznosti na celostátní řešení vydal v ČSLA zástupce ministra národní obrany ČSSR pro výzbroj a techniku začátkem tohoto roku „Pokyny pro přechod na mezinárodní soustavu měrných jednotek SI a ke zjištění stavu resortní měrové služby“.

Tento dokument postihuje řešení řady obtížných problémů a upozorňuje na značné finanční náklady, které si přechod na systém SI vyžádá. Jde o náročný úkol, který plní charakter dlouhodobého úkolu. Týká se všech správ MNO i jejich podřízených útvarů a zařízení. Za tím účelem je organizována, obdobně jako u všech civilních ministerstev, „resortní komise SI“, kterou řídí MNO — Technická správa. V resortní komisi SI jsou zástupci

prakticky všech správ MNO a speciálních složek. K náročnému a kvalifikovanému řízení problematiky přechodu na systém SI byl v rámci resortní komise SI ustanoven odborný sekretariát ze specialistů různých odborností.

Předseda resortní komise SI doporučil vytvořit u jednotlivých správ pracovní komise, v nichž by byli specialisté s různým funkčním zaměřením z hlediska aplikace systému SI do praxe. Tak jediné je možné dosáhnout komplexnosti řešení celé problematiky zavádění Mezinárodní soustavy jednotek SI do vojenské praxe v ČSLA.

Půjde o celkové otázky náhrady měřidel, popřípadě jejich úpravy, např. formou výměny stupnic, přecejchování mě-

řicích přístrojů a souprav, úpravy technické i další dokumentace všeho druhu včetně učebnic, předpisů a učebních pomůcek, výuku na vojenských školách, doplnkového proškolení pracovníků a specialistů, kooperace s civilním sektorem apod. Současně s přechodem na systém SI je nutné řešit otázku měrové služby ČSLA i jejích orgánů, tj. celostátních a vojenských měrných středisek. Obdobnou situaci je nutné zvládnout u vojenských státních zkušeben, které plní úkoly pro civilní sektor v souladu se zákonem č. 30/1968 za řízení Úřadu pro normalizaci a měření.

Při řešení všech těchto otázek je nutné brát v úvahu životnost vojenské i aplikované civilní techniky pro účely armády, ať již půjde o životnost skutečnou či morální. Náhradu nebo jen úpravu měřidel a měřicích přístrojů bude třeba právě řešit s ohledem na plánovaný stav techniky k 1. 1. 1980.

K optimálnímu řešení přechodu na systém SI s cílem dosáhnout komplexnosti této problematiky plnila resortní komise v 1. pololetí tohoto roku tyto hlavní úkoly:

— ustavení resortní komise se speci-
fikací termínovaných úkolů,

— vyčíslení nákladů spojených se zaváděním soustavy SI u jednotlivých správ a celkově,

— vykazání stavu a činnosti celostátních a vojenských měrných středisek (CAMS),

— analýzu problémů u správ MNO, které souvisejí s přechodem na systém SI,

— zpracování návrhu opatření a harmonogramu prací při zavádění soustavy SI,

— vypracování výchozích podkladů zpracování návrhu vládního usnesení o Mezinárodní soustavě jednotek SI.

Další plán úkolů včetně odpovídajícího harmonogramu je možné zpracovat po vydání vládního usnesení o Mezinárodní soustavě jednotek SI.

Je nutné maximálně respektovat ekonomické aspekty při zavádění systému SI do ČSLA, nikoli však na úkor kvality. Bude účelné v co nejkratší míře využívat základny civilního sektoru s cílem dosáhnout unifikace měřicí techniky. Toho je možné dosáhnout na základě kvalifikačních analýz a odpovídajícího plánování již v přípravné etapě přechodu na Mezinárodní soustavu jednotek SI v ČSLA.

Koncepce SI včetně skladby

Mezinárodní soustava jednotek SI rozlišuje tři hlavní třídy:

1. jednotky základní (viz tabulku 1)
2. jednotky doplňkové (viz tabulku 2)
3. jednotky odvozené (viz tabulky 3, 4 a 5).

Na tyto tři hlavní třídy jednotek pak dále navazují:

4. jednotky násobné a dílčí (viz tabulky 6 a 7).
5. jednotky vedlejší povolené (viz tabulku 8), tj. bez termínového omezení.
6. jednotky vedlejší zakázané (viz tabulku 9), s možností používání dočasně do roku 1979 v to.

Je sedm základních jednotek, jak vyplývá z tabulky 1, a to: metr, kilogram, sekunda, ampér, kelvin, kandela, mol.

Metr (m) je délka rovnající se 1650 763,73 vlnových délek ve vakuu záření odpovídajícího přechodu mezi hladinami $2p_{10}$ a $5d_5$ atomu kryptonu 86 (11. generální konference vah a měr, dále jen G. k., 1960).

Kilogram (kg) se rovná hmotnosti mezinárodního prototypu kilogramu; (1. G. K. 1889). V doplnění 3. G. k. (1901) výslovně stanoví, že kilogram je jednotka hmotnosti a nikoliv váhy nebo síly.

Sekunda (s) je doba trvání 9 192 631 770 period záření, které přísluší přechodu mezi dvěma velmi jemnými hladinami základního stavu cesia 133 (13. G. k. 1967):

Ampér (A) je stálý elektrický proud, který procházel-li by dvěma rovnoběžnými vodiči, přímými nekonečně dlouhými, zanedbatelného kruhového průřezu, umístěnými ve vakuu, ve vzájemné vzdálenosti 1 metru (od sebe) způsoboval by mezi těmito vodiči sílu rovnou $2 \cdot 10^{-7}$ newtonu na metr délky (9. G. k. 1948).

Kelvin (K) jednotka termodynamické teploty, je $1/273,16$ -tá část termodynamické teploty trojného bodu vody (13. G. k. 1967).

Kandela (cd) je svítivost černého tělesa v kolmém směru k povrchu, jehož velikost je

$$\frac{1}{600\,000} \text{ m}^2 \text{ v} \text{ teplotě}$$

tuhnutí platiny, při tlaku 101 325 newtonů na čtvereční metr (13. G. k. 1967).

Mol (mol) je látkové množství soustavy, která obsahuje právě tolik elementárních jedinců (entit), kolik je atomů v 0,012 kg uhlíku 12 (14. G. k. 1971).

Tabulka 1

Základní jednotky SI

Název jednotky	Označení	Měřená veličina
metr	m	délka
kilogram	kg	hmotnost
sekunda	s	čas
ampér	A	elektrický proud
kelvin	K	termodynamická teplota
kandela	cd	svítivost
mol	mol	látkové množství

Tabulka 2

Doplňkové jednotky SI

Název jednotky	Označení	Měřená veličina
radián	rad	rovinný úhel
steradián	sr	prostorový úhel

Tabulka 3

Jednotky odvozené pouze ze základních jednotek SI

Název jednotky	Označení	Měřená veličina
metr čtverečný	m ²	plošný obsah
metr za sekundu na druhou	m · s ⁻²	zrychlení
metr krychlový na kilogram	m ³ · kg ⁻¹	měrný objem
metr za sekundu	m · s ⁻¹	rychlost
kilogram na metr krychlový	kg · m ⁻³	měrná hmotnost
kandela na metr čtverečný	cd · m ⁻²	měrná svítivost

Doplňkové jednotky jsou jen dvě. Jsou nazývány doplňkovými proto, poněvadž u nich zatím není mezinárodně dohodnuto, zda patří mezi jednotky základní či odvozené.

Radián (rad) je rovinný úhel sevřený dvěma poloměry, které vytínají na obvodu kruhu oblouk stejné délky jako má poloměr.

Steradián (sr) je prostorový úhel,

Tabulka 4

Odvozené jednotky se samostatným názvem

Název jednotky	Označení	Měrná veličina
coulomb	$C = s \cdot A$	elektrický náboj
farad	$F = m^{-2} \cdot kg^{-1} \cdot s^4 \cdot A^2$	elektrická kapacita
henry	$H = m^2 \cdot kg \cdot s^{-2} \cdot A^2$	samoindukce
hertz	$Hz = s^{-1}$	kmitočet
joule	$J = m^2 \cdot kg \cdot s^{-2}$	energie, práce, teplo
lumen	$lm = cd \cdot sr$	světelný tok
lux	$lx = m^{-2} \cdot cd \cdot sr$	osvětlení
newton	$N = m \cdot kg \cdot s^{-2}$	síla
ohm	$\Omega = m^2 \cdot kg \cdot s^{-3} \cdot A^{-2}$	elektrický odpor
pascal	$Pa = m^{-1} \cdot kg \cdot s^{-2}$	tlak, mechanické napětí
siemens	$S = m^{-2} \cdot kg^{-1} \cdot s^3 \cdot A^2$	elektrická vodivost
tesla	$T = kg \cdot s^{-2} \cdot A^{-1}$	magnetická indukce
volt	$V = m^2 \cdot kg \cdot s^{-3} \cdot A^{-1}$	elektrický potenciál, elektrické napětí
watt	$W = m^3 \cdot kg \cdot s^{-3}$	výkon, zářivý tok
weber	$Wb = m^2 \cdot kg \cdot s^{-2} \cdot A^{-1}$	magnetický indukční tok

Tabulka 5

Jednotky odvozené ze základních, doplňkových i odvozených se samostatným názvem

Název jednotky	Označení	Měřená veličina
pascalsekunda	$Pa \cdot s$	dynamická viskozita
newtonmetr	$N \cdot m$	moment síly
farad na metr	$F \cdot m^{-1}$	permitivita
joule na mol a kelvin	$J \cdot mol^{-1} \cdot K^{-1}$	molární teplo
watt na steradián	$W \cdot sr^{-1}$	zářivost
watt na metr čtverečný a steradián	$W \cdot m^{-2} \cdot sr^{-1}$	zář

Předpony násobných jednotek SI

Předpona	Označena	Násobek	Příklad použití
deka	da	10^1	dag = dekagram = 10^1 gramů
hekto	h	10^2	hmol = hektomol = 10^2 mol
kilo	k	10^3	kg = kilogram = 10^3 g
mega	M	10^6	MW = megawatt = 10^6 watt
giga	G	10^9	GV = gigavolt = 10^9 volt
tera	T	10^{12}	THz = terahertz = 10^{12} hertz

Tabulka 7

Předpony dílčích jednotek SI

Předpona	Označení	Násobek	Příklad použití
deci	d	10^{-1}	dm = decimetr = 10^{-1} m
centi	c	10^{-2}	cm = centimetr = 10^{-2} m
mili	m	10^{-3}	mV = milivolt = 10^{-3} V
mikro	μ	10^{-6}	μ A = mikroampér = 10^{-6} A
nano	n	10^{-9}	nm = nanometr = 10^{-9} m
piko	p	10^{-12}	pF = pikofarad = 10^{-12} F
femto	f	10^{-15}	fm = femtometr = 10^{-15} m
atto	a	10^{-18}	am = attometr = 10^{-18} m

který s vrcholem ve středu koule vytíná na jejím povrchu plochu velikosti čtverce o hraně rovné poloměru koule.

Odvozené jednotky jsou vytvářeny z jednotek základních nebo doplňkových; mají celkem tři rozdílné třídy.

a) do první třídy odvozených jednotek patří takové, jež mají ve svém názvu nebo značce pouze základní jednotky, např. m^2 , $m \cdot s^{-2}$, m^3 atd. (viz tabulku 3).

b) Do druhé třídy odvozených jednotek patří ty, které mají svůj samostatný název (tabulka 4). Je jich celkem 15 (coulomb, farad, henry, hertz, joule,

lumen, lux, newton, ohm, pascal, siemens, tesla, volt, watt, weber).

c) Do třetí třídy odvozených jednotek patří takové, jež používají ve svém názvu společně název jednotek základních nebo doplňkových i odvozených se samostatným názvem; např.:

— Moment síly má jednotku newtonmetr [N.m]

— Zář má jednotku watt na metr čtverečný a steradián ($W \cdot m^{-2} \cdot sr^{-1}$) apod. (tabulka 5).

Násobné a dílčí jednotky se označují předponami v názvech, jak je zřejmé z tabulek 6 a 7. Násobky a díly jsou od-

Vedlejší povolené jednotky SI

Název jednotky	Označení	Měrná veličina
minuta	min	čas
hodina	h	čas
den	d	čas
stupeň (úhlový)	°	rovinný úhel
minuta (úhlová)	'	rovinný úhel
vteřina (úhlová)	"	rovinný úhel
litr	l	objem
tuna	t	hmotnost
stupeň Celsia	°C	teplota

stupňovaný po jednom, dvou a třech řádech, dále pak již jen po třech řádech.

Vedlejší povolené jednotky tvoří výjimku. U nich není žádné omezení dočasného používání; bude se avšak vždy dávat přednost jednotkám SI, i když některým starším jednotkám je přisouzena rovnocennost. Rozsah včetně specifikace vedlejších jednotek je zřejmý z **tabulky 8**.

Složené předpony se používají, jako např. decikilo, centicenti apod. Z toho důvodu je nesprávné označení dkg = decikilogram, správně má být dag = deka-gram.

Aby se vyloučil případný omyl např. ms = milisekunda na rozdíl od metr krát sekunda, vkládá se mezi jednotlivé dílčí jednotky značka pro násobení = tečka. Napíšeme tedy metr krát sekunda = $\text{m} \cdot \text{s}$. Obdobně milikelvin = mK odlišíme od metr krát kelvin tečkou = $\text{m} \cdot \text{K}$.

U těchto jednotek není žádné omezení, které by se týkalo dočasného jejich používání. I když se dává jednotkám SI přednost, je vyjmenovaným jednotkám přisouzena rovnocennost s SI jednotkami. Složené jednotky se však mají z vedlejších povolených jednotek tvořit jen ve zcela zvláštních případech.

Vedlejší zakázané jednotky jsou specifikovány v **tabulce 9**. Budou vyloučeny z používání dnem 1. ledna 1980. Některé z nich jsou dlouhodobě používány a jejich zákaz bude dočasně provázen určitými potřebami.

Přechodné období zavádění SI

Mezinárodní soustava jednotek SI má být v Československu a v zemích RVHP vůbec zavedena **do 1. ledna 1975 přednostně a do 1. ledna 1980 výhradně**. Znamená to, že do roku 1975 se bude dávat přednost jednotkám soustavy SI před jinými staršími, až dosud používanými jednotkami. Teprve na druhém místě, např. v závorkách, se bude používat jednotek starších, které však nejpozději dnem 1. ledna 1980 budou z používání vyškrtнуты. Po 1. lednu 1980 budou výhradně používány jednotky soustavy SI.

Dvouetapové zavádění systému SI umožní vytvoření patřičných příprav a předpokladu pro zdárný průběh a ukončení akce.

Je však třeba počítat s jistým předstihem před 1. lednem 1975 a 1980 především u dokumentů normativního charakteru (norem, předpisů apod.), jejichž zpracování vyžaduje svůj čas a které mají být vydány po 1. lednu 1975. V těchto případech je nutné použít jednotek soustavy SI již před 1. lednem 1975. Také výhradní používání jednotek soustavy SI je nutné aplikovat již před 1. lednem 1980. Je třeba zavádět jednotky soustavy SI do všech výpočtů a vzorců, do výroby nové techniky a tím významněji do výroby měřidel a etalonů.

Přechodné období zavádění Meziná-

Název jednotky	Označení	Měřená veličina
angström	Å	délka
námořní míle		délka
hektar	ha	plošný obsah
uzel		rychlost
čtvereční stupeň	°	prostorový úhel
karát	ct	hmotnost
cent	q	hmotnost
pond	p	síla, tíhová síla
kilopond	kp	síla, tíhová síla
megapond	Mp	síla, tíhová síla
kilopond na čtverečný centimetr	kp/cm ²	tlak
milimetr vodního sloupce	mm H ₂ O	tlak
milimetr rtuťového sloupce	mm Hg	tlak
torr	Torr	tlak
bar	bar	tlak
kilopond na čtvereční milimetr	kp/mm ²	mechanické napětí
kalorie	cal	teplo
rad	rd	pohlčená dávka ozáření
rentgen	R	ozáření
curie	Ci	aktivita (nuklidu)
centipoise	cP	dynamická viskozita
centiostok	cSt	kinematická viskozita

rodní soustavy jednotek SI, trvající několik let, bude náročné prakticky pro všechny kategorie pracovníků. Úspěšné zvládnutí celé problematiky však vytvoří optimální podmínky pro období po roce 1980.

Příklady převodů jednotek

Přechod na Mezinárodní soustavu jednotek SI bude doprovázen průběžně a rovněž i následně nutností převodů a přepočtů.

Pro celkovou názornost uvádíme 2 praktické příklady s komentářem:

1. Jednotka pro mechanickou sílu

— dříve byla 1 kilogram (1 kg),

— pak byla nahrazena tzv. silovým kilogramem, označovaným buď kg^s či kgs , nebo kgf ,

— nyní se již po řadu let používá jako jednotka síly 1 kilopond (1 kp),

— podle SI se zavádí v kategorii silových jednotek 1 newton (označený 1 N).

Vztah mezi kilopondem a newtonem je tento:

1 kp = 9,80665 N (přesně), nebo 10 N = 1,019716 kp, to znamená, že hmotnost zatěžovacích těles, justovaných na uvedené hodnoty v newtonech, musí být zvětšena.

V technické literatuře byla dosud jednotka newton uplatňována nejprve jen definicí vztahu ke kilopondu nebo přibližným vyjádřením. Někdy bylo jako jednoduchého převodu použito jednotky dekanewton (daN), přibližně rovné 1 kilopondu.

Přesný přepočítání nebo jednoznačné používání newtonu bylo zaváděno především v učebnicích.

Pro praktické zavedení newtonu je však třeba, aby stupnice přístrojů i na-

měřené a používané hodnoty byly vyhotovovány v newtonech.

Přechod se uskuteční jak u siloměrů (v naší praxi obvykle používaných tahoměrů), tak u etalonových zařízení.

2. Jednotka pro tlak

— dříve byla ... 1 atmosféra (1 at),

— pak 1 kilogram na centimetr čtvereční (1 kg/cm^2),

— později 1 silový kilogram na centimetr čtvereční, označovaný buď 1 kg/cm^2 , či 1 kgs/cm^2 , nebo 1 kgf/cm^2 ,

— nyní buď 1 kilopond na centimetr čtvereční, nebo 1 bar (= 100 000 N/m^2 ; 1 bar = 1,019716 kg/cm^2 ,

— podle SI se zavádí pascal = $\text{Pa} = \text{m}^{-1} \cdot \text{kg} \cdot \text{s}^{-2}$.

Vztah mezi atmosférou, kilopondem na centimetr čtvereční, barem, newtonem na centimetr čtvereční a pascalem je tento:

1 Pa = 1 N/m^2 , v návaznosti pak 1 at = 1 kg/cm^2 = 0,980665 bar = 98066,5 N/m^2 = 98066,5 Pa = 0,980665 MPa = 0,1 MPa.

Z tohoto porovnání jednotlivých jednotek opět vyplývá nutnost změn v číselnicích manometrů a tlakových zařízení vůbec, tak v odpovídajících etalonových zařízeních.

Jen ze dvou předchozích názorných jednoduchých příkladů již vyplývá relativně značná složitost realizace Mezinárodní soustavy jednotek SI v praxi.

Pozitivní a negativní aspekty zavádění SI

Zavedení jednotek soustavy SI přispěje přímo i nepřímo k zintenzivnění ekonomické integrace v rámci RVHP, ke specializaci v metrologii a v přístrojové technice, k rozšíření mezinárodního obchodu, k sjednocení měrových předpisů, in-
strukcí apod.

Vedle dominujících kladných aspektů je však akce přechodu na SI doprovázena některými zápornými aspekty, jež obvykle doprovázejí technický rozvoj:

— nové jednotky si musí technická veřejnost a tedy i důstojnický i praporčícký sbor náležitě osvojit (školení, informace, propagace, publikace);

— měřidla se stupnicemi ve starých jednotkách musí být vyřazována nebo

upravována na jednotky nové a musí být nově ověřovány;

— dočasně se zvýší počet rozličných propočtů, převodů a podobných úkonů, jež mohou vést k chybám;

— pro nové jednotky musí být opatřeny nové etalony, nová měřidla s novou dokumentací;

— musí být revidovány normy, předpisy, učebnice a řada dalších dokumentačních i výukových materiálů;

— vzniknou nové finanční náklady na realizaci uvedených opatření.

V některých případech půjde o komplikované problémy, které bude nutné vyřešit v kolektivu specialistů jednotlivých odborností.

Zvláštnosti zavádění SI v ČSLA

Úkol zavedení jednotek soustavy SI vznikl mimo dlouhodobý plán odborných úkolů jednotlivých správ MNO a podřízených složek, vyžádá si značných kapacit nad plán i odpovídajících relativně vysokých finančních nákladů.

Zvláštností problematiky je určitá závislost ČSLA na řešení dílčích úkolů v civilním sektoru, zvláště z hlediska operativního vyřešení nových přístrojů, upravených a pokud možno zdvojených stupnic pro dosavadní používané přístroje, kte-

rě by bylo neekonomické vyřadit před uplynutím životnosti, dále z hlediska vydávání celostátních norem, technických publikací, převodových tabulek, různých přepočtů, rovněž pak z hlediska nových etalonů a etalonových zařízení, jež bude nutné vyřešit a dodat s odpovídajícím předstihem.

Celoarmádně bude nutné udělat cestou jednotlivých správ MNO a speciálních složek analýzu jednak měřicí základny ve výzkumných ústavech a střediscích, zkušebních polygonech, opravnách všech stupňů i ve skladech apod., jednak měřicích přístrojů palubních i speciálních a měřidel u jednotlivých typů techniky, jež v některých případech spadá svou koncepční skladbou pod několik materiálních hospodářů. Příkladem mohou být speciální nástavby či komplexy nástaveb na kolových či pásových podvozcích. V takových případech bude nutné specifikovat dílčí kompetence a finalistu řešení převodu na soustavu SI. Jednodušší budou případy jednoznačné kompetence. Příkladem může být DOK — dozer kolový, zavedený v ČSLA jako ženijní technika, mající 10 zabudovaných přístrojů, a to:

- rychloměr,
- otáčkoměr naftového motoru,
- trojnásobný ukazatel tlaku brzd a teploty motorového oleje,
- tlakoměr oleje motorového,

- tlakoměr řízení,
- voltampérmetr nabíjení akumulátorové baterie,
- ampérmetr trakčních motorů,
- ampérmetr generátoru,
- dva tlakoměry hydraulického oleje.

Z těchto přístrojů polovina, tj. 5 tlakoměrů bude po roce 1980 nejpозději vyměněna za takové, které měří již v MPa. U některých postačí výměna stupnice, jiné bude nutné vyměnit celé. Podobně tomu bude i u další ženijní techniky.

Již v současné době je nutné uplatňovat jednotky soustavy SI při zpracování takticko-technických požadavků (TTP) na novou vojenskou techniku, obdobně ve vojenskotechnických a ekonomických rozbořech (VTER) oborových i typových, v nově zpracovávaných řádech, předpisech i směrnících všeho druhu, v technických podmínkách (TP) pro výrobu a přejímání, vůbec pak ve všech dokumentech obsahujících měrové jednotky. V návaznosti bude třeba řešit úpravy a doplňky dosud platných předpisů i jiných dokumentů (učebnic, TTP TP apod.).

V dokumentech na mezinárodní úrovni, tedy i v dokumentech armád členských států Varšavské smlouvy, bude však nutné již v současné době zásadně používat Mezinárodní soustavy jednotek SI, např. při zpracovávání jednotných takticko-technických požadavků (TTP), protokolů, smluv apod.

V celé veliké mezinárodní akci, kterou zavádění mezinárodních měrových jednotek soustavy SI bezesporu je a která má celosvětový dosah, se uplatní velmi konkrétní akce zemí RVHP jistě pozitivním způsobem.

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат общественных наук – подполковник Станислав Панек	
Венские перспективы	3

Автор в статье анализирует ход и результаты переговоров о разоружении и приводит ряд собственных рассуждений относительно имеющегося соотношения сил в Европе. В дальнейшем он раскрывает намерения и цели НАТО, на основе которых отдельные участники этого блока приступают к ведению переговоров. Предостерегая от не обоснованных иллюзий относительно возможных результатов, он однозначно выступает также и против пацифизма.

Кандидат исторических наук – подполковник Милослав Неедлы	
Под Киевом	10

Автор приводит краткое описание наступательной операции Советской Армии за освобождение Киева тридцать лет тому назад. Внимание уделяет также и боевым действиям 1-ой отдельной чехословацкой бригады на территории СССР.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Ладислав Дычка	
К вопросу прикрытия государственной границы	15

Автор в основном анализирует занятие исходного района в ходе прикрытия госграницы мотострелковой (танковой) дивизией. Прежде всего он проводит анализ роли, места и задач мотострелковой дивизии в исходном районе и в ходе прикрытия границы. Во второй части занимается организацией и планированием прикрытия, организацией боя в полосе прикрытия и при переходе к наступательным действиям. В заключении обсуждает особенности организации прикрытия в случае внезапного нападения противника.

Кандидат военных наук, доцент – генерал-майор Олдржих Квацил	
Новые качества в области тактики и встречный бой	30

Автор решает некоторые проблемы встречного боя дивизий. В направлении продвижения войск существуют по его мнению рубежи, после преодоления которых основные силы войск уже не имеют возможности изменения в направлении дальнейшего продвижения в рамках выполняемого ими маневра. Из этого автор выводит некоторые заключения для управления войсками. Предлагает создание – кроме имеющегося второго эшелона – общевойсковой резерва, предназначенного только для совершения контрманевра.

Подполковник Богумил Зыка, подполковник Карел Боушка	
Единое планирование последствий нападения ОМП	36

Авторы приводят основы единого планирования в системе обороны и подчеркивают прежде всего применение руководящей роли коммунистической партии, интернациональное понимание обороны ЧССР и комплексный характер всей подготовки. В заключении они анализируют роль советов обороны в ходе планирования обороны и защиты.

Полковник Франтишек Скопец	
К вопросу принципов ликвидации последствий нападения ОМП	45

Автор обсуждает имеющиеся недостатки обучения войск в защите от ОМП и занимается ликвидацией последствий нападения ОМП, обращая внимание на организацию спасательных работ. Кроме того приводит некоторый опыт учения „ЩИТ-72“.

Полковник Владимир Годьбодь

Влияние местности и инженерного оборудования на темп продвижения войск

49

Автор анализирует влияние местности и инженерного оборудования обороны на определение темпов продвижения войск с использованием математических методов. Положительной стороной статьи является тот факт, что в ней также проводится пример возможного расчета.

Кандидат военных наук, подполковник Станислав Тешински

Вертолеты контра танки

52

Автор показывает преимущества использования вертолетов в общевойсковом бою с точки зрения некоторых конкретных мероприятий, осуществляемых в капиталистических армиях, например в борьбе с танками противника, в качестве средства разведки и высадки и с точки зрения их возможного использования в военно-морском флоте.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

К вопросу наступления

57

В статье приведены некоторые характерные черты наступления, которые постоянно развиваются в зависимости от степени усовершенствования средств вооруженной борьбы. Такими чертами являются постоянное повышение маневренности, решительности и динамики, рост размаха, более сложная наземная обстановка, переход от прорыва обороны на узком участке фронта к наступлению на всех направлениях и определение наиболее выгодного направления главного удара.

Применение передовых отрядов в начале войны

64

В статье решаются проблемы применения пограничных войск и передовых отрядов тактических соединений наземных войск в приграничной полосе и также боевых действий передовых отрядов при преодолении полосы обеспечения противника, в ходе отражения противника и при обороне исходного района.

К вопросу ввода армии в сражение

73

В статье анализируются способы ввода в сражение армии второго эшелона в начальном периоде войны. Во второй части обсуждаются вопросы организации управления и работы штаба армии.

ИНФОРМАЦИЯ

Роль транспорта в современной войне

79

В статье решаются проблемы развития транспортной системы стран — участниц НАТО в зависимости от настоящих оперативно-тактических концепций. Командование войск НАТО считает усовершенствование всех видов транспорта одним из важнейших элементов системы подготовки к войне.

Кандидат военных наук, подполковник Станислав Тешински
подполковник Франтишек Коларж

Международная система единиц СИ и ее аспекты в ЧНА

85

Статья является информацией о подготавливаемых коренных изменениях в настоящей системе единиц и о влиянии вводимой системы на ряд областей деятельности армии.